Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

KW 224
C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

THOMÆ SMITHI DE REPVBLICA *Et* Adminiſtratione ANGLORVM

LIBRI PRIMI

CAP. I.

Rerumpublicarum atque adminiſtrationis varias eſſe formas.

QVI de rebuſp. hactenus ſcriptum aliquid literis conſignarunt, in tres imperandi formas puriſſimas & genera maxime præcipua eas contulerunt. primam, ubi in poteſtate unius ſumma rerum eſt, μοναρχίαν Græci dicunt: alteram in paucorum arbitrio poſitam ἀριστοκρατίαν, tertiam populo deſtinatam δημοκρατίαν nuncupant. In hoc ipſo autem (*imperare*) ſupremam longeque eminentem jubendi authoritatem omnes intelligimus. atque illa reip. pars præeſſe dicitur, ad quam vetandi puniendi & dirigendi jus ſpectat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Quod regit, conſtituit, & ad imperij rationem gubernat, in quavis rep. juſtum & legitimum eſſe perhibetur, inſtar regulæ cujuſdam, per quam cuncta opificia exigi debent atque examinari. non illam volo Leſbiam, quæ ad lapidem inflectitur, ſed normam potius, qua cujuſque operis rectitudinem artifices architectique ad amuſſim deprehendunt; illo nimirum conſummatiſſimum opus abſolvente, qui ad propoſitam rectitudinem quam proxime adſpiraverit.

CAP. II.

Quid in quavis rep. juſtum & legibus conſentaneum.

SAtis jam conſtat, ex cujuſque reip. commodo eſſe (perinde atque rerum omnium) ſi in ſtatu ſuo perfectiſſimo cónſerventur. quamobrem, qui ad clavum ſedet, ſi quod utile eſt imperet, ejuſque imperium, qui ſic adminiſtrat remp. ſi juſtum putetur, conſentaneum eſt, Thraſymachi definitionem, id nempe juſtum eſſe, quod imperanti magiſque viribus pollenti ſit emolumento (quum de civitate aut repub. dictum uſurpemus) niſi malignè interpretemur, non adeò à veri ſcopo alienam eſſe; quod Plato

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Plato exiſtimavit. Cæterum, ut aliud eſt reipſa utile, aliud quod ſpeciem habet; ſic aliquid ſuapte natura juſtum eſt, aliquid quod juſtitiæ imaginem æmulatur. Itaque non minus jubere poſſunt rerump. moderatores quæ interdum obſint, quam qui juſtitiæ tenaciſſimus eſt, ex propoſito non malo peccare, dum quæ male habent corrigere, & publicum commodum promovere, pro virili parte adlaborat. nam quando præter leges conſtitutas aliquid molitur, non injuria ex legum decreto ſupplicio eſt addicendus, utpote qui in leges ipſas commiſerit.

CAP. III.

Rerump. diviſio alia.

CÆterum res iſta adhuc alia dubitatione premitur, ex his quippe gubernandi figuris, quæ ex unius arbitrio, paucorum, & populi voluntate dependent, qui rem ipſam ſeorſim & penitius inſpexerunt, aliam faciunt diviſionem, ſectiſque bifariam ſingulis, juſtam & legitimam hanc, illam iniquam & malam putant. Atque ubi unus aliquis ad gubernacula accedit, rex vocatur vel tyrannus; ubi pauci, optimorum principatus vel nobilium & præpotentium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

factio; ubi multitudo, reſpublica πολι-τεία δημοκρατικὴ vel impotentis ple-beculæ dominatus δημοκρατία ἀπάν-των.

CAP. IV.

Varietas rerump. exemplis confirmata.

IN rebuſp. multa diuturnitate produ-ctis, & ipſa quaſi ſæculorum vetuſta-te caneſcentibus, harum adminiſtratio-num mutationes conſpicuas effecit lon-gi temporis varietas. Et Romæ quidem, Romulus, Numa, Servius, manu regia imperarunt; Tarquinius, Sylla, Cæſar, tyrannica. Sub primis illis Conſulibus optimorum principatus emicuit. Patres, interempto mox Tarquinio, indomitam imperandi libidinem (quæ paucorum fuit) ſibi rapuerunt; quemadmodum et-iam ante conceſſam populo Tribuni-tiam poteſtatem, & in ipſo Decemvira-tu. ſed maxime capitales fuerunt Tres-viri, Cæſar, Craſſus, Pompejus; tum Octavius, Antonius, Lepidus. Pulſis De-cemviris, populari ſtatim inſtituto vive-bant, & longo deinde poſt tempore, le-ge præſertim Horatij ſive quod alij pu-tant Hortenſij promulgata; *Quod plebs*

ſcive-

ſciverit, id populum teneat. Ante occupatam à Sylla remp. & paulo etiam ante C. Cæſaris dominatum, arbitratu ſuo cuncta moderata eſt multitudo. neque enim ferre ætatem poteſt juſto plus inſoleſcens vulgi rabies & injuria, ſed cogente ad id temporum ſtatu, uterum quaſi de tyranno gerit. Harum rerum viciſſitudines, Athenæ, Syracuſæ, Lacedæmon, & reliquæ eumprimis antiquæ urbes expertæ ſunt. cui fato alias quoque regiones fuiſſe obnoxias, quis unquam dubitaverit? ea ſiquidem eſt humanæ vitæ condicio, ut in uno fortunæ tenore non permaneat. NASCENDO, denaſcendo, incrementa nunc rurſum decrementa capiendo, varijs demum vicibus & alternationibus nunc morbi cauſam nunc ſpem vitæ facientibus, ad extremum fati diem pervenimus.

CAP. V.

De quæſtione recti æquique in omni republica.

QVod ſi igitur improbus aliquis remp. procuraverit, ſicut in illis, quas recenſui modo, formis noviſſimis uſu venit (nolo enim hujuſmodi ſtatus tam perturbatos meo calculo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

comprobare) ubi leges pro illo reip. ſtatu conſervando ſanciuntur, quæſtionis eſt, utrum ſine ſummo ſcelere mos gerendus ſit necne, an præſtet illam reip. formam aboleri aut retineri, denique ſit necne boni viri & civis officium, eam ſartam tectam potius quam funditus deletam velle? nam magnis & exaggeratis animis id conſilium allubeſcere perſæpe comperio. Dion res novas contra Dionyſium molitus eſt. itidem Thraſybulus, Brutus & Caſſius; quorum iſti Cæſarem, ille triginta tyrannos extinctum ivit. indeque adeo nata ſunt non mediocria rerump. agitandarum ſemina, de quibus, pro eo ac proſpere aut ſecus evenere, vulgus judicat; docti temporum potius opportunitates conſiliaque contemplantur. illud vero exploratiſſimum eſt, leges patrias aut mutare, aut ad earum obſequium ſeſe non accommodare, negotium ſemper cum periculo fuiſſe conjunctiſſimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. VI.

Compoſitas eſſe plerunque non impermiſtas reſp.

TAMETSI igitur triplicem adminiſtrandarum rerump. formam eſſe ſtatuimus, quæ per diviſionem bimembrem ſex fiunt: non tamen in eam ſententiam accipi vellem, quaſi reip. aut civilis cujuſquam moderationis ſimplicem aut impermiſtam rationem uſpiam gentium repereris. verum ex inſtituto ſapientum hoc profectum eſt, qui prima quatuor corpora ſeu elementa, ignem, aërem, aquam, terram, & in humano corpore conſtitutiones etiam quatuor, flavam bilem, ſanguinem, pituitam, melancholiam, in quibus nullam abſque alterius complexu, liberam, aut non caſtigatam (repugnante ut ſit natura) quærendo inveſtigaveris, ſubtiliter invenerunt. rationis enim ea vis eſt atque efficacia, ut nativum cujuſque rei ingenium ita uti eſt ſincerum illibatumque contempletur. Remp. ita nullam offendes, quæ ex illis quas ſupra diximus formis illibatam ſervet integritatem: ſed illarum quaſi contubernio vitiata, genus nomenque partis, quæ plus poteſt, ſequitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. VII.

Regis definitio & Tyranni recitantur.

RErum ſummam ad unum aliquem delatam poteſtatem regiam eſſe perhibent, qui vel natalium ſplendore vel ſuffragiorum prærogativa, per conſentientem populi voluntatem, eam adeptus, patrijs legibus atque ex arbitrio boni viri ipſam adminiſtrat, ad publicum ipſius compendium & ſuum ſimiliter attentus. Tyrannum appellant, qui per vim abſque conſenſu populi nactus principatum, leges pro libito figit & refigit, accitis in conſilium nec ſemel civibus, & rem communem ſuis gentilium familiariumque commodis poſtponit.

Inter iſtas boni principis & tyranni aſſignatas deſcriptiones triplex eſt diſcriminis nota: adquirendi dominatus modus, adminiſtrandi forma, ipſe denique adminiſtrationis ſcopus in quem collimat. ſic ut tyranni perſonam induas, dum affectas imperium; regiam, dum geras. quod in Octavio & fortaſſis in Sylla etiam obſervabis. quippe ambo crudelitati & tyrannidi nihil reliqui facientes, ad eum honoris apicem aſcenderunt, unde poſtea reip. in meliorem

imagi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

imaginem tranſmutandæ vehementer viſi ſunt inſudare. Alium, titulus regem facit, regimen tyrannum. quales Neronem, Domitianum, & Commodum fuiſſe, narrant hiſtorici. quippe illis jure ſucceſſionis Imperatoria purpura deſignata eſt. in principalibus officijs poſtea verſati, fœdiſſimæ tyrannidi ſe dediderunt. id quod Neroni à quinquennio, Domitiano Commodoq; perbrevi temporis intervallo, recentibus honoribus auctis, contigiſſe conſtat. Alij denique regnum per legitimos tramites adeunt, ac finem ſibi rege dignum ob oculos proponunt, quos adminiſtrandi tamen ratio tyrannos efficit, quales à Cæſare & Octavio permultos Imperatores & pontifices Romanos etiam nonnullos fuiſſe nimis liquet.

Atque hanc exlegem poteſtatem ſibi ex plebiſcito debitam aſſerunt Imperatores. quod omnium primus C. Cæſar aut Octavius adeptus eſt, utpote quum ei & in eum omne ſuum imperium & amplitudinem populus contulerit. Papæ poteſtas CHRISTO nititur (in cujus univerſum jus ſucceſſiſſe ſe gloriatur) cui omnis poteſtas data eſt in cœlo & in terra. qua tamen in re orbem Chriſtianum, in ſacroſancta Concilia coactum, parum ſibi obſequentem habuit; qui eam pote-

ſtatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſtatem vel ἀριστοκρατίαν vel legitimum regnum eſſe jubet, & ſolutam illam legibus autoritatem, ceu injecto in os fræno, temperandam ſtatuit. Non deſunt, qui eandem ſuper Galliæ regibus, nonnulliſque Italiæ principibus & aliarum rerump. præfectis ſententiam ferunt, quando ab his ſine conſenſu populi leges conſignari & reſignari, pecunias & ſtipendia populo tributim indici pro ſua & amicorum opinione, liquidiſſime conſtat. *Populum* interea (non abhorrente ab ingenio verbi ſenſu) integrum reip. corpus voco, tribus quaſi claſſibus diſtinctum: qui Ludovicum ejus nominis XI. increpare ſubinde non veretur, quod ille regiam Galliarum adminiſtrationem in παμβασιλέιαν nulliſque legum repagulis coërcitam potentiam primus dicitur invexiſſe. ſolitus eſt quippe jactanter affirmare, ſua potiſſimum opera regnum Gallicanum quaſi de tutela ad plenam pubertatem redactum eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. VIII.

De rege abſoluto.

NOn deſunt etiam, qui παμβασιλέιαν Græcis nuncupatam, non tyrannidis ſpeciem aliquam, ſed puram putam regiæ dignitatis amplitudinem, eamque cuilibet Principi indultam eſſe licentiam, modo ſuo jure uterentur, prolixe affirmant.

De poteſtate regia (βασιλέια νομικῇ) legum habenis repreſſa nihil inpræſentiarum habeo quod definire velim. Cæterum immunis illa poteſtas, quemadmodum in difficilimis belli temporibus ubi omnia armorum ſtrepitu circumſonant, legibuſque indictum ſilentium videas, non poteſt eſſe non valde opportuna; ita in pace eam ſi adhibeas, vide ne tibi exitio ſit, & populum in diſcrimen perducas. hujus rei cauſa, ſi Platonem conſulas, humanæ naturæ labes eſt quædam & corruptela, quæ effrænem illam nulloque legum nexu obligatam ſublimitatem, niſi nimio interdum faſtu arrogantiaque intumeſcat, ferre non poteſt.

Sapienter idcirco Romani Dictaturam nemi-

nemini ultra VI menſium moram decretam voluerunt (nam ſine provocatione Dictator imperabat) quam Græcorum nonnulli legitimam pro tempore tyrannidem appellitarunt. Ariſtoteles (ſi ſatis memini) qui cæteris rerump. ſcriptoribus judicij diligentiæque palmam præripuit, ad unius regiæ adminiſtrationis formam, hanc retuliſſe videtur. cæterum in idem redit. primis ſiquidem temporibus penes Reges ſummum jus fuit: quos vel gentilium ſuorum antiquiſſimos Principes, (quales Adamum, Noachum, Abrahamum, Iacobum, Eſavum,) fuiſſe conſtat, in liberos & mancipia ut par eſt libere dominantes: vel apud barbaras & ſtupidas nationes in illo rudi ſæculo aliquis enituit, qui prudentia uſus ſingulari, res plurimas pro multitudine alenda tuendaque excogitavit, juſtitiam coluit, reliquiſque omnibus ita præſtitit, ut cæteri, ſi cum illo conferrentur, mera eſſent jumenta: cui propter illam naturæ præſtantiam, tributam in reliquos poteſtatem, defuncto quin etiam peneque adhuc ſpiranti divinos honores adſcriptos, VATISque honorem inditum quis dubitet? hinc eſt, quod Iudæi Moſem, Ioſuam, ſuoſque Iudices, ut Samuelem; Romani Romulum, Numam; Græci Lycurgum, Solonem; Zamolxim

Thraces;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Thraces; Arabes Machometen; iſtis honoribus inſigniverunt.

Hoc genus imperij tyrannidem Græci vocant. quod nomen plerique, dum regnare cepiſſent, propter inſolentiam & ſuperbiam, inſignem injuſtitiam, neglectum reip. ſtudium, infame ſuis facinoribus effecerunt; cædibus, adulterijs, rapinis, non in res & fortunas modo, verum etiam in liberos & uxores, per ſummum dedecus graſſantes. unde non paviſſe populum (quod boni paſtoris eſt officium) ſed deglubiſſe, immo lurconum & helluonum more totos devoraſſe, proprium videbatur tyrannorum inſtitutum. inter quos etiam, alios, qui divinam religionem & cultum omnem numinis contemſerunt, alios, qui dæmonum more vitam inſtituentes nefandis ſceleribus ſeſe obſtrinxerunt,& tamen in ſacroſanctum Deorum cœtum referri ambiverunt (Dionyſium, C. Caligulam, Domitianum, in teſtes appello) neſcire nemo poteſt. ex quo factum videmus, illam adminiſtrandi ſpeciem,ſub initium non malam,abutentium vitio,maculam contraxiſſe; adeoque Græce, Latine, Anglice, tyrannum inter & regem improbiſſimum omnino non diſtingui, quando neque ſalutem publicam procurare, & ſuas amicorumque fortunas amplificare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

care, fœdam & cruentam libidinem explere, poſthabita interim omni numinis religione, & conculcatis legibus, nihil intereſſe exiſtimat.

CAP. IX.

De Regis etymo, & adminiſtratione Anglorum.

MAjores noſtri & Saxones, quibus nos patrij ſermonis originem & natales noſtros debemus, voce diſſyllaba, ejus ſummam authoritatem, quem illi *Kyning*, Angli monoſyllaba *Kyng* dicunt, efferre ſoliti ſunt. cujus verbi originem, utrum ab eo, quod plus ſapiant & intelligant, an quod plus cæteris poſſunt Principes, haud facile dixerim. illud certi juris eſt, quædam utriuſque vocabuli quaſi veſtigia, uſu pene quotidiano detrita adhuc uſurpari. nam & virum prudentem ſcientemque *a cunning man*, &, poſſum hoc facere, *I can doe thus*, Angli ſuo ſermone retinent.

Quantum ego antiquas recentioreſque hiſtorias non ſegniter evolvendo poſſum conſequi, non reperio gentem hanc noſtram alia præterquam regia authoritate uſam eſſe: qua ab initio in plures partita principatus, dum diverſi pro

ſe quiſ-

ſe quiſque regia manu provinciam ſuam gubernarunt, nec ſuperiorem aliquem, cui obſequium & clientelam perſolverent, agnoverunt, per bella demum inteſtina & civilia victo jus omne detractum penes victorem fuit, totumque in Monarchæ arbitrium ceſſit. Cæterum neque jus regni cuiquam in terris Imperatori, Pontifici, Principi, acceptum referunt Reges Angliæ, utpote Dei beneficio populique voluntate & conſenſu lecti & renunciati. quanquam IOHANNES, facta in ipſum nobilium conſpiratione, & Delphino ipſis ſuppetias ferente, graviter afflictus, rebuſque ſuis prorſus diffidens, quodque infenſiſſimum ſibi adverſarium pontificem Romanum expertus eſſet, qui ipſis animabus & conſcientijs ſubditorum dominabatur, ubi parendi neceſſitatem ſibi impoſitam vidit, ſceptrum in Pandulphi manus tradidit, rurſumque ab eo ceu pontificis vicario, fidem certamque penſionem in ſingulos annos pactus, accepit. Sed factum illud poſtea neque populi juſſu confirmatum, neque III Ordinum in conſeſſu Parliamentario decreto comprobatum, Regem ipſum nedum ſucceſſores obligare non potuit.

CAP. X.

Quid ſit reſp. & quæ eius partes, explicatur.

ATque ut propoſiti noſtri ratio magis eluceſcat, adhibenda præterea eſt reip. in partes ſuas alia diviſio.

Remp. igitur, hominum liberorum in unum coactam multitudinem, mutuis inter ſe voluntatibus & pactis conventis conſtantem, ut ſe domi militiæque ſartam tectam tueatur, eſſe definimus. Nam copias militares nemo (ut opinor) rempublicam dixerit, quæ poſtquam rem ſtrenue fortiterque geſſerint, ſocietati ſuæ confeſtim renunciant. Quod ſi aliquis v aut x ſervorum cIↃ in poteſtate haberet (quemadmodum Romæ nonnullos fuiſſe perhibent hiſtoriæ, qui tot mancipiorum grege abundabant) quibus juſtum & clementem dominum ſe præberet, non propterea fundatam ex hac colluvie civitatem diceres, tametſi per urbes viroſque deſcripta eſſet. quicquid enim per ſervos adquiritur, totum id in peculio domini eſt. accedit ad hæc eorum inſuper authoritas, qui his de rebus graviter ſcripſerunt, ſervos domeſticos (ſi vitæ & rationis uſum excipias) patris-

patrisfamilias inſtrumentum aſſerentes, ut fabri ſecurim ſerram cœlum &c. quibus ipſe ſic proſpicit, non ut ipſorum utilitati & commodo ſed ſui ipſius inſerviens. Non abſimili ratione dicam, aratrum, currus, equos, boves, aſinos, in bonis agricolæ eſſe, in quibus ille curandis licet exactam operam & diligentiam adhibuerit, conflari tamen ex his remp. quis poteſt ſic deſipere ut unquam opinetur? domini quippe res agitur, non jumentorum, quibuſcum nulla juris humani aut officiorum civilium intercedit communio. vaſa ſi cum figulo litigent quis ferat? quin potius inſulſas querelas illas, cur in hanc imaginem me finxiſti, aut cur me confregiſti, non execretur? par eſt omnino mancipiorum condicio. ære noſtro redemta ſunt: (vitæ rationiſque beneficium illis non detraho) inſtrumenta ſunt: illa ego ex jure Quiritium mea eſſe ajo: caput in ordine civium non habent: in patrimonio meo ſunt & cenſu meo. Quod niſi alia adminiſtrandi ratio apud Turcas ſit quam ut præ ſe ſuiſque cæteros omnes vernarum loco habeant (quod de illis ſcriptum invenimus) jure dubitem, utrum illi inter ſubditos regi an inter ſervos domino ſubjectos habendi ſint, quibus Turca præter fas & jus omne pro libito & voluntate præeſt.

hoc unum affirmare auſim, antiquiſſimorum Græcorum neminem imperium tam herile & barbarum reip. aut πολιτείας appellatione ornare voluiſſe.

CAP. XI.

Familiæ origo & initium.

PORRO ſi ea, de qua diſſeruimus, ſocietas inter liberos homines contrahatur, quin ad minimum ex duobus tantum componatur, ratio ipſa renuit.

Finitimus naturæ ordo ab individua viri & uxoris conjunctione auſpicatus ad uberiorem inter homines benevolentiam conciliandam valet. utrique rerum familiarium præfectura incumbit, pro vitæ inſtituto multum diverſa. virilis muneris eſt, rem familiarem augere, in publico verſari, vim & injurias propulſare; fœminei, parta conſervare, domi ſe continere, ſobolem & familiam alere, mundiciem & elegantiam in ædibus curare. ita quippe natura comparatum eſt, ut ſua ambobus officia recte accommodentur. ita virum, ſeverum, fortem, intrepidum, formæ negligentem, liberalem videas; fœminam, imbellem, timidam, ornatam, formæ indulgen-

dulgentem, parcam & tenacem. alter alteri ſic præſtat ingenij & ſapientiæ dotibus, quæ utriuſque ſunt propriæ, ut quæ ſuo incumbunt muneri felicius expediant. abſque hac viri & mulieris copula humanum genus citiſſime abſumeretur. Atque ad hanc ſocietatem colendam, non inſtituti, ſed à natura ſic imbuti ſumus, ut Philoſophorum omnium facile princeps non dubitarit affirmare, hominem uni potius velle quam pluribus adhærere. ac licet inter cuncta animalia homo maximam prudentiæ & aſtutiæ ſpeciem præ ſe ferat, non tamen uſpiam abſque officiorum civilium commercio vitam tranſigere poteſt. homo ſolus, ut placet Ariſtoteli, aut belluinam aut certe divinam conditionem æmulatur.

Ac mihi quidem videtur, in familijs ſic conſtitutis primam ariſtocratiæ faciem inter homines eluxiſſe, in qua pauci præſtanteſque viri in republ. cum imperio ſunt, nunc jubentes nunc parentes invicem.

Id quo facilius temperari poſſet, DEVS OPTIMVS MAXIMVS pro immenſa bonitate ſua, viro ingenium, robur animumque addidit, ut fœminas propter rationem & vim dicto redderet audientes; mulieri decus, venuſtatem, le-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nocinantes verborum blanditias, ut per ſummam benevolentiam viris etiam præciperet. ita fit, ut dum quiſque mutuas obſequendi imperandique operas tradit, rem domeſticam & familiarem ſimul ambo adminiſtrent. Sub familiæ jam appellatione, virum, uxorem, liberos, mancipia, famulos, pecus, ſupellectilem, reliquaque, quæ in bonis recenſeri ſolent, complector univerſa, quamdiu juncta ſimul permanent. Sed neque hoc Ariſtocratia, niſi contracta ad verbum ſimilitudine, vocari poteſt. eſt enim domus una, & minuta quaſi ſcintilla, illius imperij ſpecimen nobis repræſentans.

CAP. XII.

Regni origo & initium.

QVoniam vero commune rerum omnium eſt, ut ab ipſo ſtatim ortu aut amplificationem capiant aut diminutionem; aucta jam (ut fit) & per procreationem prolis numeroſiore facta familia, ut ſub eodem tecto non facile omnes contineantur, liberis quoque ipſis ad juſtam proceritatem prudentiæque quaſi metam matureſcentibus & iccirco imperium magis expetentibus, parentes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

eos per paria domo propellunt, ut tanquam novi ſurculi alibi radices agant altiſſimas. ibi vero ex liberis nova ſtirps producitur, indeque aliæ ex alijs prodeunt familiæ. unde per unius primum, deinde per alterius inſitionem, poſt interjectum aliquod temporis intervallum, contubernia in villam, villæ denique in civitatem progerminarunt. ſic, ubi cives, pagani, villici, in unum convenerunt, ſinguli pro communi ſalute excubantes, arctiſſimoque ſocietatis vinculo inter ſe colligati, & ſupremo generis autori ceu parenti principatum deferentes, genti nomen dederunt. Ex hoc fonte manare mihi videntur non urbium aut oppidorum modo ſed imperiorum etiam & nationum omnium ſcaturigines. quamdiu enim proavus ille in vivis erat, & ad remp. capeſſendam non plane ineptus, flagitium certe quam quod morte vindicandum eſſet atrocius admiſiſſet, ſi liberorum quiſquam cum ipſo vel in certamen honoris & dignitatis venire ſuſtinuiſſet, à quo vivendi beneficium hauſiſſet.

Talis proinde mihi videtur vivum & expreſſum abſoluti Principis exemplar & imaginem præ ſe ferre. quippe illos filiorum & nepotum loco omnes diligebat, illos non minus quam tenellas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

corporis ſui particulas fovebat, demum omnia melius procurabat, quo cæteris uſu & ætate plus pollebat. viciſſim hi ipſum ut parentem optimum ſuſpiciebant, propter conſilij prudentiæque opinionem reverebantur, illius dicto auſcultabant, non aliud oraculum in rebus arduis conſulebant, diras & imprecationes ejus, non minus quam ſi tremenda eſſent numinis divini effata, metuebant. quos ille diſciplina magis quam ſupplicio in officio continebat; ratus nimirum id quod res eſt, quibus illi affecti eſſent, ſe quoq; ijſdem pœnis tangi & conturbari.

CAP. XIII.

Status optimatium origo & initium.

SEd poſtquam ille è vivis exceſſiſſet, ſtatim filij fratreſque, non eam cuiquam reverentiam exhibentes quam ſolebant ſeni, neque parem aut ſpem aut fiduciam de cujuſquam prudentia benevolentiaque habentes, exortis interdum vel inter fratres ipſos litium & contentionum ſeminibus, quo tamen exterorum injurias propulſare poſſent, cœperunt conſilium ſimul capere, atque alternis vicibus imperij molem ea lege ſuſcipere, ut neque poteſtas ſolitudine vel

mora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

mora corrumperetur, neque ſpretum aut omiſſum ſe quiſquam indignaretur. atque ſic inventa eſt ratio, qua, ſi quiſquam propter inſcitiam in munere magiſtratus obeundo fuiſſet incautior, alijs exemplum præberet, ne in eundem imperitiæ ſcopulum iterum impingerent. interea, ubi uſus efflagitabat, ſuper communi ſalute & privatis negotiis ſententiæ patrumfamilias rogabantur. unde ad paucos & in ſua domo primores viros, natalium conditione (tametſi non facultatibus) facile conferendos, pervenit imperium in proprios lares. ſpectabant ad illos etiam crebræ pro cauſa publica diſquiſitiones, & legum condendarum ſumma authoritas. ita penes optimos quoſque & prudentiſſimos reipublicæ moderatio fuit, quibuſcum cæteris, ſi maxime vellent, nullus erat certandi locus, occaſio nulla, niſi omnem pariter ætatis conſilij opum generiſque prærogativam illis præripere vellent. anxie ſcilicet id agebant patres & præfecti, quo gentem non ſecus quam liberos quam nepotes alerent & foverent. nam qui in ipſorum jura ſuccederent, qui famam nomenque ad poſteros propagarent, quique ex mortalibus facerent immortales, alios non habebant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Atque in eam curam vehementer incubuerunt majores noſtri ut gentiles ſuos eadem virtute contra peregrinas & incultas nationes, quibuſcum nullam ſermonis aut ſacrorum conſuetudinem haberent, quaſi cum beluis depræliaturi defenderent.

Hinc, niſi falſum conjicio, imperandi forma profluxit, quæ in paucorum arbitrio poſita, græce ἀριστοκρατίας latine ſtatus optimatium nomen ſortitur.

CAP. XIV.

Status popularium origo & initium.

IAm vero, ut ſuus cuique rei terminus à tempore eſt aſſignatus, ſublatis è medio fratribus, & in magnam indies multitudinem ſuccreſcentibus eorum liberis, languenteque inter tot æquales per ſeniorum (ut fit) vel mortem vel vitium quæ patribus debita eſt reverentia, ſingulis quoque pro officio præmium educationis ſuis parentibus majoribuſque adſcribentes; in tam numeroſa prole, ubi tanta eſſet æqualitas, fieri omnino non potuit, ut paucorum imperio omnes ſe ſubjicerent. nam cum duæ potiſſimum res ſint, de quibus inter ſe homines contendunt, honorem intelligo & utilitatem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tem, nemoque ingenui ſaltem fidentiſ-
que animi non gravetur in altero ſe eſſe
neglectum; per ſummam inde neceſſita-
tem ad id impulſi ſunt, ut magiſtratuum
præfectorumque creandorum jus penes
partem eſſet numeroſiorem. ita ſeu vice
ſeu forte facta eſt cuilibet remp. capeſ-
ſendi poteſtas decerpendique ſi quod in-
de emanaret commodum. quiſquis dum
natales ſuos ad illum primum generis
authorem referre poterat, credebat ſe
hac ratione nemini eſſe inferiorem. pro-
que rebus præclare geſtis aut cuncti aut
tantus ſane numerus quantus dici puſil-
lus non poterat inſtabant. quod ſi ſupra
reliquos imperium habere pauci voluiſ-
ſent, conſpirantes inter ſe cæteri illos
confeſtim ſuperare aut extrema pati coë-
giſſent. ex quo non temere accidit, ver-
tendam eſſe denuo reip. formam, quem-
admodum prius ab unius arbitrio in
paucorum, ita ab his in multorum ma-
nus perventuram. Singulis tamen cœ-
tum civilem conſervandi, ſuæ nationis
authoritatem tuendi, ſeque contra alios
defendendi, ſemper idem ſtudium fuit;
certantibus interim inter ſe de poteſtate
& imperio, quis inter illos de rep. melius
meritus audiret: cujus rei non aliunde
argumentum deducebant, quam ex ma-
giſtratu bene defuncto.

Atque,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Atque, niſi me fallit animus, primus iſte eſt & naturæ maxime conveniens popularis imperij ortus, quod Græci δημοκρατίαν appellabant, Latini fuſius rempublicam; alij, populi cenſuſque poteſtatem: ſed quam Latine, ipſi viderint.

CAP. XV.

Remp. populi ingenio eſse accommodandam.

EXhis, quæ dicta ſunt, liquido conſtat, mutationes in formis politicis à natura potius quam ab ambitione malitiave profectas eſſe, & accommodatam populi ingenio adminiſtrationem eſſe debere. atque, quemadmodum ſingula hæc tria rerump. genera cauſas in natura poſitas habent, ita, ubi pro civium indole, id quod maxime convenit, adhibetur (ut ſi veſtem corpori aut aptum pedi calceum induas) mox illud civile corpus tranquillum eſt, & oblectationem haurit ex illa quiete cum utilitate conjuncta. quod ſi per ſpeciem politiæ à civium moribus abhorrentem eos gubernare velis, tum veluti calceus, ſi pede minor erit aut major, ipſi incommodus eſt & inter eundum obeſt, ita ſi quis, contra quam ipſi volunt, per ſummam tyrannidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

lem civibus imperitaverit, (ſit licet eximiæ alioquin bonitatis) aut labeſcant ilico, aut ſerviliter ſe gerant, aut nunquam prius deſiſtant, quam regem ipſum & qui eos debellarunt aut ſe denique perdiderunt. Eſt etiam aliud genus hominum, cui ſi præfuerit nemo, quaſi jugo ſolutum quid faciat plane ignorat. itaque per inſolentiam, ſuperbiam, deſidiamque, ad facinora & omne genus ſceleris proripiunt, & ſpargunt ſe diffunduntque, aut ſtolida quadam ambitione & privatis inimicitijs mutuo ſe perimunt. Ea vero, quæ diximus, pleniſſime confirmant omnium ætatum gentiumque conſcriptæ hiſtoriæ, ut de Græcis, Romanis, Samnitibus, Danis, Vandalis, reliquiſque conſtat.

Cæterum nollem quenquam ſic exiſtimare, quaſi omnes rerumpublicarum adminiſtrationum formas per hujuſmodi propagationem & ſobolem gemmaſcere affirmaverim. ſæpe etenim, poſtquam diu bello diſceptatum eſt, Imperator, qui exercitui è diverſis nationibus conflato præfuit, captus ejus loci quem expugnavit amœnitate, dum illic moratur, remp. & regnum fundando ponit. ita Gothos & Longobardos in Italia, in Gallia Francos, in Hiſpania & in aliqua Galliæ parte Germanos, in Britannia

majo-

majore, cui nunc nomen eſt Anglia, Saxones feciſſe conſtat. quando autem Princeps ille moritur, tum nobiles, re primum deliberata, regem alium deſignant; aut ſummam reip. in plures præfectos partiendo deducunt; atque ita feciſſe Longobardos in Italia, in Anglia Saxones recepimus: aut imperium populare amplectuntur; ut Helvetij in ſuis diœceſibus: vel poſtpoſito multitudinis principatu, dominium ad paucos referunt; quod Patavini Veronenſes & Veneti facere conſueverunt.

CAP. XVI.

Partes & perſonæ reip. diſtinguuntur.

SEd ut omnia clarius eluceſcant, exoritur alia in partibus reip. diviſio. parum quippe eſt, ſi quis eam pluribus familijs prognatam, unde villis origo eſt, arbitretur; aut ex oppidorum vicorumque multitudine regnum enaſci; quodque pro civibus tantum liberi habendi ſint, non ſervi, quibus, ceu inſtrumentis & facultatibus aliorum, nulla eſt in caput liberum poteſtas; quodque fœminas itidem arcerimus, quæ, ſi naturam ducem ſequantur, domi ſeſe continere, liberos tollere, rebus cæteris non im-

miſce-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

miſceri, inter cives magiſtratu non fungi didicerunt; niſi ubi potior habenda eſt ratio generis, quam ſexus, quam ætatis, quando honos ſtirpi adhæret; ut Regem, Ducem, Comitem eſſe. (quod tamen de Regina abſoluta, Ducifſa, & Comitiſſa dictum puta, quæ non quod Regi, Duci, Comiti nupſerunt, hunc titulum præferunt, ſed quod ad eas ceu ad proximas legitimaſque hæredes jure ſanguinis pertineat. eadem namque apud illas in regno, ducatu, comitatu authoritas eſt, quæ viris juſta ætate, ipſi licet fæminæ puerive fuerint. plus enim valere debent ille natalium ſplendor & jus, plus regni ſalus & incolumitas, quam vel tenella infantum ætas nondum tractandis regni gubernaculis idonea, aut ſexus fragilitas publicis negotijs non adſuefacta: à quarum latere viros cordatos graveſque nunquam diſcedere omnes arbitramur; qui optima quæque ſuggerendo, ubi uſus poſtulat, ſicubi quid deeſſe vident, ipſi explent.) Totum hoc quod ſupra nominavimus ſatis non eſt. ſed eorum, qui in rep. verſantur, alij munera in civitate ſuſtinent, alij expertes ſunt: illi magiſtratus, hi privati dicuntur. Huic non abſimile fuit illud Romæ diſcrimen, inter patritios & plebejos longo inter ſe tempore diſſidentes, ubi interim hi per mul-

to

tos annos ab omni officio excluſi ſunt, donec par atque æqua fuit apud utroſque magiſtratus conſequendi authoritas.

Erat quidem & alia diviſio, in ſenatores, equites, & plebem; ut apud Græcos illa in εὐγενεῖς καὶ δημοτικούς, hodieque apud Gallos, les nobles & la populaire, gentils-hommes & villanies. ſed hic in Anglia in quatuor genera diſtribuuntur: nobiles nempe, cives, plebejos, artifices & operarios. Inter nobiles primo loco REX, tum Principes, Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones recenſentur. atque hi κατ' ἐξοχὴν ipſa *Nobilitas* vocantur, & porro *Domini virique Nobiles* audiunt. hos proxime ſequuntur Equites aurati, Armigeri, & Generoſi.

CAP. XVII.

De primaria nobilitatis Anglicæ parte, quæ eſt nobilitas major.

DVces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, aut ijs honoribus à Principe affecti ſunt, aut quia hæredes filij ſunt & parentes ſuos proxime attingentes, illa dignitate exornantur. nam & Ducis filius natu maximus ipſo patre ſuperſtite *Comitis* nomen uſurpat,

pat, & Comitis filius nomen titulumque *Vicecomitis* aut *Baronis* (imo etiam pro indulta dignitatis conditione *aliud*) ſortitur. dumque de promovendo aliquem ad novos honores loquimur, ipſos intelligimus donationis codicillos, in quibus propter obſequium & operam narratur Princeps aliquem velle decorare. ſed illa amplitudo in prolem maſculam ut plurimum traducitur. Cæteros nobilium filios ſummo jure *Armigeros* eſſe dicimus. pervulgato tamen ſermone quoſvis Duce & Marchione prognatos, ut & filium Comitis ætate provectiorem, DOMINOS appellamus. quæ vox niſi aliquibus interdum ad ſummum officium evectis conveniret, ad alium certe quam ad præcellentem Baronum ordinem non pertineret.

Barones noſtri Romanis ſenatoribus reſpondent, illorum patricijs noſtri nobiles, quando patriciatus vel ſenatores vel ſenatorum filios deſignabat.

Senatorum cenſus alijs temporibus alius fuit. apud Anglos nemo ad Baronis faſtigium efferri ſolitus eſt, ſi annuis reditibus auri puri c I ɔ libras vel marcas erogare non potuerit.

Vicecomes, Comes, Marchio, Dux, quoniam honore cæteros longe antecellit, etiam amplificatam pro dignitate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

fortunam habere eum neceſſe eſt. quod ſi de proventibus illis propter inopiam aliquid decedat (quis enim præſtare poteſt diuturnam divitiarum poſſeſſionem?) jacturam tamen fieri dignitatis leges non ſinunt. quanquam ſi inſigni aliquo damno affectus fuerit, ut Senatores Romani à ſenatu amoti ſunt, ita nullus huic locus in ſupremo Comitiorum conclavi reliquus erit.

CAP. XVII.

De ſecundaria nobilitatis Angliæ parte, quæ eſt nobilitas minor: & primum de Equitibus.

EQVES AVRATVS nemo naſcitur, non REX ipſe, non Princeps. primogenitum Regis filium VValliæque Principem, PRINCE Anglice κατ' ἐξοχὴν denotat: quamvis REX hanc ipſe vocem ſibi cum liberis ſuis ducibuſque communem audire non dedignatur. atque in eo, quod nunc dicturus ſum, non plane alienus eſt à noſtro Gallicus loquendi mos. nam cui proximæ ſunt in regno ſuccedendi partes, ſi hæres filius fuerit, DELPHINVS, ſin regibus propinquitate conjunctus, MONSIEVR. apud nos Anglorum REGIS filius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

filius ætate major, THE PRINCE appellatur.

Cæterum Equites, vel ante pugnam virtutis augendæ gratia, ut fortunam belli alacrius periclitarentur, vel à pugna, re præclare fortiterque geſta, viriles animos cohoneſtandi ergo; vel in pace denique, propter aliquam fortaſſis operam inſigniter navatam; vel ſpem bonam quæ de illis concipitur, militari cingulo exornantur. ſed neque omnes eodem modo fiunt. nam interdum, qui REGIS judicio admodum probantur, ipſe equites eſſe jubet. interdum ex mandato & authoritate REGIS, interdum pro legati arbitrio, qui copijs militaribus cum ſumma poteſtate præeſt, inſigniuntur.

Atque iſte ordo aliqua ex parte equitibus Romanorum reſpondere videtur. nam in pleriſque convenit, quantum noſtra reſp. illam exprimere valebat, licet in nonnullis fuerit alienior. ſiquidem ita natura fert rerump. ut nulla ſibi diu conſtare poſſit, nedum alteri congruere. & ob ſocietatem civilem aliquid accedere vel de ea viciſſim detrahi fatale eſt: proque temporum diverſitate alios mores poſtulante, aut hominum ingenijs res novas ſubinde affectantibus, quod vituperio dignum eſt emendatur. Equites

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Romani ex cenſu hoc eſt pro modo facultatum & rerum ſuarum eligebantur. idem etiam plerumque in Anglia ſolet obtinere, ubi hanc fortunæ amplitudinem annui illorum reditus ſuſtinere queunt. Neque tamen omnes Equites legebantur, qui cenſum equeſtrem poſſidebant: quemadmodum neque in Anglia uſuvenire ſolet. illorum etenim dignitatem hanc propriam eſſe REX voluit, quos ille potiſſimum honore proſequendos ſtatuit. penes arbitrium Principis in utraque rep. fuit equitum numerum definire. illud autem, in quo noſtros ab equitibus Romanis ſuperari facile concedo, equus fuit publicus. nam noſtri pacis militiæque temporibus ſuis ſumptibus equum alunt. Cenſum equeſtrem apud Romanos diverſis temporibus haud uniuſmodi fuiſſe accepimus. ſed in Anglia ex antiquæ legis inſtituto, qui XL libras *Starling* in ſingulos annos queat expendere, inter ipſas REGIS inaugurandi ceremonias, ejuſve filiæ nuptijs, aut ea tempeſtate, ubi filij Principis equeſtri dignitate inſigniuntur, aut ſicubi magnæ rerum occaſiones ſe ingerunt, edicto REGIS eques jubetur eſſe, aut [* ſi nolit *] mulctari pecunijs; quas plerique interim non tam honorum, [* quorum ſumptus ipſa mulcta gravio-

graviores eſſe reputant *] quam divitiarum cupidi libentius perſolvunt. nonnulli, qui illo honore indigni cenſentur, tametſi divitijs abundant ſatis & illam dignitatem ambiunt maxime, & voto ſuo privantur & XL librarum *Starling* diſpendio plectuntur. has ſi ad ejus temporis examen aliquis ſubducat, in quo mos iſte primum ſuccrevit, haud pauciores C & XX libris noſtratibus inveniet: quod ego fuſius in illo libro declaravi, qui de pretio nummorum circumfertur. Videntur Romani in duos ordines rempub. ſuam diſtribuiſſe, cum SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS inter ſcribendum uſurpabant; adeoque populi voce, equites plebemque complexi ſunt. ſic, ubi SENATVS POPVLVSQVE ANGLICANVS dicimus, equites, armigeros, reliquos item nobiles, cum civibus, municipibus, & plebejis, una voce denotamus. In LL. ſanciendis conveniunt in *Senaculum* Reguli una cum Archiepiſcopis & Epiſcopis, præſentibus pro tempore & præſidentibus ipſis REGIBVS & REGINA. Equites, cæteraque nobilium multitudo, cives quoque & municipes, ſuper graviſſimis regni negotijs ad deliberandum adhibiti, ſeorſim in domum aliam congregantur, quæ *populi concio* appellatur,

ut clarius poſthac deſcribemus de Parliamento acturi.

Dubitationi locus eſſe poſſit, unde hoc nomen *Knight* factum ſit, etſi quid præterea amplius ſignificet quam apud latinos *miles*, quod reſpondet anglicano *a Souldier*. vox iſta *Souldier*, ex eo potius deducta videtur, quod eſt *Sould* & *Paiment*, hominemque ad pugnam conductum, & ſtipendiarium indicat; tametſi Cæſar in commentarijs ſuis eos ſoldures vocat gallice, qui vinculo quodam & juramenti inter ſe ducemque ſuum religione conjunguntur. quam ſi Germani rationem ſequerentur, fieri potuiſſet, ut qui operas & virtutem ſuam ſtipe non locaſſent, verum propter aliquam generis ſui efferendi ſpem (utpote homines ex eadem gente prognati) ſuis impenſis victitabant, & hujuſmodi juramento perſancte ſe aſtringentes militabant, fortaſſis hi κατ᾽ ἐξοχὴν *Knights* aut militum nomine perhiberentur: quando apud Germanos aliqui *Landts-Knechts* dicuntur, quaſi cohortis gratuitæ milites: quanquam hodie pleraque illorum pars ſit mercenaria. aut forſan, quod qui circa Principem proximi erant, quaſi ſervi de reliquis lecti, & delibati ſatellites, germanico ſermone *Knechten* appellati, (quod perinde eſt ac ſi ſervum

dicas)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

dicas) quia fideliter deſerviebant, in argumentum honoris cœpta eſt deinceps vox uſurpari & notam viri militaris. in hac re quod ad linguam noſtram toties mutatam attinet, ſententiam meam non fero. illum nunc dierum anglice vocamus *Knight*, quem Galli *chevalier*, latinique *equitem* aut *equeſtris ordinis*.

Et quoties equeſtri dignitate quiſquam decoratur, genu nixus, enſeque evaginato in tergum aut in humeros ictus eſt loquente in hæc verba Principe, *Soyes chevalier, au nom de Dieu*, cui olim *Divi Georgij* adjiciebant; & priuſquam in pedes ſe attollit, *avancez*. Atque iſte cingendi uſus uti jam obtinet, ita ſemper cingendi equites non creandi phraſis longe fuit antiquiſſima.

Equites Balnearij, in ipſis Regum ſacrandorum celebritatibus, non ſine prolixis & curioſis ceremonijs inſigniuntur.

Equites Vexilliferi in acie fiunt, abſciſſa ſcilicet vexilli cuſpide in formam ſigni militaris. unde ex equite cœlibe in eum honoris gradum ſic promoventur, ut in vexillo inſignia ſua perinde expandendi jus & authoritas illis conſtet, atque ſi Barones ipſi forent. ſed exolevit iſte fere per Angliam ordo.

Cæterum, quacunque demum ratione in claſſem equitum quis cooptetur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

communem ſtatim dignitatis titulum uxor illius cum Baronis conjuge ſortitur, quando utraque *Domina* nuncupatur. ipſe tamen Baronis appellatione non gaudet, ſed adjectam vice pronominis ſyllabam habet *Sir.* veluti, ſi prius Thomæ, Gulielmi, Iohannis, aut Richardi nomine appelletur, deinceps dominus Thomas, dominus Gulielmus, dominus Iohannes, dominus Richardus audit; qui titulus equitibus in Anglia defertur. Et ordini quidem equeſtri explicando, quæ hactenus diſſeruimus, ſatis inpræſentiarum eſſe poſſunt. ſupereſt adhuc aliud equitum genus, quod *aureæ periſcelidis* dicitur.

EDVARDVS III poſtquam multis iiſque perinſignibus victorijs potitus eſſet, quippe *Iohanne* Galliarum, *Iacobo* Scotiæ, regibus captivis in turre Londinenſi ſimul detentis, *Henricoque* notho Caſtellano e regni finibus ejecto, *Petroque* auſpicijs VValliæ Principis Duciſque Aquitaniæ, cui *Nigri* cognomentum fuit, demum reſtituto, conſortium illuſtre excogitavit; factoque per ipſum è regno ſuo cæteriſque ditionibus adeoque ex univerſo orbe Europæo virorum delectu ſplendoris virtutumque luminibus maxime inſignium, eo honoris titulo decoravit, faſciaque inſuper auro gemmiſ-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

que diſtincta donavit, fibulaque aurea in ſiniſtro crure, indies geſtitandis. adjecit inſuper cycladem, togam, pallium, torquemque, reliquaſque id genus veſtes trabeatas, materia juxta atque opere ipſo ſpectabiles & heroicas & tam auguſto ſodalitio percommodas, quas feſtis ſolennioribus pro ſe quique induerent. cujus ſodalitij principem locum REGI REGINAE ve illorumve poſteris aſſignandum, reliquos autem illius ordines ſex ſcilicet viginti, ſtatutis quibuſdam & legibus devinctos, fratrum ac conſodalium numero habendos eſſe. Cæterum, quoniam non tam politiæ aut gubernationis in repub. ſpecies aliqua eſt, quam ornamentum, ceſſo ulterius ſuper hac re aliquid adtexere.

CAP. XIX.

De armigeris.

ESCVIER aut *Eſquier*, quem vulgo *Squire* appellamus, dictio plane eſt gallica, & ſcutigerum aut armigerum deſignat, & in univerſum illos, qui nobilitatis ſuæ ſpecimen, ex qua emanarunt, in inſignibus gerunt. hi diſtinctum aliquem reip. ordinem non faciunt, ſed in claſſe nobilium reponuntur, nihilque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ab ijs differunt, niſi quod (ut ego ſentio) inſignia ferunt generis ſui claritatem repræſentantia, ut propterea cinctura aut creatione opus non habeant. aut etiam ex eo nomen invenerunt, quod quum in principio dominis aut equitibus ephebi eſſent honorarij aut ſcutigeruli, converſus eſt in honoris titulum officij modus, per quem etiam à gregario milite diſcernerentur.

CAP. XX.

De nobilibus minorum gentium.

G*Entlemen* id eſt nobiles ſunt, quos natalium ſeries dignitaſque claros efficiunt, Græcis εὐγενεῖς dicti, Latinis nobiles, Gallice *nobles*. Εὐγένειαν Latini definiunt præſtantiam alicui collatam, quod ejuſmodi majoribus eum naſci contigerit, quorum longa ſeries divitijs & virtutibus floruit: aut, ut rem paucis abſolvam, diu fundatam in eadem familia cum virtute rerum abundantiam. quod ſi hanc præclaram ſuorum excellentiam poſteri quoque imitentur & obſervent, vere nobiles atque εὐγενεῖς habentur: ſin minus, majorum tamen res & fama illos aliquandiu obducit, conſimilem in modum atque ea, quæ

auro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

auro circumlinuntur, tantiſper donec inauratio deterſa fuerit, æris proprij formam non perdunt. quod diximus, ipſa tuetur ratio. nominis quippe etymologia, verbi efficaciam ſatis declarat. nam latine quidem gens ſtirpem vel cognomen ſignificat, quemadmodum apud Romanos, Corneliorum, Sergiorum, Appiorum, Fabiorum, Æmyliorum, Piſonum, Iuliorum, Brutorum, Valeriorum, quos qui per virilis ſexus cognationem contigerunt, & familiæ nomen apud ſe retinuerunt, agnati gentiles vocabantur. ijdem manente patrum ſuorum gloria, hujus aut illius proſapiæ nobiles fuerunt. quæ res litem inter Romanos excitavit maximam, ubi novi quidam homines recenter exhibitæ virtutis ergo receptiores apud populum forent, quam vetuſtus ille natalium odor per ignavam flagitioſamque nepotum vitam obtritus illos efficere potuiſſet. hac de cauſa Cicerones, Catones, Marijque, plurimum cum antiquis illis conflixerunt. unde Iuvenalis:

Malo pater tibi ſit Therſites, dum modo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas,
Quam te Therſitæ ſimilem producat Achilles.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Sed Principibus (idem etiam rebuſp. uſu venire ſolet) neceſſarium omnino eſt, virtutem præſentem decorare. Et quamvis ratio magis expoſita ſit illuſtri loco natis virtutem conſequendi, cum exemplo majorum, quo adduci, tum beneficio rectæ educationis, quo valere poſſunt, cui denique accedit inſitus quidam amor clientum & vicinorum (pro eo quod ipſorum ædes incolant) nobiles ſuos maxima benevolentia proſequendi, & ad patrum veſtigia premenda incitandi: tamen ubi hæc omnia defuerint, quemadmodum (quod valde deplorandum eſt) pro ingenio rerum humanarum mundique novis ſemper mutationibus obnoxij deeſſe plerunque videmus, tum majorum ſuorum poteſtati æqualem Princeps apud ſe & reſp. retinet. nam velut prudens agricola loco veteris labantis novam arborem inſerit, ubicunque locorum invenerit: ita apud Principem, ubi virtutem aliquam egregiam intuetur, ipſam exornandi authoritas ſemper fuit. Nobiles, Armigeros, Equites, Barones, Comites, Marchiones, Duces promovere, quando illorum merita tanto faſtigio ferendo eſſent, hoc certe nihil uſitatius fuit. ſed REGI pro more debentur Equitum cinctura, Baronum & ſuperiorum dignitatum creatio. nam quan-

tum

rum ad nobiles ſpectat, vili pretio hic in Anglia fiunt. quiſquis enim legibus patrijs operam navat, quiſquis in Academijs incumbit literis, quiſquis artes liberales profitetur, neque (ut verbo dicam) manuum labore vel artificio aliquo victum quæritat; ille, ſi perſonam ſuſtinere, & impenſas quas ſolent nobiles facere velit, *Dominus* vocabitur, (quæ vox nobilibus armigeriſque tribuitur) & nobilis ipſe recenſebitur. verum enim eſt vulgo quod dici ſolet, *Tanti eris alijs, quanti tibi fueris.* quin etiam, ſi opus fuerit, fecialium Princeps, inſignia pretio tibi divendet, quæ tametſi tum primum facta & compoſita ſunt, quaſi rem literis diu conſignatam, publicarum tabularum crebris revolutionibus oſtentabit ſe reperiſſe: ſin illud fide magis integra præſtabit, in hunc modum præfabitur: *Tibi bene merito, eximijſque dotibus exculto, ob res præclare fortiterque geſtas, pro mea Principis fecialium & inſigniorum authoritate, tibi, inquam, tuiſque hæredibus do hæc inſignia.* qua re ſemel confecta puto illum *armigeri* nomine poſſe inſigniri, quando illis poſtmodum utitur inſignibus. Hos interdum per ludibrium novos homines appellitant.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XXI.

Nobiles creandi mos apud Anglos an improbandus.

DE hujuſmodi nobilium apud nos creatione, ſit necne proba, & legitima, diſceptari poteſt. atque, ut ego ſententiam meam dicam, plane opinor vitio carere. namque Principi noſtro incommoda non eſt, quemadmodum in Gallia. in plebejos quippe aut agricolas nihilo plus ex cenſu conſtitutum eſt quam in nobiles. quid, quod, ubi recenſentur hominum facultates, illis majora indicuntur onera? quæ eo alacrius ferunt, ne, ſi velint abnuere, aliquid de dignitate ſua detractum ſibi velle videantur. Immo ubi aliquid repræſentandum eſt, delectus militum habendus, aut ſumptus villæ faciendi, in partem impenſæ majorem veniant, niſi fidem & authoritatem ſuam labefactatam malint. Quod ad externam illorum ſpeciem attinet, habitus nobili conveniens gerendus eſt, quo facilius dignoſcatur. plebejo aptandus eſt plebejus, balatronibus denique qui eſt balatronum proprius. quod ſi in militiam proficiſcendum ſit, arma & veſtimenta quantivis pretij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

pretij ſibi comparabunt pro illa vitæ conditione quam ſuſtinent. porro animum virilem, inſignioris diſciplinæ judicia, ſpiritum acriorem, beneficentiamque magis profuſam exhibere eos oportet. ad hæc alendi ipſis ſunt ſervi aliquot ocioſi, qui præterquam quod interdum famulantur, nihil aliud agant. unde ſibi ipſis obſunt, ſi majores pennas nido extendant: alteri ſane nocent nemini. nam politiam & imperium reipub. nemo ex ijs contingit, qui adeo mirifice ſibi placent, quique altiores cothurnos induunt quam fortuna fert. id illorum eſt negotium, quorum ita cognita & ſpectata fuit ſapientia, ut ad tale munus deſtinarentur, de qua re poſtea diſſeremus.

CAP. XXII.

De civibus & municipibus.

PRoximus à nobilibus locus civibus ijs & municipibus aſſignatur, qui non modo civitatis & magiſtratus jure ornantur, ſed re etiam onera perferre valent. deſervire autem reip. hos neceſſe eſt, in villis, oppidis, aut municipijs ſuis, in quibus habitant. in Comitatibus haud magno æſtimantur, niſi quod ad publica regni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

regni comitia, Parliamentum nempe, legum ſanciendarum ergo convocantur. Ex his, quatuor urbes antiquiores, duos oppida deſignant, cum authoritate ſuffragandi urbis illius aut municipij nomine à quo delegantur.

CAP. XXIII.

De plebejis.

SEcundum Barones, Equites & Armigeros, maximam reip. procurationem obtinent plebeji; immo plus operæ inſumunt reliquis omnibus: id quod deinceps apparebit. Eum ego *plebejum* voco, quem leges noſtræ *hominem legalem* appellant, voce in formulis & inquiſitionibus tritiſſima, qui ſtatim ut natus eſt ingenuus eſt, quique ex fundo ſuo quotannis ſummam xxxx ſolidorum ſterlingorum poteſt erogare, hoc eſt, ſi rationem ſupputes præſentis monetæ, vi libras Anglicanas.

Hoc genus hominum aperte profitetur ſe nobiles non eſſe, ſed honorem & obſervantiam omnem illis defert, qui vere nobiles ſunt aut eſſe præ ſe ferunt. pluris tamen habentur, quam operarij aut artifices, quibus etiam præponi ſolent. opulenti plerumque ſunt, familias alunt, & conquirendis divitijs acriter in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

cumbunt. nobiliumvillici ſunt, pecuniarij, nundinatores, boni patresfamilias, ſervos pigros & inertes (quod nobiles faciunt) non habentes, ſed qui ſuum ipſi victum & herilis partem aliquam quæritent. ex quo fit, ut prædivites evadant, & nobilium fundos perdite & profligate viventium indies poſſint redimere. quod ſi filios ſuos in Academijs bonis litteris aut patrijs legibus informandos curaverint, aut reditus ſatis amplos illis reliquerint, unde abſque eo ut opus manibus faciant commode vivant, mox in claſſem nobilium eos referunt. *Domini* appellatio, quæ nobilium eſt propria, in illos non confertur: ſed ejus loco nominibus illorum preponimus *Goodman* quaſi bonum virum dixeris. nam ſi *Lutherus, Finchius, Vitus, Brunus*, vocentur, in colloquijs (qui vicinorum mos eſt) boni viri titulo ſinguli cohoneſtantur. quod tamen in magnis negotijs aut in juris formulis uſu non ſolet evenire. in his enim diſtinctionis gratia ſi eques fueris, in hunc modum ſcriberis: *Dominus Iohannes Finchius eques*: ſi Armiger, *Iohannes Finchius armiger*; ſi denique extra nobilium ordinem fueris, *Iohannes Finchius plebejus*. Armigeri dicuntur, qui tametſi ipſi nobiles fuerint, & in prima nobilium ſerie collocandi, gradum altiorem

ſibi non vendicant. Inter agricolas, operarios, infimamque plebeculæ fæcem, qui è vulgi gregibus exempti ſunt, quaſi proprium à nobilibus locum occupantes, plebeji nominantur. Hos Cato ille ſenex, *Aratores* nuncupat, & *optimos cives in rep.* taleſque, quos eſſe plurimos rerump. ſcriptores laudi ducunt. recenſet etiam Ariſtoteles diſertis verbis hoc hominum genus, qui ſuis rebus ipſi vacant; ad reipub. procurationem & ad judicia non accedunt niſi vocati; his ubi liberantur gaudent; nobilibus & præfectis eam præſtant obedientiam quam debent; in bello itinerum laborumque juxta ſunt patientes; quippe qui pro dominis, quibus etiam prædia ſua accepta referunt, dimicare conſueti fuerint, pro ſobole & uxoribus, pro patria, pro laude & gloria denique in reditum comparanda, præſertim cum charos ſe ſuis dominis futuros & eorum liberis intelligunt, quando in capitis diſcrimen pro illorum ſalute ſe conjecerint.

Et nobilitarunt iſti Angliam virtute ſua, non quod ingenio, imperio, aut viribus, cum nobilibus eſſent conferendi: ſed quia & numero vincant, & voluntati dominorum auſcultent, & corporis robore polleant, & labores impigre ſubeant, & denique aut præeuntem aut co-

mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

mitantem pleno gradu animoſe ſequantur. lente etenim feſtinant alias, utpote qui rei militaris ſcientiam haudquaquam profiteantur. Hi quondam arcu & peditatu fuerunt perinſignes, Galliæque adeo univerſæ timorem virtute ſua incuſſerunt, potius extrema pro ſe quique perpeſſuri, quam ut per inertiam equitem aut nobilem desererent, ſub cujus ſigno militabant: qui tunc temporis ut plurimum patronus illorum extitit. id quod etiam admittere numquam potuerunt abſque ingenti dedecore, rerumque & fortunarum ſuarum diſpendio & jactura, pœnas nimirum meritas ignaviæ & timiditatis exſoluturi. quæ quidem omnia ſicut à majoribus ſuis acceperunt, ita per manus viciſſim poſteris tradiderunt. Celebrantur apud Anglos plebeji, quemadmodum in Gallia nobiles. mutuis enim cladibus alteri affecerunt alteros, dum hi inde peditatu, inde illi ſuperiores evaſerunt equitatu. Ac nobiles plerique omnes cataphractarij ſunt, & equo merent, plebeji peditum agmen efficiunt, nobiliumque auſpicia ſequuntur. pugnaque inita Duces conſcenſo equo, aut pedibus obambulantes, qui mos REGVM Angliæ ſemper fuit, horum copijs ſeſe immiſcent, plane diverſa ab exemplis Gallorum ratione, quorum Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ges in bello tutiſſimum facile ſibi locum inter equites conſtituunt : non obſcure (ut facile conjicis) hoc pacto innuentes , quibus uterque plurimum confideret.

Plebeji hominis conditionem facilius intelligas quam etymologiam. Nam ut *Yeoman* eundem accipias cum eo, qui eſt *Youngman*, ratio ipſa repugnat: quando *Yeoman* neminem dicimus, niſi qui uxorem duxerit & liberos ſuſceperit, atque aliquam authoritatem quaſi & exiſtimationem inter vicinos obtinuerit. ſermone Teutonico *Yoncker* hominem ſplendidum aut mediæ conditionis nobilem aliquem ſolent deſignare. veriſimile eſt, noſtrates, quum fiduciam generis ſui præ ſe non ferrent, ubi accepiſſent apud Belgas , inferioris notæ nobiles *Ionckerman* appellari , in acie , quaſi per ludibrium aut iocum, invicem ſic ſe appellitantes, poſtquam domum redijſſent, hoc cognomento gaviſos fuiſſe. quæ vox cuiuſcunque demum poteſtatis apud Teutones ſit, virum certe nunc apud nos opulentum probeque ex ære ſuo victitantem nata eſt ſignificare.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XXIV.

De quarta hominum ſpecie, qui non præſunt.

QVarta in claſſe hominum reponuntur *capite cenſi proletarij aut operæ* (nam illud ijs apud antiquiores Romanos nomen fuit) operarij, inopes agrarij, mercatores, propolæ, emphyteutæ, agricolæ fundani: artificum genus omne, ſutores, veſtiarij, calceolarij, fabri lignarij, laterum coctores, & cæmentarij &c. iſtis nullum eſt in noſtra rep. ſuffragiorum ius; neque pluris æſtimantur, quam quod in partem veniunt eorum, qui dominio ſubjiciuntur. tametſi in civitatibus & municipijs, ob defectum plebeiorum, ex talibus conſtent XII virum inquiſitiones. in villis etiam æditui fiunt, & cereviſiariæ bonitatis exploratores, interdum conſtabularij; quod munus, utpote remp. propius attingens, ab initio tam humilis ſortis homuncionibus delegatum non fuit.

Quocirca de rep. popularius loquentibus eius adminiſtratio penes tria hominum genera videtur ſtare; Principem Monarcham, ſummum nempe dominum, REGEM puta aut (ſi fœminæ

diadema obtigerit) REGINAM, cuius nutu & authoritate omnia reguntur: tum maiorum aut minorum gentium nobiles, Regulos ſcilet & Dynaſtas, qui Baronum ordine comprehenduntur, & quos honore dominorum dignamur, Equites auratos, Armigeros, reliquamque inferiorum nobilium multitudinem: tertium genus è Plebejis conflatur. horum unuſquique in iudicijs, cenſuris, magiſtratibus creandis, tributis indicendis, ipſiſque legibus ſciſcendis autoritatem obtinet, id quod deinceps exponemus.

THO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

THOMÆ SMITHI DE REPVBLICA Et Adminiſtratione ANGLORVM

LIBRI II.

CAP. I.

Leges Regni Anglicani definiuntur in genere, & dividuntur.

LEGES Anglicanæ duabus in rebus maxime verſantur: judicio & uſu ſive praxi.

In illo ſpectantur
- *Perſonæ,*
  - *Iudices.*
  - *Iure-conſultus.*
- *Locus,*
- *Res &*
- *Modus.*

In hoc perſonæ ſimul cum ipſorum officio occurrunt conſiderandæ. ſunt autem perſonæ hæ, *tabelliones publici, advocati, & leguleji*, quibus illud incumbit ex officio ut cauſas ad ſententiæ examen expediant. *Tabelliones publici*, lites in iudicio pendentes in teſtatum redigunt, actiones inſtituunt, fori decreta,

relationes, & ſententias, ſcriptis conſignant. *Advocati* utpote in iuris doctrina bene verſati cauſam Iureconſultis adornant. *Legulei* uſu & experientia magiſtra edocti, quis cuique foro conveniat litium perſequendarum ordo & modus, formulas inde ſuper clientum ſuorum negotijs acquirunt; horum poſtulationibus invigilant, ne per incuriam ex mora damnum ſentiant; ſportulas & honoraria pro fori conſuetudine perſolvunt; remque ad iudicij calculum ſubeundum præparant.

Loca, quæ iudicio deſerviunt, ipſa ſunt fora, in quibus leges ſententiæque feruntur; Parliamentum, Cancellarij Curia, Subſellia Regia, Acta Forenſia, Quæſtorium, Pupillorum Curia, Camera ſtellata, libellorum ſupplicum Curia, & Ducatus Lancaſtrenſis.

Ius & æquum ferendis legibus *materiam* ſuppeditant.

Modus ipſe nunc ſequitur.

CAP. II.

De Parliamento eiuſque poteſtate.

IN comitijs Parliamentarijs poſita eſt omnis auguſtæ abſolutæque poteſtatis vis. quippe quemadmodum robur & virtus Angliæ dicuntur in acie reſidere, quia illic

illic cum dynaſtia cæteraque nobilitate plebeque REX ipſe adeſt: ita quoties in pace de rebus arduis deliberatio inciderit, Dynaſtæ Regulique præſtantioris in rep. partis vice defunguntur; equites, armigeri, nobiles, & plebeji, reliquæ multitudinis locum obtinent; cleri nomine conveniunt præſules: mox animam quaſi & colophonem addit iuſſus Principis. Quod bonum felixque Regno totique Reipublicæ ſit monent, ſimulque ſuper eo conſilia communicant; tum poſt bene longum deliberandi ſpatium, ter recitata pro more loci ſchedula, & in utraque domo rationibus agitata, ſeorſimque ambarum partium calculis comprobata, Regio demum aſſenſu confirmatur. quodque ſic geſtum eſt, Principis & univerſi Regni factum interpretamur. proinde nullus poſtea cuiquam oboriri debet querelæ locus; ſed quia reſcindi amplius non poteſt, & promulgatis ſemel legibus omnes tenemur acquieſcere, firmum ſtabile & SANCTUM appellamus; & legis apud nos vigorem habet, quicquid huiuſmodi conſenſus perfecerit.

Parliamentaria comitia veteres leges iubent eſſe irritas, novas inducunt; præſentibus iuxta ac futuris modum conſtituunt; iura & poſſeſſiones homi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

num privatorum commutant, ſpurios natalibus reſtituunt; cultum divinum ſanctionibus corroborant; pondera & menſuras variant; ius in Regno ſuccedendi præſcribunt; incerti iuris controverſias dirimunt, ubi nihil lege cautum fuit; cenſum agunt; capitationes & vectigalia indicunt; delictorum gratiam faciunt; afflictas & maiorum ſceleribus perditas familias erigunt; vitæ neciſque poteſtatem in eos obtinent, quos ad huiuſmodi diſquiſitiones Princeps avocaverit; atque, ut concludam breviter, quicquid in centuriatis comitijs aut in tribunitijs populus Romanus efficere potuiſſet, id omne in comitijs Anglicanis, tanquam in cœtu Principem populumque repræſentante, commode tranſigitur. intereſſe enim in illo conventu omnes intelligimur, cuiuſcunque amplitudinis ſtatus aut dignitatis, Princepsve aut plebs fuerit; ſive per teipſum hoc fiat ſive per procuratorem. nam omnibus peræque gratum eſſe oportet, quicquid ex Senatuſconſulto Parliamentario profectum eſt, ut quod pro imperio & poteſtate decernat sereniſſimorum Principum maieſtas, Epiſcopi Regulique, Equites & Cives, qui eo à provincijs & municipijs ablegati plebem referunt.

In

In legibus condendis aut omnes in eandem ſententiam deſcendunt, aut maior numerus, adhibito prius aſſenſu Principis. Qui munus aliquod in comitijs obeunt, ſunt Oratores, Scribæ duo, quorum alter domui ſuperiori additus alter inferiori, ipſique Arbitri. Oratoris eſt ſchedulas quæ in Parliamento exhibentur verbis ornare & proponere. à REGE quippe REGINAve huic officio deputatur, tametſi voluntate domus approbetur. Scribæ Parliamento ſunt ab archivis, & Senatuſconſulta cuſtodiunt, tam quæ prælo excuduntur, quam quæ propter hominum privatorum utilitates in vulgus non emittuntur. Arbitrium penes illos eſt, quos domini civeſque peritiſſimos eſſe legum componendarum artifices cenſuerunt ſuper eiuſmodi negotijs, quæ in ſchedulis proponuntur, quæque illorum iudicijs diſpiciantur.

CAP. III.

De Parliamento habendo modus.

PRincipis accerſitu per literas ſtato die, quaſi XL plus minus dierum curriculo interiecto, ad comitia evocantur, Duces, Marchiones, Barones, cæterique ſive Eccleſiaſtici ſive Politici domini, quibus ſuffragandi ius eſt. quinetiam re-

ſcripta

ſcripta Principis ad ſingulos provinciarum Vicecomites ablegantur, ut facta in conventu provincialium electione duorum equitum, hi vicibus illorum ſurrogentur, diſceptent, & totius provinciæ nomine ſententiam interponant; porro oppida urbeſque ſingulæ, quæ antiquitus municipes ad Parliamentum emittebant, ſic agere delectum eorum iubentur, ut poſthabita cunctatione omni, poſſint ſe in primo comitiorum die præſentes ſiſtere. Equites, qui cauſas provincialium procurant, à plebe nobilibuſque deſignantur, qui ſtato die in eum finem conveniunt. Quod ſi cuiquam abeſſe per id tempus contigerit, illi ſuffragandi ius nullum eſt. in plebe eos recenſitos volo, qui ſolidos XL in ſingulos annos de cenſib. proprijs queant expendere. His itaq; in unum coactis, duo, qui plurium calculis fuerint approbati, *equites Parlamentarij* eligũtur. conſimili ratione ad hoc munus in ipſis urbibus municipes creantur.

Conveniunt in ſenaculum ſuperius Princeps cæterique Dynaſtæ trabeati primo comitiorum die, ubi poſtquam rem divinam fecerint, præſentium nomina in tabulas referuntur; quique vel morbo ſontico impediti, aut iuſtis de cauſis (quas æſtimandi arbitrium eſt) intereſſe ipſi non poſſunt, de præſentib. aliquem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

uem *procuratorem* ſibi adſcribunt:unde
mnes per ſe vel per proxeneten ſuum
deſſe illic intelliguntur, Princeps in-
uam ipſe, Barones, Archipræſules,Præ-
uleſquę, & (monaſterijs nondum diru-
is) Abbates, qui ſuffragium in comitijs
btinebant.Locus,in quem conveniunt,
apetibus & picturis textilibus ſplendide
obducitur, ſolumque REGE dignum in
medio conſpicitur. demiſſiore in loco à
REGE proximus ſedet *Cancellarius*, Prin-
cipis orator & interpres. dextrum latus
Archiepiſcopi Epiſcopique, ſiniſtrum
Duces & Barones occupant. inter u-
trumque ordinem medij ſunt conſeſſus
iudicum, quique ſunt REGI ab epiſtolis,
& Cancellario ab archivis, laneis de mo-
re ſaccis inſidentes,ut ſicubi de iure con-
troverſia oboriatur aliqua, aut de literis
quæ hinc inde inter Principes miſſitan-
tur, deque ijs, quæ in ſenatu geruntur
(neque enim ſuffragari cuiquam horum
licet) appoſite reſpondeatur. atque hoc
ſuperius ſenaculum nuncupatur, in quo
pro ſe prius ſinguli,deinde pro illis etiam,
quorum vices repræſentant, ubi ad quæ-
ſtionem ventum eſt, conſenſum diſſen-
ſumque ſuum, PLACET, NON PLACET,
quampauciſſimis exprimunt. Interea
equites municipeſque Parliamentarij (id
enim illis nomen inditum eſt, & nume-
rum

rum quaſi ccc aut cccc plus minus hominum conficiunt) in aliud conclave viritim convocantur; qui poſtquam cuius provinciæ oppidive mandato rem gerant rite interrogati fuerint, ilico virum aliquem idoneum & diſcretum iubentur eligere, qui *Comitiorum Rogator* ſit, eumque coram Principe ſiſtere.

Quo ſemel peracto, comitantibus univerſis ad ſeptum quoddam in ima parte ſupremi ſenaculi collocatum, ibi Principem commendat, & ſibi ſemper aliquid deeſſe cauſatur, quare tanto oneri ferendo impar ſit, Principemque rogat, ut illos ad eligendum alterum impellat. Ad hæc Principis verbis reſpondet Cancellarius, eumque tantum encomijs effert, quantum ipſe ſe vituperando depreſſerit, gratiaſque plebi agit, quod tam prudentem circumſpectum & diſcretum virum elegerint, & abire interim iubet de legibus pro ſalute reipub. deliberatum. Tum *Rogator comitiorum*, plebis nomine REGI ſupplicat, ut conclave inferius immunitatibus & privilegijs antiquis perfruatur; ut, ſi libere ſententiam in quacunque tandem re diſputanda dixerint, REGIA MAIESTAS idipſum non ægre ferre nec propterea ſuccenſere dignetur; ut ſi forte in illo caſu aliquis deliquerit, aut quod dedeceat dixerit feceritque

ritque, aut aliquem eo loci convocatum offenderit, pro vetuſta conſuetudine, pœnas de illo repoſcant; ut, ſi dubium occurrerit, unde conſilio colloquioque REGIS aut Baronum opus fuerit, eo uti liceat: quibus præter fraudem plebis nomine ſe gaviſuros ſpondet, curamque inſuper eam adhibituros, quam fidos & peramantes in Principem ſubditos adhibere neceſſe ſit. Cancellarius pro eo ac videbitur verbis regijs reſpondet. Atque his negotijs ſic tranſigendis unus dies interdum biduum abſumitur.

Præter Cancellarium adeſt ἀναγνώϛης quidam qui ſchedas legit, ex quo *Parliamentarius* appellatur. quicquid namque in conſultationem venit, ſcripto prius excipitur, dein, utrum antiquanda ſuffragijs an accipienda lex ſit, in utramque partem diſſeritur. quo peracto, aliæ rurſus ſchedulæ publice recitantur. quod ſi quas ſemel aut bis perlectas eſſe contigerit, adeoque iudicijs illorum nonnihil adprobatæ videantur (adhibita etiam quando opus fuerit aliqua verborum aut ſententiarum caſtigatione) ſciſcitatur ab illis Cancellarius, ſi tabulas ea de rē conficere hoc eſt in membranam referre placuerit. ita tertium lecta ſchedula conſertiſque ſermonibus agitata,

Cancel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Cancellarius quærit, ſi rem ſuffragijs committere velint, & percupere ſe annuentibus, *En legem ſuper hac* vel illa *facti ſpecie vobis propoſitam*, inquit, *diſerteque pro more huius loci in hac domo promulgatam, velitis jubeatis eam veſtro conſenſu ſcitam eſſe & confirmatam, annon.* Diremptis igitur ſuffragijs ita acceptam improbatamque eſſe accidit, ut maior minorve calculorum multitudo decreverit, & ſi in ſuadenda lege pars maior vicerit, ſtatim ſchedulæ ἀναγνώστης in hæc verba ſubſcribit, SOIT BAILLE AVX COMMVNS; cumque opportunum videbitur, huiuſmodi ſchedulas, quibus aſſenſi ſunt, per aliquot ex illis, qui ſaccis laneis inſident, ad plebem perferri iubent, qui petita prius venia domum ingreſſi, Comitiorum Rogatorem honorifice ſic compellant: *Inſignis Domine Orator: Senatui Patribuſque authoribus hoc expedire Reipublicæ videtur, ut hoc* vel illud *conſultum* (ſimul ſumma rerum capita deſignat) *legis vigorem habeat; voſque plurimum rogatos volunt, ut mature, quid opus facto ſit, in commune conſulatis.* quo dicto confeſtim abeunt.

Illi ubi diſceſſerunt, rurſus opertis foribus, quid dixerint, Orator domui exponit, & niſi alijs negotijs interim diſtineantur, ſententiam illorum ſuper illa

ſche-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſchedula diligenter exquirit. Conſimili etiam modo ſedens in ſubſellio quodam eminentiore Orator, ubi ab omnibus ſpectari poſſit, ſcribam ſuum aut ἀναγγώστην verius habet, cui id muneris datum eſt, ut ſchedas vel in ipſo concilio propoſitas, aut eo à Baronibus ablegatas, renunciet. ſiquidem utrique domui poteſtas ſemper æqua conceditur, quod æquum videbitur proponere, ſeu novam legem ſciſcere ſive reſcindere antiquam voluerint. ter diebus per triduum ſingulis ſuper recitatis ſchedulis conſulitur, priuſquam ad quæſtionem deveniatur. Inter diſſerendum conſulendumque ratio perinſignis in ſenaculo inferiori obſervatur. aperto capite ſurgens, aliquid ad rem allaturus intelligitur. ubi plures ſtare cœperint, quem primum ſtetiſſe animadvertunt, illum præcipue audiunt, tametſi alius rogatum alius abrogatum legem venerit. etenim Oratorem quilibet, non alius alium alloquitur, quod præter morem fieret. abhorret quin etiam ab omni conſuetudine, ut aliquem ſaltem nomine deſignes, (abſque eo quod periphraſi interdum denotes; verbi gratia, *Qui ſuaſit diſſuaſitve, hanc, illam, rationem adduxit*) cujus partes ipſe infirmas. atque ita perpetua oratione & non per dialogos inter-

polata pergis ad exitum uſque perorando.

Qui ſemel orationem habuit (utut ſtatim confutetur) eodem die reſpondere non poteſt etiamſi ſententiam mutare vellet. itaque bis in die circa idem negotium nemini permiſſum eſt verba facere, ne ea fortaſſis occaſione ſolidum diem altercando duo obſtreperi conſumerent. poſtero die licet, ſed & unica tantum vice. opprobria aut dicteria invicem ejaculari fas non eſt, id præter uſum eſſe reclamantibus univerſis. quinimo ipſe factum obſervavi, eum qui verbum immodeſtius aut concitatius adverſus Principem aut Senatum effutiverit, non interdici oratione modo verum in turrim confeſtim abripi. unde in tam conferta multitudine & in tanta animorum & voluntatum diſſenſione haud temere parem ſermonis parſimoniam modeſtiamque reperies. nihilominus blanda comique oratione rationes ſuas pro eo ac poſſunt ac res poſtulat vehementeſque inſtituunt.

A meridie comitia amplius non habentur. Oratori nulla eſt perorandi poteſtas. cæterum ubi ſemel lecta eſt ſchedula, quam breviſſime ſimpliciſſimeque eam enarrat. id muneris ad eum pertinere omnes arbitrantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Si populus ratum habuerit, cuius patricij autores extiterunt, tali ſubſcriptione confirmatur: LES COMMVNS ONT ASSENTES. viciſſim, ſi Senatus id ratum habuerit, cuius populus author fuerit, communi calculo conteſtatur: LES SEIGNEVRS ONT ASSENTES. quando Senatui Populoque idem non convenit, deliguntur ex utraque domo nonnulli, qui ſuper propoſita quæſtione diſceptent, mutuoque ſententias ſuas exponant. tum poſtea alter alterius opinioni ut plurimum adſtipulatur.

In concilio ſuperiore vota ſua pro ſe quiſque facit, atque eorum nomine quorum vices quiſque ſubit. ubi Cancellarius quæſivit, num rem ſuffragijs tentari velint, poſt renunciatam ter ſchedulam PLACET, NON PLACET, aſſerentibus ſingulis, abſque diſputatione uberiore, prout pluribus viſum fuerit, ſic pergitur. In ſenaculo inferiore nulli ſive equiti ſive municipi electo ſuffragium ſuum alteri conferendi ius eſt. eorum qui præſentes adfuerunt ratio ſolum habetur, apud quos pars maior ſemper obtinet. renunciata bis (pro more) ſchedula, ſcriptis deinde conſignata, repetita poſtea & ſatis agitata, Orator percontatur, an caput negotij punctis & ſuffragijs cerni expetant. ubi annuerint; ſublata in manibus ſche-

dula ait: *Quotquot petitioni adquieverint abnuerintve, clare affirmanto.* tum, quibus arridet legis promulgatio, ETIAM, quibus diſplicuerit, NON vociferantibus, è maiore acclamatione vel de antiquata lege vel de accepta cognoſcitur. quod ſi adhuc non ſatis conſtet utra pars vicerit, diremptis mox ſuffragijs Orator interloquitur: *Qui legem ſciſcendam cenſetis, deſcendite, & qui non ferendam, accumbitote.* hinc ſecernunt ſe in partes, & pro ſuffragiorum numero legis poſtulatio valet aut reſcinditur.

Vſu venire interdum ſolet, ut parte aliqua ſchedulæ comprobata, ſuper altera dubitatio ſuboriatur, quæ ſi eximeretur, perpaucos foret habitura adverſarios. quamobrem arbitros ex utraque hominum claſſe, tum qui ferendam tum qui non ferendam iudicaverint, ad colloquia ſeponunt, qui ſuper ea re amplius cognoſcant, quique difficultatem omnem amoveant, & deinceps eius rei ſicuti geſta eſt formam ad cæteros referant. qui tametſi maxime inter ſe conſpirent, reliquæ domui præiudicium nullum afferre poſſunt. nam poſtrema promulgationis vice (arbitrorum conſenſu haud quaquam obſtante) ratum id illi pro libito irritumve habebunt.

Itaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Itaque hoc pacto fit, ut nulla promulgatio, Decreti, Conſtitutionis, aut Edicti Parliamentarij, vim ſortiatur, donec utraque domus aſſenſum præbuerit. immo neque hactenus ſubſiſtit, niſi PRINCEPS ipſe, ultimo conſeſſus die, auguſtam purpuram indutus, & frequentiſſima nobilium corona ſtipatus, Orarore una cum univerſo populi cœtu ad ſeptum accedente, & ſummas gratias ſimul cum Cancellario Senatus Populique nomine referente, pro eo quod tantam Reipublicæ adminiſtrandæ rationem PRINCEPS habuerit, ut ad ardua ſtatus univerſi negotia conſtabilienda reformandaque ipſos convocaverit, aſſenſu ſuo confirmet.

Ibi vero Cancellarius regijs verbis Patritijs cæteroque Populi cœtui gratias agit ob fidem induſtriamque in publicos uſus erogatam, quibus, ut quæque fert occaſio, ſe reſponſurum promittit, ſimulque ſe paratum eſſe, qui iuſtam animi ſui ſententiam, tranſactis in Parliamentaria convocatione negotijs accommodet, quo animam quaſi vitamque ab authoritate Regia & unanimi Regni ſponſione emanantem ſtatuta hauriant. Tum cuiuſque Conſtitutionis caput & titulus hac quaſi forma recitatur: DECRETVM EST &c. DECRETVM EST

&c. ſimulque obſervatur, quod PRINCEPS dicto comprobet. nam in huiuſmodi ſic ait: LE ROY aut LA ROYNE LE VEVLT. habenturque tum conſummatæ Regni Anglicani Conſtitutiones, & quam fieri poteſt opportune typis excuduntur, niſi in eo genere ſint, ut apud Romanos, quæ privilegium aliquod cuique privatæ perſonæ indulgent. ſolent enim iſta exſcribi ſolum & Parlamentario ſigillo communiri. Quibus PRINCEPS derogatum vult, haud pluribus verbis utitur, quam LE ROY aut LA ROYNE S'ADVISERA; quæ propterea extincta penitus abolitaque cenſentur.

Hæc eſt præſcripta ſupremæ auguſtiſſimæque totius Angliæ Curiæ forma, cuius authoritate, quod antea monui, cuncta apud nos confirmantur, quæ recenſui hactenus. neque alius aliquis modus ſupereſt, quo vel vitam membra aut fundos cuiuſque hominis Angli quiſquam eripiat, niſi aliquid prius in ea cauſa ſancitum fuerit. Nunc age de partibus ſeorſim conſideratis pauliſper, ſi placet, diſſeramus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. IV.

De Monarcha, Rege Reginave Angliæ.

PRinceps (quem ego nunc & antehac ſæpius Angliæ Monarcham appello) REX REGINAVE ſummam pacis bellique denunciandi poteſtatem habet. bellum indicit, fœdus aut inducias rurſum paciſcitur, vel ſuo vel conſilij ſanctioris arbitratu. *Sanctius conſilium* è Nobilibus, Baronibus, Equitibus, Armigeriſque, prout libet, colligit, qui in dies ſingules aut quoties neceſſitas poſtulat ſuper graviſſimis regni negotijs deliberatum conveniunt, ut deinceps Principi quamoptime conſulant. quibus ille ſi videtur aut univerſis aut aliquibus ſumma legationum capita ab exteris Principibus profecta exponit; literas ad ipſum aut ad eos qui ipſi ſunt ab epiſtolis ſuis ablegatas communicat; in utriſque quicquid tacitum vult apud ſe ſolum retinet, tametſi interim ſacramento conſiliarij obligentur, quotquot in illum cœtum cooptantur. Qua in re abſolutiſſimum eſt præ Venetorum ducatu aut Lacedæmoniorum principatu hoc Regnum Angliæ.

Militiæ quoque & in caſtris Princeps

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

abſolutam poteſtatem nullis legum repagulis coërcitam habet. eius placita vim legis ſuſtinent. ſine aliqua proceſſus iudiciarij formula, hos morte mulctare poteſt, illos pœna, ubi quid deliquerint, corporis quantumlibet caſtigare. Vſurpari quoque interdum iſta ſuprema authoritas ſolita eſt, antequam belli facies ſe aperuerit, in ſubitis nimirum rebellium motibus, ſed bonis & cordatis viris parum approbata, qui malum talis exempli exitum animo prævidentes, lege potius quam armis litem decerni voluerunt. Abſoluta hæc poteſtas *Caſtrenſis* appellatur, quia ſemper fuit eritque apud militum turmas oppido neceſſaria. nam quid facias obſecro, ubi tempus locuſque, telæ iudiciariæ moram non ferunt, & eiuſmodi ſe exhibet negotium, quod vindictam flagitat, ut miles debito obſequio cultuque contineatur? abſque quo rem Imperatorum quiſquam haud magni momenti unquam perficiet.

Ab authoritate principali pendet, publica monetæ æſtimatio, quæ eius imagine tituloque excuditur. forma, pondus, argenti puri aut impuri fuſio, ad nutum etiam ſolius Principis ſpectant. nam cui tandem plus quam Principi fidem populus adhibeat, quando pecunia

ſignata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſignata metalli pretium & pondus nata eſt demonſtrare, quod effigie ipſa & nota Principis ſatis indicatur? quod ſi populum dolo circumvenire, & pro auro aut argento aurichalcum exhibere, aut ſupra iuſtum pretium nummos augere velit, ipſe fallitur, dum alios per fraudem decipere machinetur. eadem quippe ratione cenſus & reditus ſuos refundunt, & illum denique ad cariorem annonam adigent, ſic ut debito talento inæqualis proportio compenſetur neceſſe ſit. eſt enim recta & definita inter copiam & egeſtatem rerum habitudo, quemadmodum in pecunijs ipſis.

Cætera menſuræ genera ſive aridorum ſive liquidorum, non edicto Principis, ſed Senatuſconſulto Parliamentario conformari aut mutari conſueverunt.

Poteſtatis Monarchicæ leges relaxandi jus eſt, ubi æquitatis benignitas moderationem patitur; quin & gratiam pœnæ in delictis faciendi, ubi ad fiſcum res ſpectare dignoſcitur. cæterum in actionibus publicis aut popularibus, ubi inter Principem & delatorem per partes mulcta adiudicatur, ſuam duntaxat remittit. quando actio criminalis per viam inquiſitionis intenditur (quod hodie *ad inſtantiam Principis* dici ſolet) ſub huiuſmodi formula reo condonatur, *modo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſtet rectus in Curia, id eſt, *dummodo delinquenti in poſterum nullus objiciat aliquid.* quo fit, ut quamvis indulgentiam à Principe nactus fuerit, ſi tamen is qui damno affectus fuerit perſonam accuſatoris ſuſtinere voluerit (Anglice vocatur *the Appeale*) quod in quibuſdam caſibus admittitur, impunitatis conceſſio nihil conducat.

Abs donatione Principali emanant primaria & ſuprema *Officia & Regni Munera*, tam ad judicia, quam ad dignitatem, ſive ad clerum denique aut populum ſpectantia. quinetiam decimas & primitias proventuum Eccleſiaſticorum Princeps percipit: exceptis Academijs, & collegijs quibuſdam.

Formulæ etiam omnes, ſive brevia, ſententiarum executiones, mandata, à regio nomine proficiſcuntur.

Et in Anglia (ſic loquimur) ſubditorum vita & membra ad ſolum Regem pertinent. id ſi explices, perinde eſt ac ſi dicas; juriſdictio modica ne dum maxima cuiquam præterquam REGI competit nemini. indeque opinor natum, quod quoties pro vita aut membrorum mutilatione aliqua cauſam in iudicio dicimus, *coronæ jura* tractare perhibemur, quando in alterius nomine, quam qui coronam regni geſtat, talia fieri

fieri nullo modo poſſunt.

Similiter ignoſcendi poteſtas Principum noſtrorum eſt peculiaris, tametſi anteactis temporibus Palatini Comites quidam, Ceſtrenſis, Dunelmenſis, Elyenſis, & limitanei VValliæ Reguli, hoc ad ſe ius attraxerunt, quorum poteſtas hodie omnis evanuit.

In Principis peculio tutela pupillorum pupillarumque eſt. Neque eius iniuſſu nuptias contrahunt, qui fundos fiduciæ contractæ nomine conceſſos ab eo in capite (ut cum Iuriſconſultis loquar) occupant. Præterea cuſtodia idiotarum morbique vitio inſanientium omnium ad ipſum pertinere dignoſcitur. Hoc per conſenſum trium ordinum in Comitijs Parliamentarijs ſemel impetratum, (tametſi mali nonnihil in rempublicam invexiſſe adeoque ab omni ratione alienum eſſe exiſtimatur) regnique imperiali diademati connexum, diſſolvere tam quiſquam poteſt, quam clavam è manibus Herculis extorquere; iuſteque adminiſtratum non hercle video quid ſecum afferat incommodi.

Superſunt etiam huius ordinis conſimilia jura privilegiaque, quæ *Regalia* appellantur, quæ in codicibus Iureconſultorum noſtrorum uberius referuntur.

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Atque (ut rem conficiam) vita caput & authoritas in Principe eſt omnium, quæ in repub. Anglicana geri ſolent: nemini que maior cultus aut reverentia, quam ANGLIAE REGIBVS exhibetur. Eum nemo alloquitur, niſi in genua procidens: nemo inter epulandum in menſa miniſtrat, niſi ſub ſpecie adorationis quaſi: omneſque regni incolæ coram eo capita aperiunt. immo in *Camera præſentiæ*, ubi auguſtum curule collocatur, nullus ambulare, nullus (etſi abſente REGE) ibi loci permanere, niſi nudo capite unquam audebit, præſertim regni ſubditus. nam exteros advenaſque pro more gentis ſuæ facile excuſamus; id quod ab humanitate noſtra profectum eſt.

CAP. V.

Quibus in rebus reſpub. à ſe maxime invicem diſtent.

POſtquam igitur de Parliamento ſatis diſſeruimus, in quo omnis regni vigor, hoc eſt, REGIS, Senatus, Populique, repræſentatur, deque REGE ipſo anima nimirum & ſummo Reip. gubernatore; jam, quemadmodum ab hoc fonte emanet in cæteros artus vis & poteſtas ad remp. in diverſis partibus bene tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

temperandam, opportunus hic eſt (ut mihi videtur) enarrandi locus.

Principio rerump. omnium commune eſt, ut quinque potiſſimum in rebus vel ſibiipſis conveniant, vel cum alijs comparatæ diſſideant. I. in legibus nimirum ſanciendis. II. in bello gerendo aut in fœderibus cum hoſte feriendis. III. in cenſu publico procurando. IV. in magiſtratibus creandis. V. & in juſtitia denique adminiſtranda. Primum tertiumque ab ipſo REGE in Parliamento, ſecundum & quartum ab eius abſoluta ſolum authoritate peragitur. Supereſt ut quintum explicemus.

CAP. VI.

Tres eſſe judicij formas in Anglia.

EX uſu patrio & Angliæ conſuetudine invaluit, ut tribus potiſſimum modis ſententiæ quæ ſummum controverſiæ finem imponunt pronuncientur: in comitijs Parliamentarijs, in certamine ſingulari, & in juridicis conventibus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. VII.

Iudicium Parliamentarium.

MOdus ſententiæ in Parliamento ferendæ, ſive inter privatos ſive Principem inter & privatum, ſive civiliter agatur ſive criminaliter, ſuper hereditatem an ſuper feudum lis oriatur, ne latum quidem unguem ab ea, quam modo dixi, ratione diſcrepat. nam litis ſumma paucis in ſchedula comprehenſa, ter in domo renunciatur, cui Senatus Populuſque aſſenſum præbent, denique ultimo accedit adſtipulatio Regia. Cæterum rara eſt huiuſmodi ſchedularum, ut illic tranſigitur, adprobatio. nam auguſta illa Patrum Municipumque corona, quum multis gravibuſque regni negotijs avocetur, privatorum litibus & controverſijs haud lubenter vacat.

CAP. VIII.

Iudicium ex duello.

DVellum nunc dierum non admodum frequens eſt, partim refragantibus Papa cleroque, & tanquam ſceleſtum quid execrantibus (quibus elapſis retro ſeculis, clientelam obſequiumque diu exhibuimus) partim quoniam, ut ſermo

ſi-

ſic mores, iudiciarij proceſſus figura, quæque in iudicijs adhiberi ſolent, hoc habent; ut cum tempore indies commutentur. ſed tamen in deſuetudinem penitus abiviſſe, nondum potui intelligere, & propterea emortuum non ſentiet eſſe, ubi quis efflagitaverit. Forma in Britoni Commentarijs refertur.

CAP. IX.

Iudicium inquiſitionis ſive duodecemviratus: de tribus partibus ad iudicij conſtitutionem pertinentibus.

PRiores illæ duorum iudiciorum ſpecies abſolutæ plane ſunt, neque per appellationem reſcinduntur, quemadmodum neque ea, quæ per iudices in conventibus ſuis explicatur. quandoquidem vero iudicandi forma, qua hic in Anglia utimur, non parum ab ea eſt diverſa, quæ vel in Gallia, Italia, cæteriſque locis, ubi civilia Romanorum iura vigent, uſurpantur; non abs re alienum fuerit, extra propoſitum negotium aliquid adjicere, quo quæ à me dicentur poſtea facilius intelligantur.

Actiones Anglice *Pleas* appellamus, & parum latine *placita*, nomen ex abuſu trahentes. nam eam demum ſententiam,

quæ

quæ rem univerſam definit, multo verius *placitum* aut ἀρεστὸν dixeris. quod Galli recte intelligentes, ſuprema iudicum ſuorum decreta ſua lingua *arreſte* aut *arreſt* vocant. ſed nos actionem ipſam *plaeitum* dicimus, non ſententiam; & *placitare* ſatis ineleganter pro agere aut litigare.

Sed duorum, qui in omni iudicio ſolent contendere, alterum actorem, & in cauſis criminalibus (ſi accuſatorem ſe profiteatur) *partem appellantem*, ipſumque accuſationis negotium, *appellationem* dicimus: alterum, (qui excipit) *reum*, & ſiquidem criminis alicuius arceſſitus fuerit, *captivum:* neque enim alia ratione licebit cuiquam cauſam agere, niſi prius ſe captivum dedat. Iudex apud nos *Iudge* dicitur. Sed tamen eos, qui ſententiam capitalem pronunciant, quique reum aut abſolvunt aut condemnant, judicum nomine non inſignimus, ſed duodecemvirum; qui mos etiam in negotijs civilibus iuxta ac criminalibus peræque obſervatur.

CAP.

CAP. X.

De Actionibus.

ACtiones aut verius accuſationes *Coronæ Placita* vocantur; ſuntque eiuſmodi omnes, quibus vitæ periculum aut membrorum damnum cuiquam intentamus: &, ſi rem ipſam altius introſpicias, haud vanum nomen illis inditum reperies. etenim, ſi apud te cogites, atque in animum tuum inducas, vitam corpuſque tuum in arbitrio & poteſtate principis legumque eſſe poſita, quoties fit ut ſubditorum aliquis vita ſpoliatur aut male mulctatur, protinus ipſe REX damno afficitur, & juſtam habet inquirendi cauſam, quo pacto ſubditus ad id infortunium devenerit. rurſum, quoniam ſollicitudini Principis incumbit, ut rempublicam ſibi concreditam bene regat, vitam opeſque ſubditorum tueatur & defendat, qui contra fecerit, & per vim pacem interturbaverit, in commiſſum incidit: ideoq; ubi quis ex ſententia duodecemvirũ ſic deliquiſſe cenſebitur, tum ad Principem res ſpectare incipit; & quiſquis pro captivo cauſam dixerit, increpabitur, tanquam qui adverſus Principem peroraſſet. Nihilominus captivo permiſſum eſt, ut omnes rationes & ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

exceptiones afferat, quæ ad cauſam ſuam ſuſtinendam maxime valent: dumque pro ſe agit, attente benevoleque interim audietur. ſed ubi alicuius criminis reus poſtulatur, patronum aut defenſorem (quem tamen in civilibus negotijs, ut puta pro fundis, cenſu, iure aut poſſeſſione, etiam adverſus Principem, litigans foret habiturus) nullum conducet.

Actiones civiles bifariam dividunt. nam in rem vel in perſonam intenduntur. *Perſonales* ſunt contractus, iniuriarum actio. *Reales* aut poſſeſſionem attingunt, aut poſſeſſionis tuendæ gratia inventæ ſunt, aut *in ipſam rem* quas nos *iuris formulas* appellamus. nam quod ex iure Quiritium actio formulaque patrio ſermone *Writte* dicimus, morem græcorum etiam in hoc imitati, qui verbum verbo reddentes nominant γϱαφὴν, id nos *breve* ſed invenuſto vocabulo nuncupamus. & veluti veteres illi Romani, actiones alias ex iure Civili, ex iure Prætorio alias (Prætor ſiquidem dabat actiones & formulas actionum) derivabant: ita apud Anglos conſimilis plane eſt mos. eſt enim ubi è *Cancellaria*, eſt ubi è *Curia communium Placitorum* & *ſubſellijs regijs* deſumi ſoleant.

CAP.

CAP. XI.

De præcipuis Tribunalibus & Curijs.

HIſtorias veteraque Regni monumenta non incogitanter perlegenti occurrit, curias & fora antiquitus Regum præſertim à *Gulielmi Rufi* temporibus aut non ita multo poſt ſemper in Comitatu fuiſſe. quod ubi moleſtias ſumptuſque populo creaſſet, Senatuſconſulto decretum eſt, ut iudicia loco fixo ſtabilique dehinc celebrarentur, longoque tempore in *aula Weſtmonaſterienſi* haberi conſueverunt, quam ille Palatij ſui aulam exædificaverat. ibi Tribunalia viſuntur tria. ad dextram, ubi limen ingreſſus fueris, *Curiam communium Placitorum* aſpicis: illic civiles cauſæ perorantur. hinc ubi ad extremum perveneris, *ſubſellia regia*, in quibus negotia criminalia quotidie tractantur. lævaque inde ſupremus Angliæ Cancellarius ſedet archivorum regis cuſtode cinctus, cæteriſque Romanæ juriſprudentiæ Anteceſſoribus Cancellariæ magiſtris; latine fortaſſis haud incommode *Aſſeſſores* interpreteris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XII.

De temporibus, in quibus jus dicitur: de Cancellario Angliæ & Cancellaria.

SVbnaſci poteſt interim prima dubitatio, quomodo Anglia univerſa in maximam longitudinem latitudinemque protenſa, tot comitatus provinciaſque in ſe complectens, coram tribus Tribunalibus negotia ſua poſſit expedire. altera, quum *ſubſellia regia* in cauſis criminalibus cognoſcendis, *communiumque Placitorum Curia* in civilibus agitandis exerceantur, quis reliquus ſit Cancellariæ locus?

Quod ad priorem quæſtionem attinet, eo magis videbitur difficiliore enodatione perplexa, ubi fora non ſemper immo neque per anni trientem aperta dixero. cæteris enim civitatibus & rebuſpublicis ad forum judiciaque (unas ferias, meſſem vindemiamque, ſi exemeris, aut urgentem aliquam per quam recludi ea neceſſe ſit occaſionem, quod *Iuſtitium* appellant) patentibus, contra apud nos rariſſime aperiuntur. id quod quatuor duntaxat anni vicibus (quas *terminos* appellant) fieri conſuevit: circiter decendium à feſto Michaëlis per v aut ad ſummum vi ſeptimanas: elapſo ab ipſis nata-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

natalitijs menſe, hebdomadas III: diebus XVII à feſto reſurrectionis interjectis, tres ſeptimanas & dies reſiduos: ultra ſextiduum denique aut ſeptiduum plus minus à ſabbatho Trinitatis, duas ſeptimanas & dies reliquos. extra hanc deſcriptam temporis periodum nulla eſt vel cauſas dicendi vel actiones in quenquam intendendi præbita conſuetudo. Hoc perexiguum temporis intervallum, & ad unum locum deſtinatum, populo perquam injurioſum videatur, qui juſtitiam tam lente exhibendam ſine graviſſimo diſpendio expectare non poteſt. Huic ego objectioni deinceps accuratius reſpondendum ſtatui. interea loci reſponſum illud Catonis obſtrepentibus os obturabit, quod ille roganti cuidam, ut fora perinde ac theatra linteo velamine contegerentur, quo actores reique cauſis commodius abſque ſanitatis ſuæ præjudicio (Solis quippe radijs in capita eorum Romæ ferientibus) perorarent, *Nequaquam vero*, inquit Cato, *nam quod me ſpectat, optarem potius, ut qua ad forum iter eſt, ferreis muricibus inductum eſſet, ut ferramentis illis acuminatis tam dolerent pedes quam caloribus ardeant capita*: ocioſos nimirum eos arbitratus ardeliones, & reipublicæ infeſtos, qui contentionibus adeo ſtuderent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nam qui laboribus & paci ſe darent, lites domi magis vicinorum & cognatorum arbitrio extinctas mallent, quam pecunias ſuas procuratoribus & advocatis (quos nos legum conſultos & ſervientes dicimus) impendere. eos ille cives reip. utiles duxit, qui domeſticis negotijs invigilant, non qui formulas ſectantur, & texendis litibus incumbunt, homines quantavis miſeria & incommodo digni.

Ad alteram de Cancellaria propoſitam quæſtionem ſic habeto. Leges noſtræ, quæ ius patrium ſive municipale dicuntur, quaſi ius civile dicas, ἀκριβοδικαίον, quod ius ſummum interpretamur, nituntur; earumque ἀξιώματα ita rigide ſumuntur, ut à vocum tenore diſcedendum non putent. quocirca uti illud auxilio Prætoris indiguit, qui ius ſummum moderari potuit, actiones ubi deficiebant concedere, pro re nata ſcriptæ legis duritiem mitigare, exceptiones, metus, doli mali, minoris ætatis, veluti remedia ſuppeditare, æquum bonumque conſervare: ita idem eſt Cancellariæ noſtræ munus & officium: & eandem prorſus authoritatem, quam Prætor ante Cæſaris ætatem habuit, obtinet. & actionem in Curia Cancellariæ exhibenti

(enar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

(enarrato prius quod perpeſſus eſt incommodo) perinde atque in foro ſolemni ſuccurritur. quoniamque omni ope ex præſcripto legum municipalium deſtituitur, Cancellario humilem in modum ſupplicat, ut ſecundum quod æquum bonumque videatur ei proſpiciat, ideoque Cancellariæ Curia apud vulgus, *conſcientiæ curia* audit. neque enim Cancellarius præduræ verborum in legibus ſtructuræ aſtringitur, ſed ex æquo & bono & ex arbitrio boni viri judicat. atque in hoc foro vulgaris agendi cauſas forma in uſu non eſt, ſed ex ſcripto, quemadmodum in aliis etiam regionibus & ſecundum jus civile: neque duodecemvirum ſed teſtium fide res examinantur. Hinc emanant quaſi ab ipſa Principis perſona *Brevia* quæ vocantur *Originalia*, quorum forma moduſque copioſe in codice *de natura Brevium* declaratur. hinc delegationes, diplomata, indulgentiæ, inquiſitiones. Huic foro præſidet Angliæ Cancellarius. adſeſſores ſunt archivorum cuſtos, & VI magiſtri Cancellariæ, qui plerique omnes Doctores ſunt iuris Civilis. ET CAETERA.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XIII.

De judicibus, formaque jus dicendi reddendique apud populum Anglicanum uſitata.

E Numero Iureconſultorum aut ad legem ſervientium (cauſidici vocantur aut advocati) duos doctrina, ætate, prudentia & uſu rerum ſpectatiſſimos REX eligit (quorum alter juſtitiarius principalis *Regiorum ſubſelliorum*, *communium Placitorum* alter) cæteroſque ad numerum uſque ſenarium & interdum ſupra, qui à Principe honorarium habent. faſtis diebus, & diſtinctis ſubſellijs diſcumbunt. ibi de omnibus negotijs quæ coram afferuntur cognoſcunt: & in civilibus, utpote in cauſa pecuniaria, fundo, poſſeſſione, ſcripto partim partim advocatorum concertatione eo uſque proceditur, donec cauſæ jugulum petitum fuerit, quod latini *ſtatum cauſæ* (conteſtationem litis non intelligo, ſed uti apud Rhetores conſtitutionem) nos exitum cauſæ dicimus: ſiquidem ibi locus eſt, ex quo omnis exit quæſtio; conſimilem plane in modum, atque aqua arcto vaſe concluſa inde per foramen exilit. illum punctum ſi dextre tetigeris, dicto citius tollitur omnis conflictatio.

Duplex

Duplex autem eſt ſtatuum genus. alterum in facto, in jure alterum cernitur.

CAP. XIV.

De ſubſellijs Regijs.

S*Vbſellia Regia* ex eo ſortita ſunt appellationem, quia ibi ipſi Angliæ REGES ſedere conſueverunt, cauſæque omnes Coronam attingentes, quæque ad inſtantiam REGIS fiunt, ibi expediuntur. In hoc foro judicat principalis Anglicæ juſtitiarius una cum reliquis adſeſſoribus & collegis ſuis. ET CAETERA.

CAP. XV.

De Curia actionum civilium.

C*Ommunium Placitorum Curia*, in qua diſceptantur privatorum hominum lites ex quacunque juris noſtri parte natæ, idcirco ſic dicta eſt, quia exactæ legum municipalium adminiſtrationi ſubſervit. Ei foro principalis (ut loquimur) juſtitiarius, una cum tribus adſeſſoribus præeſt. Servientes ad legem, quorum eſt pro REGIS arbitrio major minorve numerus, omnes ſacramento obligantur ad præſtandum operam & conſilium conſultoribus ſuis in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

in hac Curia litigantibus. ET CAETERA.

CAP. XVI.

De quaeſtione duplici { *facti & iuris.*

SI quæſtio iuris exiſtat, id eſt, ſi utraque pars litigantium ſuper facto conveniat, aſſeratque ita ad ſe rem pertinere, ut in ea ſemper ius ſuum perſequi cupiat, tum in iure *a Demeurer* ſive ἀπορία dicitur. ubi, ſi anceps aut perplexa ipſis iudicibus quæſtio videatur, ut in *ſcaccarium* veniat diſceptanda, iudices eo conveniunt; eorumque reſponſa & decreta legis vigorem obtinent, ac pars adverſa in perpetuum cauſa cecidiſſe iudicabitur. quod ſi inter *ſervientes ad legem* aut cauſidicos in dicendo iure quæſtio aliqua non perinde difficilis emergat, tum iudices (de quorum peritia non ambigitur) procedendum eſſe monent. quod ſi in eadem porro ſalebra hæſerint, & nequicquam progrediantur, intentata actione excluduntur, reuſque impune diſcedere permittitur. atque hoc obtinere ſolet, quoties ſuper aliqua in iure controverſia oritur dubitatio. imo etiam obtinet, ſi ſuper iure nulla ſuboriatur quæſtio, ubi ſecundum materiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

in libello, exceptione, replicatione, tri-
plicationeque contentam, iudex nego-
tium confeſtim expedit. & moris eſt, ut
in facto, quod negari non poteſt, ambo
conſentiant. nam ſi factum aliquod in-
fectum eſſe inficiatur: verbi gratia, quod
tale aliquid non ſcripſerit; quod adverſa-
rius ad talem parentem genus ſuum non
refert, per quem rei vindicationem ad ſe
pertinere aſſerit; aut quod inſtrumenta
talia non ſint probatæ fidei; quod ſibi
prius donatum eſt tale aliquid quam al-
teri; aut ſi alium huiuſmodi obicem ali-
quem obiecerit, qui actionem poſſit ex-
cludere; reuſque ſuper eo litem conteſte-
tur (hoc cardo cauſæ dicitur) moxque
ita omnis quæſtio in iure ſubticeſcat:
tum prout ſuper illa facti quæſtione
Duodecim viri pronunciant, ita litiga-
torum alterum neceſſe eſt cauſa ſua ca-
dere. ſic præter morem juris civilis (ubi
primum per teſtes, indicia, torturas, facti
veritas exploratur, deinde ſuper jure ab
advocatis in foro diſceptatur, quorum
celebre eſt axioma illud: *Ex facto jus ori-
tur*) hic in Anglia coram judicibus de ju-
re primum inſtituitur diſputatio, & o-
mnes fere actiones, ſive capitales ſive ci-
viles fuerint, eo referuntur, donec tan-
dem ad factum aliquod perveniant;
quod ut examen Duodecemvirum ſubi-
verit,

verit, damnum in cauſa aut victoria ſequitur. Quod ſi exceptionum copia eorum alter abundaverit, quæ negotium principale perimere poſſunt, unam è multis ſeligere eum oportet, quam perſequi voluerit: quam niſi plene comprobaverit, aliam deinde non licet iterum proponere; ſed victus victori condemnabitur.

Qua quidem ratione ipſe, qui in Gallia & alibi quoque gentium, edicta, ordinationes, telam judiciariam abrumpendi cauſa conſtituta viderim, hercule ſapientius aut juſtius nondum à quoquam excogitatam invenio. Illis forſitan, quibus modus iſte inuſitatus eſt aut inauditus, non perinde complacebit; quare à mea ſententia facile diſcedent. ſed perpenſa melius re, quin æquiſſimum judicaturi ſint, nihil dubito. Hactenus, qualem in ſtatu juris decidendi modum obſervamus, docuimus: ſupereſt ut quo modo in facti quæſtione procedendum ſit nunc ſubjiciamus.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XVII.

De Vicecomite, & fiſci ſive ærarij Curia.

ROmani veteres, ut magiſtratuum juſſa & mandata melius exequerentur, lictores, viatores, accenſos ſuos, habuerunt. jus civile ex eo tempore alios ſortitum fuit. ſed magiſtratuum aut judicum juſſa hic in Anglia plerumque per Vicecomitem executioni mandari ſolent. Vicecomitem, qui Comitatus procurationem ſuſcipit, Quæſtorem provinciæ interpretamur. ad illum ſpectat omnia vectigalia capere, atque acceptorum rationibus in fiſcum reddendis teneri. fiſcus Principis aut ærarium publicum (linguaque mihi plane incognita *Scaccarium*, quod nonnulli primis temporibus *Statarium* dictum autumant) perpetuus & ſtabilis locus eſt, in quem cenſuum & redituum Principalium, tam quæ ex patrimonio proveniunt, quam qui aliunde ſolent obvenire, qualia ſunt telonia, vectigalia, decimæ, decimæ-quintæ, indictiones, capitationes &c. referuntur.

Rationibus reddendis præſunt tribuni ærarij, quorum ſub imperio *Rationales* conſtituuntur. ſed illi Principem in hoc nego-

negotio locum obtinent, dicique poſſunt *Iuridici Rationales.* Anglice Barones de Scaccario appellamus. Inter eos qui præſunt, eſt Tribunus, aut Iuridicus rationalis primus, aut Baro primarius, una cum alijs ſibi aſſidentibus, Cancellario ſcaccarij, Camerarijs duobus, Procuratore generali. Supremus Angliæ Quæſtor, aut tribunus ærarij maximus, cæteris præeſt omnibus. illi pecunias publicas & theſaurum regium cuſtodiendi cura incumbit. illi plurimi inferiores miniſtri (quos ipſe aſſignat) in calculis ſubducendis ſubiecti ſunt, tam in taberna monetaria, quam in ærario &c. Cancellarius proquæſtor eſt, & Curiæ præſidet. ipſe officiarios etiam nonnullos ſuo arbitratu conſtituit. Tribunus ærarij vel Baro principalis de cauſis omnibus ad hanc Curiam pertinentibus cognoſcit, reliquos tres Barones aſſeſſores habet. Procurator generalis vel ærarij, quodcunque ad REGEM ius ſpectat, tuetur; locationum formulas, petitionum & cauſarum omne genus, quod in hoc foro diſceptatur, recognoſcit. Sunt alij præterea procuratores, qui actorum litibus promovendis inſervire ſolent. Superſunt duo monitores, Pipi (ſcilicet vocantur) clerici duo, decimarum & primitiarum duo. Monitores archivis ærarij

rij præſunt, decreta & iudicum placita tabulis excipiunt. Principi unus, ſupremo Quæſtori deſervit alter. Clerici Pipi (ut vocant) chartas locationum componunt. Illi in ſe recipiunt rationes Vicecomitis computandas. accipiunt quoque literarum obligationes, aliarumque ſatiſacceptionum indices. In loco primitiis recipiendis deſtinato numerantur ab Epiſcopis, Decanis, cæteriſque viris Eccleſiaſticis, quæcunque ex iure primitiæ debentur. Alij etiam officiales ſunt, qui pecunias numerant & colligunt. Et quæ in hoc foro tractantur, eiuſmodi ſunt, quibus mulcta impingitur: qualia ſunt, alienarum poſſeſſionum per vim occupationes, fundorum abſque Principis venia alienationes, bonorum publicatorum actiones: & in hac Curia rationes, expenſæ, ſolutiones vectigalium regiorum pertractantur. Quorum res hic agitur, in ius per formam citationis, quæ *ſub pœna* dicitur, vel per ſtatorem vocantur.

In hac Curia quadruplatores etiam cauſas ſuas inſtituunt, quibus (ubi vicerint) lucri pars aliqua adiudicatur. Lites omnes pro more legum Anglicanarum deciduntur ex Duodecemvirum ſententia.

Qui Comitatus procurationem ſuſcipit,

pit, vulgo latine Vicecomes dicitur, quaſi vicarium Comitis aut Procomitem dicas, capeſſens ea mandata & iuſſa tribunalium judicumque, quæ ipſis olim Comitibus incumbebant, qui Principi in bello deſerviebant, aut in famulatu ejus ſemper adhærebant. ex quo liquido apparet, ad Comites ſpectaſſe, ut ſententias judicum executioni mandarent, & regia vectigalia in ærarium redigerent. Si quæ animadverſio pecuniaria (quæ latine *mulcta* dicitur) in hac Curia cuiquam indicitur, aut ſi in ſolvendo ſolidum non ſolvitur (latine *reliqua* dicuntur) Vicecomitis eſt, ea fide bona colligere, & in fiſcum referre. nam quantum ad ordinarios fundi patrimonialis reditus, & ſæpenumero indictam populo pecuniam, alij ſunt qui repetunt, & in ærarium rependunt. nec deeſt Vicecomiti etiam ſuus vicarius, juris non ignarus, & apparitores quoque complures, quos *errantes* vocant, qui per integram Provinciam, quis cujuſque fundus, cujusque nomen & facultates, probe ſciunt, & ex mandato Vicecomitis ad inquiſitiones citare ſolent. atque ob eam cauſam ad Vicecomites, qui juris proprie ſunt officiales & miniſtri, *formulæ* ablegantur, quando ſuper eo an factum aliquid ſit necne ambigitur, ad Vicecomitem eo

loci,

loci, ubi fundus eſt, de quo litigatur, formula quæ dicta eſt VENIRE FACIAS, ablegatur. tum eodem modo, ALIAS, PLVRIES, aut DISTRINGAS. quod ſi per contumaciam citatus aliquis abſuerit, & ob id mulctatur, Vicecomitis eſt, bona pignori accipere, & in ærarium perducere. neque minus officium ejus eſt, tam Eirenarchis in conventibus, qui ſingulis anni quadrantibus celebrantur, quam Iudicibus, qui *itinerantes* ſunt, adeſſe, quoties in Provinciam ad actiones tam civiles quam criminales expediendas (quod quotannis bis fieri ſolet) proficiſcuntur; & ſicuti carceris cuſtodia penes illum eſt, ita ſicubi capitis damnatus eſt aliquis, eum ultimo ſupplicio afficiendum curare.

CAP. XVIII.

De Duodecemviris.

CVjus ordinis & ſtatus in republica Duodecemviri ſint, à me ſuperius eſt declaratum. Vicecomes ſemper XXIV ad comparendum monere ſolet, ne forte nonnullis morbo laborantibus, aliis juſtam abſentiæ cauſam adducentibus, Duodecemvirûm numerus expleri non poſſit. tametſi enim Duodecemviri appellentur, ut ſint XVI, viginti, aut integer

XXIV numerus, parum refert. pauciores eſſe quam duodecim nullo modo debent. *Inquiſitio* legitimum eſt per Duodecemviros judicandi genus.

In actionibus civilibus, quæ ex dominio aut contractu aut poſſeſſione deſcendunt; ubi, qui inquiſitionem conſtituunt, comparuerint, uterque litigantium contra quemlibet aut quoſcunque voluerit, exceptiones pro libito poteſt intendere. verbi gratia; quod in prædiorum fructibus uſque ad talem ſummam expendere non poterit, quod conſanguineus eſt, aut largitionibus & mercede corruptus, aut adverſarij famulus, aut denique inimicus &c. deque integro numero qui ſuperſunt duo, in cæteros cenſuram & examen exercent. ſi poſt interpoſitas recuſationes, tot repudiari contigerit, ut juſta plenaque non ſit inquiſitio, pleriſque in caſibus eo die nihil agitur, in aliquibus ex *circumſtantibus* impletur numerus. ibi poſtea jurisjurandi religione obſtringuntur ad facti veritatem dicendam ſecundum probationes in judicium deductas, & conſcientiam ſuam. tum Iurisperiti, facti ſpeciem aperiunt, & quantum valent in gratiam clientis exponunt. tum depromuntur inſtrumenta, teſtes juramento onerantur, & coram judicibus teſtimonium dicitur,

non

non pro more juris civilis, ſed publice, ut non Duodecemviri modo aut judices parteſq; intelligant, ſed qui circumſtant univerſi. premitur mox teſtis interrogatoriis ab adverſario vel cauſidico propoſitis, ut hominem pudore afficiant. atque hoc utrumque Cæſarei juris Profeſſoribus novum fortaſſis videatur. Ciceronem tamen & Quintilianum quiſquis conſuluerit, non alienum fuiſſe apud Romanos hunc teſtimonium perhibendi modum, facile intelliget. tum ubi ſatis peroratum eſt, reſque teſtibus confirmata, judex ſub verborum compendio, propoſita à jureconſultis in utramque partem argumenta, Duodecemviris alte à capite repetit, teſtium dicta commemorat, rurſusque facti ſpeciem inculcat. mox hi in Cameram non longe diſtantem ſub cuſtodiam præfecti alicujus ablegantur, & abſque potu, pane, & foco tantiſper aſſervantur, donec in eandem omnes ſententiam conceſſerint, unumque aliquem ipſorum Viceoratorem ſubſtituerint. confecto negotio iterum redeunt, & quid illis juſtum videatur, breviter enarrant. Cui res per Duodecemviros adjudicata eſt, illos in prandio accipere ſolet. quod unum pro mercede illis elocatur, emenſo interdum XX, XXX, aut XL milliarium ſpatio. Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tereundum obiter non fuit, Duodecemviros omnes ex eodem Comitatu eſſe oportere, ex eademque centuria, ubi vel fundus, ſuper quo naſcitur controverſia, eſt, vel ubi rei eſt domicilium.

CAP. XIX.

De Centuriis aliiſque Comitatus partibus.

COmitatus partes, pro diverſa loquentium conſuetudine, alias habent appellationes. *Hũdredum, Lathum, Rapum, Wapentachium.* Centuria (vulgo *Hundredum*) pars eſt Comitatus interdũ decima, interdum duodecima, decima tertia, decima ſexta, vigeſima, aut trigeſima. quæ ex eo nomen invenit: ſive quod centum oppida quęvis cẽturia primo continebat, redacto nunc ad pauciora numero; ſive quod centum milites, tum ubi opus erat, Regi ſuppeditabant. *Lathum* & *Rapum* obſequii eſſe nomina exiſtimavi. olim namque ſub primam majorum noſtrorum egeſtatem, totidem villas conveniſſe arbitror, ad comportandas domini ſui ſegetes, & in horreum quod *a Lathe* dicitur referendas, aut ad ſegetem demetendam quod vulgo *Reape* dicitur. *Wapentachium* è Danorum aut Saxonum ſermone emanavit. totidem quippe ex oppi-

oppidanis in unum locum convenerunt, ubi armorum (Anglice *Weapon*) delectus habebatur; quique idoneis fidejuſſoribus de probe & pacate in poſterum vivendo non ſatisdabant, illis arma detrahebantur. *Weapen* aut *Wapen* Anglice telorum genus omne complectitur, mucronem, pugionem, haſtam, lanceam, falcem, arcus, calamos. De loci nomine, in quo conſcripta eſt hujuſmodi multitudo, aut ubi obſequia operæque præſtari ſolebant, Hundreda (latine *centuria*) Latha, Rapa, VVapentachia, appellantur: quæ principio celebriores (ut credi poteſt) villæ fuerunt, tametſi hodie (vide quid temporis poſſit diuturnitas) nullius oppidi veſtigium appareat.

Cuique centuriæ ſive Hundredo duo aſſignantur *Conſtabularii* præcipui, qui in reliquos inferiores imperium aliquod exercent. ab Eirenarchis deliguntur iſti Conſtabularii. habet & quæque Centuria Bailivum ſuum, qui vel per Dominum aliquem (ſi poteſtatem obtinuerit) aut per Vicecomitem conſtituitur.

CAP. XX.

De Curia Baronis.

ALienum videri poteſt, quod cum Anglia omnis in XXVI Comitatus, & qui-

libet rurſum comitatus in centurias, centuria denique in parochias diſtinguatur, ius tamen uno in loco hoc eſt in *aula Weſtmonaſterienſi* ſolummodo dicatur, idque ſtatis temporibus vix anni quadrantem attingentibus, adeo ut non temere ſuſpiceris, parum in hoc regno juſtitiæ litatum eſſe, immo injuriis exponi omnia. verum longe aliter res ſe habet. nam Populus æquali juſtitiæ diſtributioni aſſuefactus (in quo eadem eſt divitum & egenorum conditio) reſectis quoque judiciarii ſtrepitus ambagibus, neque poſt latam ſemel ſententiam permiſſa provocatione, Curias etiam minores habent, in quibus lites exercere poſſint. in ſingulis comitatibus, tribus quibuſque ſeptimanis, negotia XL ſolidorum non ſuperantia, Vicecomes ipſe, & in centuriis aliquibus Balivi, dirimendi habent poteſtatem.

Etiam prædiorum Domini pro arbitratu ſuo id ſibi habent indultum privilegium, ut apud illos in foro ſuo judiciario, quod *Curia Baronis* dicitur, hujuſmodi controverſiæ quædam explicentur. ibi, qui Dominum illum agrorum ſuorum recognoſcunt, ſuper facti veritate inquirunt: quæ inquiſitio *homagium* appellatur. hi nomina ipſorum, qui ab exitu noviſſimæ Curiæ mortem obierunt,

quique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

quique jure emphyteutico obligati ſunt, deferunt, hæredeſque, qui loco parentum ſuccedere debent, in Curiam producunt. ſi qui agri alieni limites interceperint aut intercluſerint, hîc denunciantur. habent quoque nonnulla ſuis legibus ſancita, quarum violatio animadverſione pecuniaria in Domini uſum applicanda coercetur. cæterum illis ſolum his Curiis opus eſt, qui otium & quietem amant, quique vicinorum arbitrio rem componi malunt quam (poſthabita interim agricolatione) per inextricabiles legum mæandros provolvi. nam liberum cuique eſſe poteſt, cauſam in iſtis curiis aliquantiſper diſceptatam, in aulam VVeſtmonaſterienſem promovere. Habent etiam civitates & oppida quædam hoc beneficium, de quibus tamen (ſi videatur) ad aulam etiam VVeſtmonaſterienſem lites transferri poſſunt.

Henricus VIII Præſidem, Conſiliarios, Iudices conſtituit. unum VValliæ finibus præfecit, in Borealibus Angliæ partibus Ludlovvi collocavit alterum. quibus in locis negotia quamplurima expediuntur: quæ duæ Curiæ Parlamentis Gallicis quodammodo reſpondent. quod ſi majoris momenti negotium aliquod inciderit, ad aulam etiam VVeſtmonaſterienſem, judiceſque illius fori ordinarios,

 aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

aut pro re nata ad Cancellarium revocari poteſt. Cauſæ in his curiis nunc pro more legum municipalium, nunc pro Cancellariæ inſtitutis tractantur.

CAP. XXI.

De die (quem appellant) legitimo.

NOn cuivis manuerio annexa eſt ejuſmodi curia, quam nos *leete* aut *lavv day*, latine diem legitimum appellamus, niſi vel Principum gratia, vel longi temporis conſuetudine præſcripta. Inſignis & exploratæ erga Principem fiduciæ argumentum, & paucis delegatam fuiſſe poteſtatem reor, ut obſequii ſacramentum nomine regio exigerent, fidejuſſorum nomina caperent, qui pro fide & probitate ſua ſatisdarent, conſpirationes deferrent, pugnas, homicidia denunciarent, panis cereviſiæque bonitatem explorarent, cæteraque menſurarum genera examinarent. Sæpe fit, ut qui extra limites *Curiæ Dominicalis* ſive (ut nunc loquimur) *Curiæ Baronum* ſunt, ut ad Curiam de *Leeto* accedant, aſtringantur. quod bis in ſingulis annis ſtatis temporibus celebrari ſolet.

Leete & *lavv day* idem valet quod (ſi verbum verbo interpreteris) legitimus aut juridicus dies. *Lavv* apud antiquiſſimos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

mos Saxones *Lant* aut *Lag*, indeque per corruptelam loquentium factum eſt, *leete*, ſubintellecto vocabulo *day*. quod & nos in hodiernum uſque diem retinemus, & conjunctim pronuntiamus.

CAP. XXII.

Quemadmodum in cauſis capitalibus judicium inſtituatur: deque Eirenarchis.

OPeræ pretium erit, priuſquam de rerum capitalium judiciis aliquid afferamus, de tribus potiſſimum perſonis, *Eirenarchis*, *homicidij Quæſitore*, *Conſtabularijs*, verba facere.

De minorum majorumve gentium nobilibus, id eſt, Ducibus, Marchionibus, Baronibus, Equitibus, Armigeris, Generoſis, Iureconſultis, ſpectatæ virtutis & prudentiæ ergo, quique intra Comitatum incolunt, Eirenarchæ deliguntur. & interdum primores quidam è nobilibus, honoris gratia, non per unum aliquem comitatum, ſed per univerſam Angliam ad id munus nominantur. id tamen omnibus peræque eſt commune, ut pro Principis beneplacito (ſicubi commodum videbitur) à poteſtate poſſint ſubmoveri. Rariores ab initio fuiſſe conſtat, utpote intra Comitatus ambitum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nunc quatuor, octo deinceps, amplificatis demum facultatibus, doctrina adminiſtrationiſque laudibus perinſignes, xxx aut xl. quod ſi in ampliorem aliquando numerum excreſcant, qui reipublicæ negotiis tractandis incumbant, equidem quid in eo inſit incõmodi, non intelligo. Inter hos in eadem delegatione nominantur nonnulli, qui ob ſingularem iis fidem concreditam, in numerum *de Quorum* reponuntur. adeoque conſtitutis mandato Principis xl aut xxx Eirenarchis, quoſdam præſtantioris notæ de numero *Quorum* adhiberi neceſſe eſt. Delegationis forma talis eſt, *Quorum nos* A. B. C. D. E. F. unum eſſe volumus. Eirenarchæ ad furum, latronum, erronum injurias compeſcendas, conſpirationes, vim, congreſſus illicitos, cæteraque id genus maleficia coercenda deſignantur. penes illos poteſtas eſt, (quoties illis ſupplicatum fuerit) pacis reique publicę perturbatores in carcerem conjiciendi, Conſtabulario aut Vicecomiti mandandi ut eos deducant, Ergaſtulario ut cuſtodiat & in conventibus juridicis ſiſtat. conveniunt quater in annos ſingulos, id eſt, quolibet anni quadrante ſemel, ut in maleficia & crimina ſtellionatus diligenter inquirant. Vicecomitis eſt aut ſaltem vicarii ipſius quatuor inquiſitiones viginti qua-

tuor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tuor virorum ingenuorum (nam ex XXIV inquiſitio nunc conflatur) centuriatim colligere, & unam inſuper è ſingulis, quæ inquiſitio grandis dicitur, per univerſum Comitatum cogere. hi poſtquam convenerunt, jurejurando adiguntur, ad inquirendum in hæreticos, proditores, latrones, ſicarios, homicidas, raptores, monetæ adulteratores, repetundarum reos, catervas & illicitos congreſſus, poſſeſſiones per vim adquiſitas, ludos vetitos, cæteraque quæ reipublicæ pacem interturbant. Si quem culpæ obnoxium cognoverint, ipſi ultro deferunt: ſin ab aliis defertur, caput accuſationis ab Eirenarchis pro tribunali ſedentibus primum relegitur, ut ex eo melius intelligatur, an præſcriptæ juris formulæ reſpondeat necne. tum uni ex inquiſitoribus iſtis traditur. quique in alterum paratus eſt dicere, ſtatim à præſtito juramento documenta ſubminiſtrat, quibus illum reum peragere conatur. quod ſi illis ſuper veritate criminis objecti conſtiterit, hoc unum dorſo ſchedulæ adſcribunt, *Billa vera* hoc eſt ſcriptum verum, aut *accuſatio juſta*, aut *reus eſt qui accuſatur ibi*. qui ſic arguitur, delatus aut in judicio poſtulatus dicitur. forma accuſationis talis eſt, *Inquiratur pro domino Rege.* Si de crimine non ſatis evidenter appa-

ret,

ret, adverſa parte accuſationis inſcribunt, *Ignoramus*, eamque Eirenarchis dilaniandam tradunt. qui ſic arguitur, ſtatim evadit non damnatus. Quod ſi in hunc modum poſtulatus fuerit, nec dum in carcerem conjectus, Vicecomes ipſum ſtatim inventum cuſtodiis aſſervari jubet: ſi non offenderit, per præconem edicitur, ut actutum ſeſe dedat, alioqui proſcriptione mulctandus. ſic trina vice promulgatione facta, quarta exactus aut actus in exilium, bonis omnibus propter contumaciam relegatus ſpoliatur. quæ tamen ſententia per benignitatem Regum interdum mitigatur, ſi vel ipſe poſtea in judicio ſe ſtiterit, vel cauſam abſentiæ veriſimilem afferre potuerit. Conventus Eirenarcharum iſti quater in annos ſingulos indicti, *Trimeſtres Seſsiones* appellantur aut *Inquiſitionum Seſsiones.* nam inquirunt ſolum, & ſontes, niſi quod cuſtodiæ mandantur, nullum hîc ſupplicium ſubeunt. atque talis reos in jus adducendi modus ad *Inſtantiam* REGIS nuncupatur, Rege nimirum actoris, & captivo rei partibus defungente. Sæpe etiam ex juſſu REGIS Eirenarchæ conveniunt: ut ſi bellum ingruat, videant ipſi, ne quid reſpublica capiat detrimenti; interdum ut militum copias conſcribant; interdum ut ſtipendiis artificum

ſtum & operariorum immodicis aliquid detrahant; interdum ut cultum nimium luxumque in veſtibus cohibeant, prohibitos ludos reprimant, ſceleratorum in tabernis cereviſiariis conventus circumſcribant, errones caſtigent, & ut uno verbo abſolvam, quicquid è republica fuerit ut procurent. Sub æſtatem ſæpenumero (nam illo potiſſimum tempore plebs incompoſite & incondite tumultuatur) articulos quoſdam de ſanctionibus, per quas mulcta delinquentibus irrogatur, Princeps ſimul cum conſiliariis ſeligere ſolet, & ad inſolentiam vulgi refrenandam apud Eirenarchas deponit. qui re mature deliberata pro ſe quiſque in partes regionis ſibi demandatas regii mandati perimplendi cauſa ſecedit. poſt aliquod temporis intervallum congrediuntur iterum, Principemque certiorem ſuper iſtis negotiis faciunt. nullibi (quod ego credo) gentium, ſuaviorem, ſapientiorem aut benigniorem gubernandi viam mortales excogitarunt, per quam ratio initur potius ne ſubditi peccent, quam ubi peccaverint ut puniantur. nam ubi primariis optimiſque hanc poteſtatem concreditam vident, qui quid facto opus eſt ipſi ſuggerunt, & ſi res tulerit, delinquentes denunciant, debitoq; ſupplicio afficiunt, ut injectum

nimiæ ipſorum licentiæ frenum facil-
tum intelligant, terror in omnes, pœna
in paucos venit, ſimulque priſtinus legi-
bus ſplendor denuo accedit cum perpe-
tua incompoſitæ multitudinis modera-
tione. Cęterum quemadmodum incom-
parabili reipublicæ bono accidit, ſi tam
ſalubre inventum re ipſa uſurpetur; ita ſi
contemni aut diſſimulari cæperit, & pro
forma tantum adimpleri, atque (ut Galli
loquuntur) *par maniere d'acquit* præſen-
tem reipublicæ ruinam, tametſi primum
non intellectum, ſecum afferet. cujus
quidem culpa, ſi negligatur, tam ad eos
qui præſunt quam qui parent (ad illos, ſi
delectum optimum non adhibeant, ad
hos, ſi præcepta protinus non exſequan-
tur) pertinere poteſt.

CAP. XXIII.

De ſontis inſecutione.

PErvetuſta Anglorum lege ſancitum
eſt, ut ſi aliquis damnum ex furto
paſſus, aut qui ipſum ſpoliatum viderit,
ſontem per acclamationem inſequatur,
Conſtabularius ejus villæ, cujus opem
implorat, auxilia ciêre furemque perqui-
rere debeat; quod ſi furem illic non de-
prehenderit, in proximam commigrare,
& Conſtabularium ad ferendas ſuppetias
iterum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

iterum invocare. itaque oppidatim per acclamationem iſtam tantiſper furem perſequuntur, donec ipſum prehenderint. Parœcia, ſi quæ diligentem operam in perſcrutando non adhibuerit, ſed evadendi copiam furi conceſſerit, Regi mulctam pecuniariam perſolvit & ſpoliato damnum reſarcit. unde lictoris munere quivis Anglus defungitur, & quiſquis ſegnem aut minime diligentem operam adhibuerit, non famæ modo verum etiam pecuniariæ animadverſionis periculum adit. In furem ſic deprehenſum quemadmodum ſtatuatur, ipſe poſtea ſubjiciam. Homicidium eodem modo inſectantur. Quamprimum coram Eirenarchis ſontes adducuntur, examini ſtatim ſubjiciuntur. Ipſam examinationem aut confeſſionem literis excipiunt: ſyngraphaque obligant ſpoliatum aut Conſtabularium quotque teſtimonium aliquod perhibere poſſunt, ut reum in proximis juridicis conventibus accuſent. ad quod præſtandum x, xx, xxx, xl, c librarum mulcta, pro cujuſque qualitate tenentur. idque ipſius Eirenarchæ manu conſignatum, niſi comparuerint, ad mulctam exigendam ſufficit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XXIV.

De Homicidÿ Quæſitore.

QVod ſi virum, fœminam, puerumve per vim trucidari contigerit, latente adhuc homicida, antequam homicidii quæſitori facta ſit videndi cadaver copia, nemo illud ſub terram audet recondere. Quæſitor homicidii ex minore nobilium claſſe ſolet deligi, ab legum peritia non plane alienus. tum ſi per vim interfectum, ſive cultello, veneno, fune, ſubverſione, incendio, ſuffocatione, aut alio quovis demum infortunio, ante adventum Quæſitoris homicidii ſepeliverint (quod nemo hominum audet) exhumandum ſtatim & examini ſubjiciendum curat, indeque Duodecemviros virtute iuramenti cogit, ut qua ratione tam lethale periculum defunctus adiverit, ipſi pronuntient, quis aut perpetrarit, aut modum facinoris ſubiecerit. In anguſtias loci recludi iſti non ſolent, ſed pro libito exſpatiantur, quinimo poſt xx aut xxx dierum ſpatium, prout facti veritas inclareſcit aut obſcuratur, ſententiam dicunt. ex quo interdum mortuum ſeipſum interfeciſſe, interdum fratrem, maritum, uxorem, ſororem, familiarem aut externum (iuſtitia divina id retegente) per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

perpetrati homicidii reos eſſe innoteſcit. Quiſquis hujuſmodi ſuſpicione laboraverit, carceri confeſtim mancipatur: valetque in vim inquiſitionis ſic prolata ſententia. Modus cogendi Duodecemviros, cadaverque defuncti à Quæſitore quem *Coronner* appellamus inſpiciendi, ſententiæque proferendæ, in publica platea ſolet peragi, & in *Corona Populi.* ſed ego inde nomen *Coronatoris* Quæſitori inditum æſtimo verius, quoniam cujuſque ſubditi mors & internecio ad *Coronam* ſpectare intelligitur, Rege nimirum robur ſuum, potentiam, coronamque ex virtute populi ſui colligente.

CAP. XXV.

De Conſtabulariis.

Conſtabularii, qui cuſtodes pacis apud veteres legum noſtrarum libros appellantur, majore olim quam nunc dignitate fuerunt. quibus (ut credi poteſt) par fuit cum Eirenarchis dignatio atque authoritas. Si qui tumultum aut turbam excitent, rixantibus interminantur ut ab armis deſiſtant, pacemque regiam colant: renuentibus opponit ſe effuſa multitudo, atq; eos in ordinem per vim redigunt. Similiter Conſtabularius etiam, ſi quis furti, homicidii, ſicariatus, ſuſpectus

fuerit, eum deprehendere & (quod plus eſt) in ædes alienas intrare poteſt, ut ſontem inquirat, atq; ſi illi videbitur, ſub numellis aut cuſtodia retinere, donec coram Eirenarchis examen ſubiverit. Quoniam vero quævis villulæ plerumque duos habent Conſtabularios, qui de numero artificum & operariorum ad id munus eliguntur, qui neque rerum uſu neque ſcientia neque authoritate valent, hanc omnem poteſtatem in manus Eirenarcharum reſignant, quorum mandata tantum exequuntur. nam quoties furti aut cædis aliquis inſimulatur, quoties ſervus aufugerit vitamque inertem vixerit, ut in illum ſuſpicio mala conveniat, mox ad Conſtabularios reſcribunt Eirenarchæ, præcipiuntque ut illum ad ſe adducant, quorum imperium ipſi non defugiunt. eius vita poſtquam probe eſt ab Eirenarchis excuſſa, in poteſtatem Conſtabulariorum iterum redditur, inde in carcerem ablegandus, & conventibus juridicis damnandus aut plane abſolvendus. Conſtabularii iſti (qui Anglice *Headborovves* & alibi *Thitingman* vocantur) illis non ſunt diſſimiles, qui in vicis Gallicanis conſules vocantur. ſolent creari in curijs dominorum ſuorũ (quas *Leete* ſupra diximus) & in eodem officio plerumque toto triennio vel quadriennio

nio immorantur. quid ſibi velit vox iſta *Head-borough*, perfacile eſt ſcire, quando ex ſermone noſtro, caput aut principium Burgi, veluti *Tithingman* decuriæ præfectum denotat. nam *Conſtable* quaſi *Kinningſtable* inde mihi natum videtur, quod per Principem in officio confirmatus eſt ad pacem conſervandam, & quæ ad Coronam ſpectant cauſas expediendas. hi Eirenarchas, quod ſupra monui, dignitate proxime attingebant.

CAP. XXVI.

De conventuum Iuridicorum celebratione, & quemadmodum in cauſis criminalibus procedatur.

QVo pacto fures, ſicarii reliquique flagitioſi deprehendi & cuſtodiæ mancipari ſoleant, uſque dum juſtitię ſatisfecerint, quomodo per acclamationem, indicia, & Eirenarcharum & Conſtabulariorum operam & induſtriam in judicium vocentur, & in *conventibus trimeſtribus* aut ab homicidii quæſitore rei peragantur, enarratum eſt antea.

E quibus apparet, delationem aut in judicium poſtulationem nihil aliud eſſe quam Duodecemvirorum præjudicium, quod finem tamen principali negotio

nullum affert, ſed conjecturam aut opinionem verius. quocirca de abſentibus etiam inquiritur & de non citatis. nam tametſi aliquis delatus fuerit, ſi nemo illum in judicio ſtantem reum peregerit, nemo illi aliquid objecerit, confeſtim abſolvitur. qui ſemel delatus eſt, abſque eo ut ſe judici ſiſtat, immunis non evadit. Duodecemvirorum calculo defertur, Duodecemvirorum calculo aut damnatur aut abſolvitur. Cæterum ubi incarceratus omnino non eſt delatus, ſed in carcerem ex vehementi aliqua ſuſpicione traditus, neque quiſquam illum facti inſimulat, Præcone judiciario clara voce hæc verba recitante, *A B vinctus, ad ſeptum Curiæ adſtat, ſi quis illum criminis poſtulare voluerit, accuſationem nunc inſtituat, nam vinctus liberationem expectat*, ſi nemo eum tum incuſaverit, in libertatem priſtinam aſſeritur, poſtquam ergaſtulario ſua ſtipendia perſolverit. qui ſic liberantur, voce præconis liberati dicuntur.

Quotannis bis à Principe rus ablegantur in ſingulos Angliæ Comitatus de foro VVeſtmonaſterienſi quidam Iudices & Iuriſconſulti (quos nos *ſervientes ad legem* dicimus) ad cognoſcendas & confirmandas cauſas capitales, aſſidentibus ſibi Eirenarchis. progrediuntur de Comitatu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tatu in Comitatum iſti iudices, donec præſtitutum itineris ſui orbem impleverint. ſcripto edicunt ſub finem cuiuſque termini, quo die & loco conventus celebrabuntur. ſtato die Eirenarchæ conveniunt, qui eiuſdem Comitatus fuerint, & Vicecomes, qui pro tempore iudices accipit, & impenſam pecuniarum de Scaccario repoſcit.

Vicecomes (ad expediendum cauſas criminales) quatuor, quinque aut ſex inquiſitiones ad manum habet, ut illo die præſto eſſe poſſint. habet etiam totidem ad ferendam in cauſis civilibus inter privatos homines ſententiam coactas, quas noſtri cauſas *Miſi prius* dicunt, quia illæ dictiones formulæ inſeruntur.

In Prætorio, aut loco aperto publicoque tribunal exædificatur; cujus medium quaſi locum occupant duo Iudices; ab alterutra parte, pro dignitate ſua Eirenarchæ aſſident; demiſſioribus ſubſelliis reliqui una cum generoſis quibuſdam & ſcribis ſuis conſident. pro tribunali ad menſam appoſitam, CuſtosRotulorum, Fiſcalis, Provicecomes, & qui ſcribendo negotia expediunt, diſcumbunt. iuxta menſam, area Duodecemviris accipiendis idonea, intra ſeptũ concluditur. nam ad extremum quaſi terminũ ad ſeptum aliud captivi vinculis concatenati ſiſtuntur.

Tum facto per præconem ſilentio, quamobrem eo venerint, alter judicum exponit, ſimulq; orationem habet. mox captivi ſuis nominibus evocantur, iuſſi ut quiſque appellato ſuo nomine reſpondeat. Atque ubi delationum formas *Cuſtos Rotulorum* produxerit, judices unum è captivis, duos aliquando aut tres deſignant, quos per examen iudiciarium explorare ſtatuunt. dein *Scriba* captivum hac quaſi verborum forma alloquitur, *A B procede ad ſeptum. attolle manum. Tu A B, de tali oppido & comitatu, reus perageris, quod tali die, loco tali, alienum equū qui ad hunc vel illum pertinuit, ſic coloratum, tanti æſtimatum, per vim contrectaveris, & ſubduxeris; id quod pacem ſupremi Domini Regis noſtri conturbat. quid ad hoc reſpondes? Furti teneris an non?* ſi non reſponderit aut non appoſite reſponderit, reus non reus (poſtquam ſemel atq; iterum interrogatus fuerit) tanquam per cōtumaciam mutus condemnatur, horrendo poſt natos homines exemplo afficiendus: ſupina nimirum facie ſuper aſſerem ſtratus, atque alio illi ſuperimpoſito cum tanto lapidum aut plumbi pondere, donec colliſa corporis compage miſero per vim inſignem vita eripitur. hoc genus mortis animoſis quibuſdam arridet. nam ſceleris non damnatus, familiæ generiſque

que vitium non patitur,neq; bona ipſius fiſco adiudicantur.

Si accuſationis capita vera eſſe fateatur, Duodecemvirorum ſententiam non experitur, quando in confitentem reum nullæ ſunt partes judicis niſi in condemnando.

Si reum ſe eſſe pernegaverit (qui perpetuus eſt furum, graſſatorum & ſicariorum mos, tametſi factum coram Eirenarcha prius non inficientur, aut in flagranti crimine deprehendantur) Scriba forenſis ipſum interrogat, quomodo decerni velit, monetq; reſpondendum eſſe, *Dei populiq; judicio*. id poſtquam reſponderit, nempe *Dei populiq; judicio decerni volo*, Scriba ſontem ſic alloquitur: *Talis criminis delatus es: dicis te reum non eſſe: interrogatus, quomodo decerni velis, Dei populiq; calculo aſſeruiſti. Ecce tibi hi probi viri populum repræſentant, & ſi adverſus aliquem objicere quicquam poteris (ſpecta illos diligenter) eloquere. nunc enim vitæ neciſque tuæ negotium agitur.*

Tum primum in Decemviratu inquiſitorem evocat: *accede ad ſacrum codicem.* deinde juramenti religione obſtrictum monet, ut fidelem ſe inter Principem captivumq; inquiſitorem præbeat: nullaque à reo propoſita exceptione, alterum, deinde iterum alterum, uſque dum nu-

merus duodenarius compleatur, appellando producit. & plerumque captivus nihil habet, quod inquiſitoribus obiicere poteſt: quippe qui in illum diem tantum eliguntur, ignoti captivo, & qui perinde captivum non norunt, ſed prope locum habitant, ubi flagitium deſignatum eſt, laboribus quotidianis exerciti, quibus nulla cum ſceleratis interceſſerat familiaritas aut conſuetudo. Completo iam inquiſitorum numero, ſcriba præconem iubet numerare. ipſe ſuo quemque nomine vocat. præco clara voce unumquemque repetit dicendo, *unus, duo, tres, quatuor*, donec numerus duodenarius abſolvitur, ſubiicitque ad finem numerationis ſuæ, *Boni viri & iuſti*. deinde ait, *Si quisquam indicia exhibere, aut in captivum paratus eſt dicere, nunc in forum prodeat. nam de captivi liberatione agitur*. Si nemo prodeat, iudex percontatur, quis illum in carcerem ablegarit; qui ſæpe Eirenarcharum eſt aliquis. hic formam examinis producit, ſubterque nomina eorum, qui ſe cum indiciis præſto eſſe obligaverint: qui ſi non comparcant, reus abſolvitur, etiamſi delictum à ſe admiſſum ultro apud Eirenarcham faſſus fuerit; verum qui accuſationem inſtituere debuerunt, damno pecuniario mulctantur. Quanquam hoc raro ſolet

uſu-

uſu evenire, niſi aut in rebus valde minutis, aut in abſentia Eirenarchæ. Vbi vero apparuerint qui reum criminentur, primum examinis formam legunt, quam ab Eirenarcha habent. tum qui bonis ſuis ſpoliatus eſt, mox Conſtabularius, & quotquot in fure deprehendendo adfuerunt ſinguli, ad veritatem dicendam iuramento onerantur. Statuuntur iſti in loco fori tam opportuno, ut uno quaſi obtutu iudices, Eirenarchas, inquiſitores, & captivum contemplari, loquentes exaudire, ab ipſis viciſſim intelligi queant. quærit à ſpoliato iudex, ſi captivum bene noverit, & ſpectare ſedulo iubet. ſpoliatus affirmat ſe bene noſſe, pernegat captivus. ille ſignis ſcientiam ſuam confirmat, *Quin ut te neſcirem perdite? in fortunas meas tali in loco involaſti, pugnis & verberibus male mulctaſti, equum ſurripuiſti & crumenam, talem tunicam induebaris, talem tibi ſodalem adſciviſti.* captivus inficiatur omnia. atque ita paulatim altercationibus lis producitur. poſtea quicquid in captivum paratus eſt dicere, ſpoliatus enunciat. eum Conſtabularius, hunc cæteri etiam, qui proferre poſſunt indicia, ſuo ordine ſequuntur. his ita peractis, an ſuperſit etiam adhuc alius, quæritur. negant illi.

Tum inquiſitores iudex ſic alloquitur:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

In captivum ſatis accepiſtis quid dici poſſit: contra pro ſe quid ille valeat dicere, intellexiſtis. iuramenti veſtri & officij probe memores eſtote, DEVM authorem ſequimini. hoc pacto, in duos, in tres interdum Duodecemviri inquirunt. nam ſi in plures inquirendi illis poteſtas mandata foret, veniam à iudice deprecari ſolent: *Reverende Domine Iudex, ignoſcas; iudicium memoriamque noſtram ſatis oneravimus.* itaque ſæpe in unum aut ad ſummum ultra duos non inquirunt.

Secedentibus in ſcriptis nihil præter ipſam accuſationem proponitur. eius ſummam Scriba quam pauciſſimis iterum repetit, monetque ut ſi reum criminis eſſe arguerint, quid ipſe in bonis prædiiſque habuerit ſub ipſum deprehenſi flagitij tempus, inveſtigent: ſi quid compererint, palam indicent, ſin minus, ipſum quoque affirment. &, ſi reum criminis exiſtimaverint, porro, an admiſſo facinore aufugerit necne, reſpondeant. Congregatis in hunc modum Duodecemviris, ſtator ſive Bailivus aliquis inſervit, à colloquio ipſorum cæteros prohibet, curat inſuper, ne panis, potus, eſca, focus inferantur, donec in eandem omnes ſententiam deſcenderint. ſi qua hæſitatio iniecta fuerit, aut plenius ſuper indiciis edoceri cuperent, fas eſt ut in eo

erudiantur. Novum fortaſſis iſtud videbitur, ut in vitæ neciſque iudicio, nihil ſcripto conſignatum, præter inquiſitionem ipſam offeratur; quinimo qui leges Impp. Romanorum obſervaverint, hoc illis valde videbitur inſolens.

Quicquid ſupereſt negotij, coram iudicibus, Eirenarchis, inquiſitoribus, captivis, adſtantibuſque, palam expeditur. quique teſtimonia perhibent, publice ita, ut omnes dictorum ſuorum conſcios habeant, proferunt. conſimilis plane mos eſt, captivos reliquos iudicandi.

Antequam inquiſitores munus ſibi impoſitum expediverint, prandendi eſt hora. de prandio in eundem locum redeunt, ſi de captivis in unam ſententiam inquiſitores non convenerint. in cauſis actionibuſque civilibus examinandis tempus producitur. Simulatque poſt multam deliberationem in unam ſententiam Duodecemviri conceſſerint, Bailivum mox ablegant, monentque, ut ipſorum nomine iudicem adeat rogatum ut ipſis audiendis vacare dignetur. neque hercule id mirum eſſe poteſt, quando ipſi interea, dum in conclavi ſic aſſervantur, à conditione captivorum non plane alieni ſunt. ad ſeptum accerſuntur iterum captivi, prodeuntque inquiſitores ſuis quiſq; nominibus evocatus. Tum ſcriba,

an in unam ſententiam convenerint, & quis ipſorum vice reſponſurus ſit interrogat. reſpondent ETIAM. qui proloquitur, inquiſitorum quaſi anteſignanus eſt, & ſæpe non alius quam qui iurando cæteris præivit. Tum captivus iubetur manum attollere, ad quem ſcriba ait: *Tu nomine A delatus es, de tali loco, adductuſque in iudicium: reum te eſſe inficiaris: rogatus qua ratione decerni velis, DEI POPVLIQVE ARBITRIO reſpondes: Populi vicem boni iſti viri repræſentant. ad ea proinde, quæ dicturi nunc ſunt, animum advertito.*

Tum ad inquiſitores converſus ſciſcitatur, nunquid ſontem aut inſontem illum arguerint, reſpondet (qui primum iuratus eſt) REVS aut NON REVS: illo condemnatur, hoc abſolvitur. Quod ſemel Duodecemvirum pronunciatum, non iudices, non Eirenarchæ aut reſcindere queant aut mutare. Scriba, quid in bonis prædiisve tempore deſignati flagitij captivus habuerit, quærit. Reſpondent plerumque, ſe neſcire. neque certe adeo eſt opus, ut id quæratur, quando Vicecomes & fiſcalis, in bonis iſtis fiſco ſubſignandis, non indiligentem operam ſolent impendere.

Qui Duodecemvirum calculo reus eſt, an habeat aliquid quod cauſetur,

quæri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

quæritur. ne victus à iudicio abeat turpiter, *Cleri privilegium* ſibi concedi poſtulat, ſi ſciat legere. pleriſque enim in flagitiis, ut in furto boum, ovium, pecuniæ, in quibus vis nulla per viam regiam euntibus affertur, non invaſio nocturna, neque formido aliqua incuſſa, non adeo acerbæ ſunt leges noſtræ, ut in primum delictum animadvertant. itaque quoties hoc *Cleri beneficium* imploratur, Epiſcopi partes ſunt, ut ſua vice aliquem per literas ſubſtituat, qui hanc legendi peritiam arbitrabitur. captivo aliquis in Pſalterio locus perlegendus traditur. tum legere incipit, interdum (bone Deus) ſatis imperite. Commiſſarium Epiſcopi Iudex interrogat, *an legat ut Clericus*, qui reſpondet; *Etiam legit, Non legit.* ſi affirmaverit ipſum poſſe legere, Iudex ad ſententiam capitalem ferendam non procedit. ſin negaverit poſſe, morti ſub hac ſententiæ forma adiudicatur. *Tu talis criminis delatus fuiſti, & in iudicium adductus reum te non eſſe aſſeruiſti, Dei Populique arbitrio tuam innocentiam ſpectandam propoſuiſti. illi te ſontem eſſe pronunciant. quod ulterius cauſeris non habes. iura volunt, ut unde exiviſti, eo loci iterum remigres. inde ad locum ſupplicio deſtinatum deduceris, ubi ſuſpendio vitam finies.* tum Vicecomiti imperat, ut ſententiam

executio-

executioni mandet. Qui *Cleri privilegiū* ſibi concedi poſtulat & impetrat coram judice, ferro candenti in manu uſtulatur, ſignaturq; his duabus literis T aut M, quę furem aut homicidam declarant. ex eo tempore in cuſtodiam Epiſcopi deditur, ſecunda Duodecemvirorum Clericorum inquiſitione liberandus. quod ſi iterum ſic deliquerit, & ſi characterem inuſtum viderint, actum de illo eſt. res ad reſtim rediit.

Quiſquis inquiſitorum calculo iuſtus eſt declaratus, ilico abſolvitur, & è cuſtodia liberatur, numerato quod neceſſe prius eſt ergaſtulario ſuo ſtipendio. Quod ſi quenquam intellexerit, qui ipſum ſic detulerit, habet unde damnum ſuum cumulate repoſcat.

CAP. XXVII.

Peculiares ſuppliciorum formæ ſontibus irrogatæ, nullibi præterquam in Anglia cognitæ.

GEnus ſupplicii aliud, in homicidas, graſſatores, ſicarios, raptores, cæteraque eiuſmodi facinora quæ maieſtatem non imminuunt, præter ſuſpendium non habemus decretum. defunctorum corpora ſepeliendi cuiq; conceditur facultas. caput amputare, equuleo

ſub-

ſubiicere, in fruſta ſecare, in rotam confringendum aliquem exponere, nobis inuſitata ſunt. nec alibi tamen infrequentiora ſunt homicidia.

In poteſtate iudicis non eſt, ut pœnæ malum intendat aut diminuat. ad Principem, & ad eos, qui ab intimis conſiliis fuerint, hoc referri debet, quorum iuſſu aliquando fit, ut inſignium ſicariorum corpora, catenis patibulo affixis, donec computruerint, ſuſpendantur.

Si maritum uxor interfecerit, viva incendio concremabitur.

Si Dominum ſervus, crati ſuperimpoſitus ad locum ſupplicii deducetur, *petit treaſon* dicitur.

Si quis venenum propinaverit, in mortem concoquendus datur. ipſe conatus, vel veneno interficiendi, vel inſidiandi, niſi morte ſecuta, moribus & inſtitutis Anglicis, capitalis non eſt, quia Princeps ſubditum non amiſit, & vitam, niſi morte ſecuta, amittendam fuiſſe non placet. In homicidio deſignando, omnes peræque pro homicidis habentur, & morti adiudicabuntur, etiam ſi quis vel lucernam tantum præbuerit, quo id flagitium maturius perpetretur. ipſa quippe pœnarũ mitigatio (ita cenſemus) iudices corrumpit.

Equuleo aliquem torquendum ſubiicere,

cere, ut inter confeſſionem crimen eli-
cias, præter morem gentis Anglicanæ
eſt, & ſervile aliquid ſapit. nam qua in re
reip. unquam inſerviverit, qui membra
ſic protenſa atque ultra iuſtam menſuræ
longitudinem producta habuerit? nam ſi
inſontem eſſe contingat, quæ par eſſe
poteſt compenſatio, ut illi de iniuria ſa-
tisfiat? ſi mori oporteat, quod genus feri-
tatis eſt, ipſum prius excarnificare? Ete-
nim expreſſa per tormenta confeſſio ni-
hili æſtimatur. nam ſi in ipſo iudicio fa-
teatur, Duodecemvirorum ſententiam
non ſubit, ſi factum inficiatur, nihil ob-
eſſe poteſt, quod prius culpam agnoverit.
Anglis innatum eſt, ut mortem ſper-
nant, cruciatum non ferant. idcirco po-
tius quidvis à ſe geſtum profitebuntur,
etiam patris ſui internecionem, quam ut
cruciatui huiuſmodi obnoxij amplius eſ-
ſe velint. neque enim mortem perinde
horrent noſtrates, atque leviſſimum tor-
menti genus. nullibi gentium ſontes ad
ſupplicium perductos, qui magis animo-
ſe atque intrepide ſe gerant, quam in An-
glia obſervabis. Contra populus tam
horrendam feritatem videre non aſſue-
factus, ex hac miſeria dolorem hauriret,
Principem quoque & Iudices abomina-
retur, qui tale genus crudelitatis invehe-
rent. Duodecemviri quoque ſua ſponte
abſol-

abſolverent reos. perantiqua etiam apud Anglos ſanctio eſt, ut ſi incarceratum aliquem equuleo ſubiiciat ergaſtularius, ob eum finem ut criminis participes indicet, morte mulctetur. Et ſi rem ipſam putare volumus, equuleo & tormentis quid eſt opus? nam ut captivus fateatur aut diffiteatur, abſque mora, ſi Duodecemvirorum calculo condemnetur, diem ultimum obire neceſſe eſt. ſontes quoque, quum viderint aliter fieri non poſſe, quum populares & contribules ipſorum fuerint, quorum fidei vitam ſuam concrediderint, ſponte ſe ipſorum ſententiæ ſubiiciunt, & ob admiſſum facinus divinam miſericordiam implorant. Animoſa & libera, vitæ ſanguiniſque profuſa eſt Anglorum natura. ſed enim contumelias, verbera, ſervitutem ferre nullo modo poteſt. in hunc modum ab antiquiſſimis Principibus aliti atque educati ſunt, ut milites potius ſtrenuique evaderent, quam ſervili ignominia ſe contaminarent.

Duodecemviris, ſimul atque ſententiam dixerint, abeundi copia conceditur: neque in illorum commodum cedit aliquid, præterquam quod Principi patriæque ſuæ inſervivering.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. XXVIII.

De crimine læſæ majeſtatis, & qua ratione major nobilitas dijudicetur.

ETiam in proditoribus examinandis idem modus obſervari ſolitus eſt. ſed pœna pro ipſorum merito multo eſt aſperior. Primum ſuſpenduntur, viventibus videntibuſque viſcera eximuntur, cervicibus ſecure amputatis, partitis in quatuor partes membris, & diverſis in locis palo affixis.

Illud eſt eximium majorum gentium nobilium beneficium: ſi quiſquā Ducum, Marchionum, aut Baronum, in Parlamento locum occupantium dignitatem adeptus, læſæ majeſtatis aut criminis capitalis inſimuletur, æqualium pariumque ſuorum ſententia judicatur. hoc eſt, cogitur è nobilibus inquiſitio, quorum quiſque (ut fit in Parlamento) facto à novitiis initio, ſententiam pro ſe dicit. pro tribunali ſedet, qui ſupremi Conſtabularii perſonam gerit per eum diem, peractoque judicio, ſcipionem quem habet in manu confringit, officioque ſe abdicat. In cæteris quid eſſe poſſit diſcriminis ab ea quam ſupra expoſuimus forma non intelligo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

THOMÆ SMITHI DE REPVBLICA *Et* Adminiſtratione ANGLORVM

LIBRI TERTII

CAP. I.

De appellatione provocationeque, quæ ſententiam ſuper cauſis criminalibus inique latam reſcindit.

SI Duodecemvirûm inquiſitiones nimis rigide contra præſumptam probationum vim & mentem cenſuiſſe videbuntur; ut, ſi reum ultimo ſupplicio afficiendum ex indiciis leviſſimis arguerint, aut ſi reus judicum & Eirenarcharum ſententia alias ob cauſas veniam mortis meruiſſe putabitur; dimittitur quidem inquiſitio, & judices pro eo quod reum capitis pœna mulctandum declararent, ipſum *ampliabunt*, hoc eſt, carceris cuſtodiæ tantiſper mancipabunt, donec Regem certiorem totius negotii fecerint, ab ipſoque veniam reus impetraverit. nam quod ad appellationes provocationeſque, quæ apud alias

nationes frequentes ſunt, eæ apud nos locum nullum obtinent: ſed lata ſententia confeſtim abſque hoc appellationis beneficio executioni per Vicecomitem mandatur. quod ſi captivi poſt denunciatam mortis ſententiam, vel fuga ſalutem quæſiverint, vel aliud lethi genus obiverint, grandis pecuniarum ſumma Vicecomiti pro arbitrio Principis irrogatur. Sin vero per liquidiſſimas probationes & luce meridiana clariores Duodecemviris de crimine conſtiterit, & ipſi ſontem abſolvant tamen (id quod aliquando contingit, poſtquam nimis incenſum judicem aut Eirenarcharum aliquem viderint, aut teſtificationes aut allegationes ſuſpectas habuerint) captivi liberantur. verum Duodecemviri à judicibus non verbis modo increpantur, ſed pœna etiam minaciter illis intentata jubentur, ut in Camera ſtellata aut in Senaculo ſuper facto reſpondeant. quanquam præter comminationes plerumq; nihil fit. nam Duodecemviri benigne humaniterque pro ſe reſpondent, id ſe ex conſcientiæ religione feciſſe, & propterea judices, ne in malam partem interpretentur, imo ſi quid erratum fuerit, eos ut mites & clementes experiantur, demiſſe rogant. Verumtamen noſtra memoria contigiſſe obſervavi (ſed Elizabetha

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

betha nondum imperante) Duodecemviros in carcerem conjectos & magna pecunia mulctatos, quod reum aliquem læſæ majeſtatis, propter inductas probationes non pronunciaſſent. alios etiam ignominiæ publicæ nota affectos, quod ſontem abſolviſſent, memini. ſed à pleriſque etiam tunc temporis parum comprobata hujuſmodi facta, immo contra pleriſque vim & tyrannidem ſapere, & à libertate & moribus Anglorum plurimum abhorrere viſa ſunt. quamobrē id raro uſu evenire ſolet, etiamſi Duodecemviros largitionibus interdum ſic corruptos eſſe contingat, ut æquiſſima illos puniendi ratio Principi non deſit. quippe homines ſunt, &, pro conditione humana, gratiæ interdum, interdum precio obnoxios eſſe, quis poſſit inficiari?

CAP. II.

In cauſis civilibus quis ſit remedio locus, ſi præter leges pronuntiatum fuerit.

IN cauſis civilibus res aliter ſe habet, nam lite ſemel conteſtata, Duodecemviris convocatis, reque argumentis & probationibus hinc atque illinc confirmata, ſi Duodecemviri iniquam ſententiam tulerint, adverſus eos inſtitui poteſt

formula (quam noſtri Attincturam & vulgo *Attaynt* dicunt.) quumque prima illa inquiſitio ex Duodecemviris plebeii ordinis confletur, ſecunda hæc ex XXIV generoſis colligitur, qui Comitatum omnes, centuriamque (ſaltem duodecim) in qua fundus eſt, incolant. cauſa coram iiſdem judicibus rurſum dicitur. rei partes non modo ille ſuſtinet, qui fundum ad ſe pertinere ajebat, ſed etiam Duodecemviri priores.

In hoc attincturæ negotio, præter ea, quæ primum propoſita ſunt, allegari nihil debet, quod ſi primam ſententiam à XXIV viris comprobatam eſſe contingat, actor non modo cauſa ſua excidere, verum Principis fiſco mulctam perſolvere, reo denique damna reſarcire judicabitur. Sin priorem ſententiam everſam & reprobatam eſſe accidat, tum prior inquiſitio *Attincta*, perjurii infamiæque damnata cenſebitur. quod niſi Senatuſconſulto Parlamentario ſub imperio Henrici VIII conſtitutum aliter fuiſſet; quo Principi, victoque, in quem ſententiam tulerunt, præter alias pœnas irrogatas V minas coguntur refundere, ſi ſumma de qua certatur XL libris ſit minor, ſin major, XX; agrorum etiam ipſorum depopulatio ad Regem ſpectaret. Verum quæ diximus perraro fiunt: par-

tim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tim ideo, quod generoſi illubenter ferunt, bonis viris proximiſque ſuis hujuſmodi infamiæ maculas inuſtas eſſe, maluntque pœnam ipſam potius pecuniariam ſubire: partim quod rem ipſam commodis utrinq; conditionibus tranſigi curant: niſi vel fidem prioris inquiſitionis inſigniter precio labefactatam viderint, vel pars alterutra adeo obfirmaverit animum, ut æquiſſimis poſtulatis acquieſcere recuſaverit. & ſi generoſos ſuper hoc judicio convenire contigerit, priorem ſententiam pro virili confirmabunt. ubi aliter faciunt, aperte ſubeſſe oportet illuſtres aliquot injuriæ atq; injuſtitiæ cauſas, de quibus tametſi ſatis conſtiterit, tamen ſi ante judicis pronuntiatū partes inter ſe paciſcantur, aut litigantiū alter intermoriatur, ſententia in rem judicatā non tranſit. Si priuſquam ſententia lata fuerit aut executioni mandata, ejuſmodi aliquis error in ipſa formula, vel in ordine judiciario reperiatur, qui poſſit revocari (per formulā ut appellant erroris) res integra de novo diſceptanda proponitur, & quicquid geſtū eſt reſcinditur.

Sed illud nobis cum cęteris rebuſpublicis, ubi leges civiles dominantur, commune eſt, quod *de nullitate proceſſus* dicitur, & peræque in foro capitalium criminum quam actionum civilium hactenus

eſt uſitatum. aliud appellationum genus, quo tela judiciaria in immenſum diducitur, noſtris legibus plane eſt incognitum. Interim per querelam & preces Regi aut Cancellario oblatas, modus eſt aliquis vel retardandi vel producendi proceſſus judiciarii; ut ſi probationes amiſſas, nimiam popularium gratiam & adverſarii potentiam cauſeris. quem enim lapidem homines inquieti intactum relinquant, ut vicinis ſuis per litigia creent moleſtiam, ſuiſque demum votis ipſi potiantur? quibus non ſecus atque muſcis & pediculis indulta à Deo eſt licentia, ut eos maxime exagitent, qui in rem Reipublicæ mentem omnem atq; operam intendunt. infeſtum eſt hoc hominum genus toti viciniæ ſuæ, & formidatum, ab illis ſolum cultum qui lites litibus nectendo ſaginantur. Sed veluti iſtos res ſua ſolet interdum deficere, dum ut alii patrimonium ſuum conficiant moliuntur: ita probe noti non modo opum ſuarum jacturam ipſi faciunt, ſed quæ eſt Principis & fori æquitas, præter infamiam & opprobrium etiam in ære & in corpore pœnas luunt. quod mihi opus Rege dignum videtur: Reipub. certe tam beneficum & ſalutare, quantũ in re adeo exigua ad ſubditorum quietem & educationẽ bonam aliud procurari non poteſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

CAP. III.

De Accuſatione.

SI quiſquam patrem meum, filium, uxorem, fratrem, aut conſanguineum proximum occiderit, penes me eſt ipſum vel deferre, facta inquiſitoribus denunciatione (utcunque Conſtabularii aut Eirenarchæ manus effugerit) atque ita efficere ut in exilium agatur, vel intra anni unius & diei ſpacium reum poſtulare. quod ſi ipſe primum denunciem, non mea amplius ſed Principis refert, utpote cujus officium in Deum, patriam & ſubditos eſt, in ſontes & pacis perturbatores pro juſtitia animadvertere. quod ſi reum ipſe accuſare malis, poſthabita interim ea quam dixi perſequendi forma, reo hoc accedit commodum, ut Duodecemvirûm inquiſitioni ſeſe explorandum dedat (quod ſupra à me fuſe eſt enarratum) aut duello quæſtionem dirimat. cujus certaminis aleam, ipſi per ſe aut per pugiles (ἀθλητὰς interpretantur) nimirum lectos, bene pingues, agiles, ad arma tractanda idoneos, quos Galli *adroicts aux armes* vocant (per μονομαχίαν) experiuntur: in quibus rerum omnium ſumma eſt æqualitas. & prout vi-

ctoriæ palmam Mars adjudicaverit, ita leges decernunt, illum ut *peractum reum*, hunc ut *calumniatorem* extremo ſupplicio afficiendum.

Habet hoc certaminis genus diverſum aliquid à communi inquiſitionis forma, In qua reum mori (aut aliquando vivere) contingat, actorem nunquam. ſed in hoc majus periculum ſubeſt, æqualitas eadem. alterutrum enim occumbere neceſſe eſt. brevi tamen ſpatio definitur. diluculo incipit. ſub occaſum Solis aut citius (pro ut ſecundior fortuna afflaverit) terminatur. videtur hoc valde militare, (cujuſmodi omnis fere eſt Anglicana politia) nec plus cum juriſconſultis quam cum medicis commercii habere, negotium cito expedire, deinde domum redire, ſuaque opera & labore Reipublicæ inſervire. Pontifices Romani & Eccleſiæ proceres, qui imperium in conſcientias noſtras diu exercuerunt, & ad certum moderationis ſtatum rem conati ſunt reducere, hoc judicandi genus frigidis argumentationibus è Theologia & Philoſophia petitis plurimum inſectantur: quippe non repugnat ratio, ut ab ijs quæ ab inſtitutione noſtra diſſident, abhorreamus. Certum tamen illud eſt, in republica militarem in modum compoſita nonnulla pacis & quietis bono

tentanda eſſe, quæ in umbra & in muſæo clam diſputantibus non perinde arrident. utut res ſe habet, diu inuſitatum manſit hoc certaminis genus, ex hiſtoriis potius quam ab experientia noſtra petendum. attamen in hodiernum uſque diem, legis vigorem retinet.

Quod ſi ſicarius aut homicida (illum alterius vitæ inſidiatorem, & ut Gallice dicitur *de guet appendam*, hũc qui ex calore iracundiæ hominem occiderit, appellamus) mortis veniam à Principe impetraverit (nam id benignitas Regia interdum patitur) cui ſic illata eſt injuria, ſontem vel in iudicio Duodecemvirali deferendi, vel cum ipſo ſingulari certamine depugnandi liberam habet optionem. & ſi poſt interpoſitam huiuſmodi accuſationem reum admiſſi criminis affinem eſſe contigerit, tametſi data eſt ad ignoſcendum venia, capite plectetur. Tantum iuſtitiæ effuſoque per vim ſanguini Principes legeſque noſtræ indulgere voluerunt.

CAP. IV.

De Curia Cameræ ſtellatæ.

SVpereſt adhuc in Anglia forum aliud, quale alibi gentium (quantum intelligere potui) non reperitur. faſtis diebus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

(eos ſic appello, quibus in *aula Weſtmonaſterienſi* jus dicitur) ſingulis ſeptimanis, diebus Veneris & Mercurii, poſtridie ejus diei quo terminantur, Cancellarius, Barones & quotquot à ſanctioribus conſiliis Principis ſunt, & Barones ſive nobilitas major, qui conſiliarii Regni non ſunt, itemque Iudices, (principales nimirum duo juſtitiarii) ab hora nona ad undecimam uſque in loco quodam conſidere ſolent, cui Cameræ ſtellatæ nomen ob feneſtrarum multitudinem vel inſignitum variis ſtellarum iconibus deauratis tectum.

Si plures per vim ad agendum aliquid convenerint (*Riot* Anglice dicimus) coram hoc judicio ſiſtuntur. Enimvero (quantum ego conjicere poſſum) hujuſmodi turbæ & tumultus in aliam cauſam referri non poſſunt, quam quod bellis externis, per Galliam, Scotiam, & Hiberniam, aut civilibus domi, noſtrates exercitati, quæ propria eſt militarium nationum labes, plurimos belli duces militeſque pepererunt, qui poſtquam aliam militiam foras non invenerunt, ſe ſuis viribus oppugnant & deprædantur, tam ad vicinos domi opprimẽdos quam vim ab hoſtibus illatam propulſandam juxta parati. ex quo gens noſtra ſic aſſueta domique inſolentior facta, legibus

&

& inſtitutis politicis ægre ad obſequium revocata (potentioribus pugnas ſæpenumero cientibus, & injuriam tenuioribus inferentibus) leges bonas ordinandi occaſionem præbuit: primum, ne cui fas eſſet, ultra definitum clientum numerum retinere: tum in conventibus juridicis, de ijs qui turbas & tumultus excitant inquirere: ſi quis per vim alienum fundum occupaverit, Eirenarchis vim illatam poſſe reprimere.

Præterea, quoniam non tenuioris fortunæ homines ſed potentioris & opulentioris, ſolent hujuſmodi facta perpetrare, quibuscum fruſtra in judicio homines gregarii aut generoſi contendant, ſi coram ſenatoribus Regiis querela fuerit delata, reus in Camera ſtellata cauſam dicturus accerſitur. ibi ſplendorem quaſi & majeſtatem regni totius quum repræſentatam viderit, (niſi quod Princeps abeſt) ferociam ilico deponet, & ad reſpondendum (cujuſvis loci aut ordinis fuerit) evocatus, tanta cum gravitate, rationum & argumentorum veritate, ab illuſtriſſimis viris urgebitur ut animum deſpondere plane neceſſe habeat. quod ſi parum dextre pro ſe reſponderit (nam præſtare aliud, præſertim in tam aperto illatæ violentiæ negotio, vix quiſquam poſſit) in carcerem prope amniculum,

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

qui *Fleete* dicitur, pro judicantium arbitrio & voluntate tantiſper ablegabitur, donec libertate ſua aliquamdiu orbatus, & expenſarum ſumma fatigatus, tandem amicorum ſuaſu & conſilio, ad dictamen rationis ſe accommodaverit. plerumq;(ſi ita videbitur conſultum) grandem pecuniæ vim in ærarium Principis refundere cogetur, & actori damna reſarcire, tametſi cauſa, propter quam hujuſmodi tumultus excitati ſunt, ad juris communis deciſionem interim remittatur. ſcopus quippe hujus fori præcipuus hic eſt, faſtum & arrogantiam nobiliorum mitigare, qui quod plebeios opibus longe fortaſſis ſuperant, jura & leges ſibi natas valde indignantur.

Fori hujus originem repetere, antiquitatis eſt, ſed incrementum & authoritatem, ſub id tempus, quo Cardinalis VVolſeus, Antiſtes Eboracenſis, Cancellarij munere gaviſus eſt, accepiſſe conſtat: ad quem tanquam ad authorem ejus initium referre nonnulli ſolent, quia poſt aliquam temporis interpolationem, intermiſſa ejus authoritas ſub hoc præſule incrementum cepit. quod fieri oportere res ipſa exigebat. nam qui partem Angliæ Septentrionalem incolunt nobiles & generoſi à Rege & juſtitiæ tribunalibus procul diſſiti, bella prope conti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nua inter ſe geſſerunt, jus in ferro conſtituentes, ad inferendum & injurias vindicandum clientium & famulorum ſuorum auxilio muniti. hanc inſolentiam, Henricus VIII Princeps nobiliſſimus minime ferendam ratus, illos viritim ad aulam evocavit, qui poſtquam ſtellionatus poſtulati, verbis acriter correpti, & in carcerem conjecti aliquamdiu fuiſſent (relangueſcente ſimul cum pecuniis animo) in numerum & ordinem ſe componere inceperunt, & ex eo intelligere, ſibi nunc obtigiſſe Principem, qui legum habenis & obſequio ſubditos ſuos temperare noverat. hinc effloruit hujus fori dignitas, quæ in diem hodiernum uſque ſarta tecta conſervatur.

Qui judicio præſunt in hoc foro, ſunt ſupremus Angliæ Cancellarius, Queſtor, Conſiliarii omnes, & Barones. ET CAETERA.

In ſententia dicenda major pars judicantium minorem vincit.

Pœnæ, quæ irrogantur, ſunt carcer, colliſtrigium, mulcta pecuniaria, & ſæpe una cum carcere animadverſio pecuniaria.

Citari ſolent, vel *ſub pœna*, vel per *manum*

nuum injectionem, vel *Edicto de Rebellibus*, vel *Delegatione ſuper Rebellibus*. *Sub pœna*, libelli aut præcepti formam habet. *Edictum & Delegatio ſuper Rebellibus*, ad cogendos in curiam contumaces, qui comparere per contemtum renuunt, accommodatur.

Hujus fori apparitores ſunt, cuſtos carceris qui *Fleet* dicitur, aut ſerviens ad arma.

Negotia quæ in hoc foro tractari ſolent per ſtatuta definiuntur, huiuſmodi ſunt; virginum impuberum præter parentum aut tutorum conſenſum abductio, falſarii, literarum adulteratores, nobilium calumniæ, ſeditionum rumores, turbarum & tumultuum conventicula, fraudis dolique mali architecti, & quæ in Epitome *Raſtalli* recenſentur reliqua.

CAP. V.

De Curia Pupillorum & emancipationis.

LAtine pupillus, græce ὀρφανὸς dicitur, quem nos Anglice *Ward* dicimus. ejus cuſtos, latine tutor, græce ἐπίτροπος appellatur. pupillum intelligimus impuberem, & poſt fata parentis ſuperſtitem.

Roma-

Romani duas in ſpecies diſtinxerunt, pupillum & minorem; illum donec XIV, hunc donec XXV annum ætatis impleverat. pupillus ſub tutoris imperio, minor ſub curatoris degebat. tutores curatoreſque rationibus cenſuum pupillorum reddendis obnoxii erant. extantque ſuper hac re paſſim per codices legum civilium diſperſæ conſtitutiones. adeoque oneri putabatur eſſe, tutoris aut curatoris munus ſubire, negotium ſollicitudinis & curæ plenum, utilitatis & commodi plane expers, & propterea excuſationi rationes plurimæ inventæ.

Apud nos diverſum eſt inſtitutum. nam pupillum ſub poteſtate habere perutile eſſe exiſtimatur. ſiquidem Dominus ille, à quo pupillus prædium habet, ſimulatque de obitu parentis certior factus eſt, manum illico in corpus pupilli injicit, prædium occupat, cujus commoda ad ipſum ſolide perveniunt, abſque eo ut rationes geſtæ adminiſtrationis referat, modo pupillum educaverit. accedit inſuper, quod fœminæ XIV annum ætatis attingenti, viro XXI, uxorem virumque collocat. ſi matrimonium ſic oblatum contrahere repudiaverint, pretium vel valorem dotis aut donationis propter nuptias perſolvere coguntur, cujus æſtimatio ex prædii & cenſuum valore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

dependet. Et quod hactenus dixi, de illo tutelæ genere dictum velim, quod Gallice *garde noble* vocatur, quibuſque per *Servitium militare* fundi elocantur. nam aliud eſt obſequii ſive ſervitii genus (Gallice *Gard Roturir* non incommode interpretemur) nos *tutelam in ſocagio*, id eſt, *per ſervitiũ ſocæ* (*aratri*) vocamus. proximo conſanguineo obvenit hujuſmodi tutela, ad quem hæreditas pertinere non poteſt, utpote ad avunculum, ubi ex patre provenit, vel patruum, ubi ex matre. de rationibus reddendis tenentur iſti tutores (qui mos eſt legum civilium) pupillo, poſtquam adoleverit. à tutela niſi exactis XXI annis nemo eſt liber. quam nos ætatem juſtam, perinde, atque illam XXV apud Romanos, dicimus. fœmina quia expletis XIV annis nubilis eſt, & marito tempeſtiva qui *Servitium militare* prçſtare poſſit, emancipatur. & quia uxores ſunt in poteſtate virorum (quod deinceps confirmabimus) ut ſub alterius etiã præſidio aut imperio ætatem agant, videtur ab omni ratione alieniſſimum.

Arbitrantur nonnulli hanc tutelæ ſpeciem valde iniquam & immodicam & naturæ longe diſſentaneam eſſe, liberi nimirum hominis, non ſecus atque equi aut bovis auctionem facere, & ita ſubinde dominos & cuſtodes mutare, quorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

rum arbitrio corpus opeſque ipſorum regerentur, reditus affligerentur, deniq; ad ejus voluntatem, in fœdere conjugali contrahendo ſe accommodare qui prædii eſt Dominus; aut (quod eſt multo indignius) ejus, qui pretio pupillum mercatus eſt, & ſi repudiaverit, præterea grandem pecuniæ ſummam pro reddenda libertate numerare. Ex hoc fonte pravam generoſorum adoleſcentium educationem ajunt emanare, præmaturos concubitus, & inauſpicatos connubiorum hymenęos. nam defuncto ſemel patre (cuius in procuranda filii ſalute ſollicitudo eſt naturalis) non matri, non patruo, non conſanguineo proprio, (infanti, ut credi par eſt, inſtituendo maxime intentis) verum prędii domino, Regi Reginæve, Duci, Marchioni, aut cuivis alteri ejus procuratio debetur, aut emptori alicui & propolæ, non corporis modo ſed matrimonii deligendi ſumma poteſtas. Ad Principem quia plurimi pupilli ſpectant, aut vendendi aliis ſunt aut donandi. ad alios quod attinet, lucrũ haud ſecus ex tutela quam ex bove aut alio pecore ſibi comparant: quibus ingenitum pupillorum rem provehendi nullum eſt ſtudium. nam qui tutelam nundinantur, ægre patiuntur pupillos ſuos operá alicui ſcientiæ aut ſtudiis difficilioribus navare

aliquam, ne mortem aut ægritudinem ex nimio labore contrahant, unde pecuniam omnem fruſtra & inaniter abſumptam eſſe contingeret, niſi elocata prius in matrimonium filia, ſorore, aut conſanguinea. ita qui patrem habuit hoſpitalem, quique familiam numeroſam bene potuit alere, ubi ad plenam pubertatem pervenerit, ſylvas exciſas, ædes dirutas, attritum peculium, proſciſſos ad ſterilitatem agros videre, & (quod caput rei eſt) cenſum annuum ſuppetiarum nomine, domino perſolvere, & *ouſter le main* perſequi cogetur, (hoc eſt) ut fundi poſſeſſiones ſibi adjudicentur, ut niſi poſt exactum complurium annorum ſpatium, immo (quod plus eſt) interdum nunquam ſortem paternam conſequetur. Hoc extremis difficultatibus laboranti Henrico III ad tempus conceſſum fuiſſe nonnulli arbitrantur, gliſcente inter Regem & Barones bello: auctum deinde & majoribus incommodis affectum, & in plures perſonas propagatum, qui ultimam regno, nobilibus, & libertati Anglicanæ cladem & perniciem afferat, fieri nullo modo poſſe. ſunt qui ex adverſa parte reſpondent, nullam pupillo creatam eſſe injuriam. nam vel pater fundos acquiſivit, vel à majoribus tali ſuperimpoſito onere quaſi per manus accepit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

pit,& quia per ſervitium militare prædia ſibi deberi vendicat,(quod in armis & vi bellica poſitum eſt)quando per ætatem id præſtare non poſſit, æquiſſimum eſſe, ut fructus ad Dominum redeat, ex quibus equitem militemque æque fortem & valentem queat ſuſtentare.

Qui Romæ antiquiſſimi equites deligebantur (aſſerente Livio) equum publicum, in quo ſtipendia merebant, viduarum & pupillorum ſumptibus ſubminiſtratum habuerunt; ut propterea res nova cuiquam non videatur, quæ Servio Tullio in Republica prudentiſſima comprobata fuit. nam puerorum educationem,ad formam militarem olim inſtitutam, quamobrem nunc quiſquam calumnietur,ratio ſubeſſe nulla poteſt. veriſimilius tamen ab omnibus putabatur, viros nobiles, equites fortes & ſtrenuos belli duces,operam daturos, ut pupillos ſuæ fidei concreditos ſuis artibus & virtutibus imbuerent, & in familias genteſque per matrimonium insererent, unde amicitias plurimorum colligerent.& vero quis rectæ generoſorum educationi melius proſpiciat,quam qui tales ſervitio militari ſibi obligatos habuerit, aut quis magis velit quam qui inde obſequium ſibi præſtari ſperaverit?

Quod ab Henrici III temporibus hanc

tutelam nonnulli deducunt, à veri ſcopo alienum videtur. nam per Normaniam, cæteraſque Galliç provincias etiam nunc obtinet. atque ex eo ſtatuto, quod de re pupillari ſub Henrico III ſancitum invenimus, ſi quis diligentius introſpexerit, modum tutelç potius aſſignatum deprehendet, indeq; argumentum capiet, tutelam longe antiquiorem fuiſſe. cæterum de hac quæſtione alius erit diſputandi locus. in præſentiarum hæc habui quæ enarrarem.

Hujus fori *præſes* eſt pupillorum & emancipationum cuſtos.

Officiarij ſunt, pupillorum procurator, curator rationarius, quæſtor, ſcriba, duo procuratores communes, inferiores miniſtri, nuncii, apparitores. *Procuratorem* eum appello, qui titulum & jus Regium defendit, datum cuſtodi pupillorum adſeſſorem. *Curatorem*, qui emancipationes confirmat. *Rationarium*, qui ſubducendis rationibus præeſt, & citationum formulas explicat. *Quæſtorem*, qui pecunias fiſco applicandas colligit. *Scribam* qui acta judiciaria & decreta fori literis conſignat.

Negotia, quæ in hoc foro tractantur, ſunt ex tutelis, nuptiis, ſuppetiis pupillorum, & demandata illis poſſeſſione, commoda emergentia.

Cita-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Citatio generalis in hoc foro delegatio eſt, edictum, monitio de comparendo coram cuſtode pupillorum. Speciales citationum formulæ ſunt, *Diem clauſit extremum, Devenerunt, Melius inquirendum, Datum eſt nobis intelligi, Quæ plura.* ſuper iſtis omnibus videndus eſt Stanfordii Codex, qui de prærogativa Regia inſcribitur.

Hinc emancipationum omnium genus emanat & *parvi ſacculi ſcribis* commendatur.

Quando juſtam ætatem hæres declaraverit emancipationem ſuam perſecutus, tum clientelam ſuam coram Principis delegato agnoſcere oportet, & præmium domino Privati Sigilli perſolvere.

CAP. VI.

De Curia Ducatus.

CUria Ducatus Lancaſtrenſis etiam ad Regem ſpectat, in qua actiones in perſonam & in rem, quæ fundos Ducales quoquo modo attingunt, diſceptantur.

Hujus fori præſes eſt Cancellarius, aſſidentibus Procuratore Ducatus fiſcali, ſcriba, curatoribus quamplurimis, duobus Procuratoribus communibus, Rationariis aliquot, Adſeſſoribus & juriſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

conſulto Regio. *Cancellarij* munus eſt, æqua lance inter Principem ſubditoſq; diſtribuere. *Procuratoris Ducatus fiſcalis*, jura regia promovere, Cancellario adſidere, & quod juris eſt ſubmonere. *Scribæ* eſt, acta & archiva conſervare, & citationum formas explicare. *Curatorum* (quorum unus reliquis præeſt) fundorum limites metari & definire. *Rationariorum* (inter quos unus cæteros antecellit) calculo redituum acceptorum præſidere. *Procuratorum communium* eſt, litigantium votis & querelis inſervire. *Adſeſſorum* eſt, difficiles legum nodos explicare. *Iurisconſulti Regij* officium eſt, jus Principis promovere. Spectat ad hoc forum *Procancellarius*, qui Comitatui Palatino Lancaſtriæ inſervit, cujus officium eſt, citationes originales decernere.

Citationis forma *ſubpœna* nuncupatur.

CAP. VII.

De Curia libellorum ſupplicum.

IN hoc foro querelarum & ſupplicationum omne genus Regiæ majeſtati exhibitarum ad audiendum & diſcutiendum proponitur, extra quas in jure dicendo nullam authoritatem obtinet. cui nomen *pauperum & indigentium fori* ob eam cauſam inditum eſt, quia abſq; mer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

cede aut pecunia ius ſuum cuique tribuatur. *Curia* quoque *Conſcientiæ* appellatur.

Huic iudicio præſunt libellorum ſupplicum magiſtri duo, qui, quid æquum & bonum ſit, tam ex iure Cęſareo quam ex municipali dijudicant.

Officiarij ſive miniſtri ad hanc curiam ſpectantes ſunt, Scriba, Examinator, Procuratores tres, nuncius ſive apparitor unus. *Examinatoris* eſt, teſtes iuramento onerare, eorumque dicta literis conſignare. *Procuratorum*, negotiis litigantium expediendis inſervire. *Apparitoris* in ius reum vocare.

Quæ in hoc foro agitantur negotia, ſunt quæ per preces aut libellos ſupplices Principi offeruntur, ſed potiſſimum petitiones indigentium. Citationis forma, eſt vel *ſigillum privatum*, aut *Edictum de Rebellibus*; quorum ea vis eſt qualem antea in proceſſu Cameræ ſtellatæ fuiſſe diximus.

CAP. VIII.

De uxoribus & nuptiis.

ANglorum uxores (quod ſupra etiam attigimus) in poteſtate maritorum ſuorum ſunt, non ea ratione, quaſi maritis in uxores ſuas, pro more Romano-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

rum, vitæ neciſque indulta ſit licentia (nam Principi ſoli id licere diximus & legibus ſuis) ſed quoniam ante nuptiarum ſolennia quodcunque acquiſiverint, peracta mox nuptiarum celebritate id maritis omne acquiritur: ſive æs ſignatum, argentum, aurum cælatum, gemmas, pecudes, aut quicquid eſt bonorum mobilium intelligas. ad fundos & prædia & hæreditates quod attinet, ad proximum ſucceſſorem pervenire leges volunt.

Vxoribus neque mariti res neque ſuas donare aut alienare licet, in bonis mobilibus conſtanti matrimonio jus nullum habent, niſi quale ſervi aut filiifamilias peculium ſibi vendicant, in quibus ſi teſtamento nihil legetur, nihil debetur, quemadmodum neque filio ipſi. cætera penes executores ſunt, ſi teſtamentum ſuum aut voluntatem ultimam condiderit. Attamen Londini & in aliis etiam permagnis urbibus mos inolevit, ut poſtquam aliquis mortem obierit, bona ipſius omnia in tres partes dividantur. funebribus impenſis & legatis triens impenditur, trientem alterum uxor ad ſe rapit. tertius demum triens inter liberos per capita diſtribuitur. quare ibi loci ultra trientem bonorum aliquid legare fas non eſt. ſin teſtamentum nullum ſcripſerit, quicquid præter impenſas fu-

nebres

nebres ſupereſt, inter uxorem & liberos ex æquo dividitur. Lege municipali cautum eſt, ut ſi quis inteſtato moriatur, tum judex loci ordinarius (quem Epiſcopum eſſe omnes intelligimus) interdum Archidiaconus, Decanus aut Canonicus aliquis, per privilegium aut longi temporis præſcriptam conſuetudinem, defuncti bona, viduæ, puero aut conſanguineo proximo, pro ratis portionibus inter eos, quibus ex æquo & bono debentur, adminiſtranda concedat. Ordinarium vero loci judicem tanta gravitate prudentiaque informatum exiſtimamus, qui pro eo ac tam abſolutæ authoritati conveniat, per trientes & ſemiſſes bonorum, quod juſtum eſt, exequatur. Majores noſtri ubi paganiſmum exuiſſent, & Chriſtiano cultui ſe addixiſſent, tantum fiduciæ & religionis paſtoribus ſuis adſcripſerunt, ut illorum arbitrio id ratum eſſe voluerint. neque abſimile vero eſt, eos bene ſe geſſiſſe, neque ſuis ipſorum cōmodis aliquid indulſiſſe. id ſemel ordinatū apud nos permanſit intactum: tametſi ejus poteſtatis corruptelā & abuſum quibuſdam Senatusconſultis parlamentariis Henr. VIII caſtigavit. Sed ut è diverticulo in viam iterū redeamus, uxores maritorū poteſtati ita ſunt obnoxiæ, ut non ſolū completis nuptiarum ſacris

in manus ipſorum bona harum perveniant, ſed patris (ut primum viro nupſerint) gentiſque cognomen amittant illico, & maritorum aſſumant, quaſi in ſolum externæ familiæ tranſplantatæ, ut ſi prius uxori meæ *Philippa Vitfordia* nomen fuerit, *Philippa Vitfordia* amplius non erit, ſed *Philippa Smitha*, &, ſi ad alia vota poſtea convolaverit, nomen cum viro ſemper permutabit. Quod ſi Baroni aut Equiti nubat, ex quo coniugio ſimul cum viri cognomento titulum *Dominæ* aſſumit, quum ad ſecundas nuptias viri ignobilis deſcenderit (vide quantum fœminis concedamus) *Dominæ* appellationem ſemper retinebit.

Credo ego, apud antiquiores Romanos nuptias, quæ per *coemptionem in manum* & *per æs* & *libram* contrahebantur, uxores in poteſtate virorum conſtituiſſe, quarum etiam apud vetuſtiores legum noſtrarum Codices expreſſa ſunt veſtigia. convenerat enim in mariti manum ex traditione parentis uxor; Templi limen ingreſſura, ſuper Codicem ſacrum, aurum argentumque vir exponebat, quaſi eo precio empturus; vicem *libripendis* ſacerdos implebat. Ratas apud nos eſſe interpretamur nuptias, poſtquam in eccleſia coram presbytero teſtibuſque nonnullis celebrantur. hoc

pacto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

pacto vir & uxor, beneficiorum omnium participes fiunt quæ iura noſtra elargiuntur, ex eaque copula prognati liberi *legitimorum* ius obtinent. adeoque, ſi mihi continget, nuper defuncti viduam uxorem ducere ſub obitum viri ſui prægnantem, ſi prolem poſt nuptiarum ſolennia pepererit, leges mihi heredem adiudicabunt: ita rigide vulgatum axioma interpretamur; *pater eſt quem nuptiæ demonſtrant.* Illis rationibus, quibus iura natalium ſpuriis reſtituit *Iuſtinianus* (legitimos *muliers* aut potius *melieurs* appellamus) nullus eſt in Anglia relictus locus. nam neque Pontifici, Imperatori, Principive, ſed Parlamentariis Comitiis id permiſſum eſt, ut ſpurios beneficiorum illorum affines faciant, quæ ex legibus noſtris proveniunt.

Quamvis in manu & poteſtate viri uxor fuerit, non tamen quaſi in ergaſtulo concluſa, aut ſatellitio munita, ut in Italia & Hiſpania fieri aſſolet, ſed quæ eſt per Galliam uxorum libertas, eam apud nos prope aſſequuntur. verum domeſticorum procuratio illis incumbit, munus certe idoneum & opportunum, quod ad uxores Græcorum etiam pertinuiſſe, Ariſtoteles & Plato affirmarunt. nam virorum eſt, legibus & armis ſuum tueri, & forenſibus negotiis implicari.

Videri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Videri fortaſſis poſſunt iniquiores eſſe in fœminas leges noſtræ, viros ſuos tamen ex morbo decumbentes, lectoque affixos tam blande & benigne norunt permulcere, ut, cum nihil in bonis maritalibus ſibi ex jure vendicant, ex donatione virorum ſuorum poſſideant univerſa. & perpaucæ ſunt, quæ ſententiam teſtamentariã aut non exſequantur, aut ſibi aſſignatam liberorum educationem & bonorum adminiſtrationem non habeant, niſi quod Londini aliter uſu & moribus receptum ſit.

De bonis mobilibus ſermonem hactenus produximus. Si uxor ex hæreditate, fundum aut prædium ſecum ad nuptias afferat, ejus ex aſſe ſit hæres filius natu maximus, aut inter filias per capita diſtribuitur. quin etiam moris eſt, ut fundum dotalem aut aliunde emptum viro diſtrahendi aut alienandi nulla ſit authoritas, tametſi uxor aſſenſum adhibuerit, neque ipſi etiam fœminæ (conſtante matrimonio) niſi coram judice remotis arbitris examinatæ. Si proles nulla ex illo conjugio naſcatur, prædium ad proximos hæredes, ex jure nuptiali devenit, ſi primum mortem obierit uxor. ſin aliquem naſci contigerit, qui ſe vitalem eſſe clamando demonſtret, fundi uſus fructus ad virum recidet, tametſi infans

ſans confeſtim morte abſumatur. Atque hoc *humanitas Anglicana* dicitur. Pari ratione, ſi vir fundum jure hæreditario obtinuerit, aut aliunde emerit, atque uxore ſuperſtite diem extremum clauſerit, ejus fundi trientis uſusfructus ad uxorem quoad vixerit pertinebit. ſi quos ſuſcepit liberos, tum ex reliquo beſſe hæres inſtituitur filius natu maximus; ſi nullos, ad proximum jure municipali ſucceſſorem fundus devolvitur. ſi uxori non probatur hæc diviſio, liberum ei erit trientem loco donationis propter nuptias in præſtantiſſimis mariti prædiis petendi jus.

Quæ de nuptiis diſſeruimus hactenus, de eo jure, quod in bonis mobilibus & immobilibus occupamus, ſecundum legum noſtratium uſum intelligi debent. nam ſi privata pacta aut conventa inter virum & uxorem, inter parentes amicoſque ſuper matrimonio fiant, ſervantur. & de uxoribus & nuptiis ſatis eſſe poſſunt quæ nunc diximus.

CAP. IX.

De liberis.

LIberi noſtri in poteſtate parentum ſuorum non ita conſtituuntur, ut olim apud Romanos, ſed ut primum ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ad pubertatem pervenerint, peculium ſuum donandi, vendendi, aliud emendi, plenum ius habent. nam ante illam ætatem, per quam ſapere incipiunt, quid aliud ſunt quam partes parentum? *Emancipationi* nullus eſt in Anglia locus, quemadmodum neque *ſuorum hæredum de inofficioſo teſtamento, neque præteritorum liberorum non emancipatorum querelis.* Extra cauſam matrimonij nullus eſt legitimandi liberos modus. quare adoptio arrogatioque quid velint, plane neſcimus. Per ſupremam voluntatem liberrimum eſt teſtandi diſponendique in bonis mobilibus arbitrium. neque ad eas ceremonias teſtamenta noſtra aſtringuntur, quas leges civiles poſtulant; ſed iure militari conduntur.

In *rebus ſoli*, id eſt, in fundis legandis ratio eſt admodum diverſa. nam ubi pater mortem oppetit, ad filium natu maximum fundus hereditarius pervenit; ad ceteros filios filiaſque omnino nihil, niſi patre adhuc vivente aliquid in ipſorum uſus donetur, aut in teſtamento ſcripto ſignato traditoq; coram teſtibus (quod Iureconſulti *Deviſe* vocant) aliquid relictum ſit de ſumma hereditatis delibandum: alioquin aut fratri natu maiori inſervire, aut rem quocunque modo comparare hos neceſſe eſt. ſi defuncto liberi maſculi

maſculi non ſuperfuerint,ſed filiæ, fundus in illas æqualiter derivatur. Quanquam jure ordinario & municipali,prædiorum univerſum jus, ad filium natu maximum pervenire diximus, æquo tamen jure in quibuſdam Angliæ partibus, filii omnes hæreditatem adeunt, quod jus in pleriſque *Cantÿ* locis uſitatum eſt,& *Gavelkind* dicitur. In quibuſdam locis, filius natu maximus omnem hæreditatem cernit,in aliis aliter uſu venit. verum iſta ad communem Reipublicæ adminiſtrationem & politiam non ſpectant, ſed particularem potius conſuetudinem,extraque legum noſtratium orbitam evagantia dici poſſunt. De Republica interim ex communiter contingentibus ſermo eſt.

CAP. X.

De ſervitute & ſervis.

POſt abſolutum de omnibus liberorum hominum generibus tractatum, ſupereſt, ut de ſervis aliquid adjiciamus, quorum in Digeſtiis & Codice Iuſtiniani plurima fit mentio. Duplex fuit ſervorum apud Romanos ſpecies. alii ſiquidem *ſervi* dicebantur ære redempti, in bello capti, teſtamento relicti, aliis denique rationibus acquiſiti, ut vernæ & an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

cillis noſtrîs nati. hi omnes, *mancipia* ad perſonam hæredeſque ſuos immediate pertinentia dicuntur: alii *adſcriptitij glebæ* aut *agri cenſiti*, qui non perſonæ, verum prædio annexi erant, hodieq; apud nos tanquam hæredij aut prædii partes cenſentur. de utroque genere quotquot ſunt, numerum nullum conſtituunt, & in primo genere novi neminem, in altero perpaucos, ut de ijs ſermonem ampliorem inſtituere, vix ſit operæ pretium, tametſi leges noſtræ utrumque genus agnoſcant.

Servi plurimis rationibus apud nos iiſque longe facilioribus manu mittuntur, quam quæ legibus civilibus præſcribuntur: & libertate donatus, non libertus manumittentis, ſed liber homo evadit. Cæterum, ex quo fidem Chriſtianam amplexi ſumus, quæ per Chriſtum omnes nos fratres efficit, & coram Deo Chriſtoque conſervos, religio hominum animos invaſit, ne, quos fratres agnoſcere & Chriſtianos oportet, id eſt, per Chriſtum ſempiterna ſalute gaviſuros, prædura ſervitute opprimeremus. Hinc effectum eſt, ut ſancti patres, Monachi, fratreſque in arcanis illis conſcientiæ colloquijs, & inſtante potiſſimum mortis periculo, confitentes impulerint, ut ſtatu liberos & ingenuos ex ſervis redde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

rent; quum interim illi patres nihil tale præſtarent; ſed deprędandis diripiendiſq; Eccleſiis ſuis intenti, mancipia eccleſiaſtica non liberarent, ſervos ſuos in ſervitute retinerent, quorum exemplis Epiſcopi inſiſtentes, ab iſta crudelitate, niſi precio conducti, aut calumniis impetiti, ſero deterreri potuerunt. Dein æquatis ſolo monaſteriis, & in manus laïcorum recidentibus, libertatem omnes adepti ſunt.

Non eadem atrocitate in ſervos noſtros atque olim à Romanis Græciſque in ſuos ſævitum fuit; cui rei ipſorum comœdiæ teſtimonium perhibent: verum pro dominorum arbitrio, fundis quibuſdam gaudere, rem uberiorem comparare ipſis permiſſum, ut detonderi à dominis aliquando poſſent, non ſecus atque Galli faciunt, qui ſubditorum ſuorum (quos appellant ſubjectos) facultates ſicubi excreverint, ſolent reſecare. Cenſeo equidem in Anglia Galliaq; (tranſeunte à paganiſmo in Chriſtianiſmum religione, quam humanitas & æquabilitas ſumma conſequuta eſt) aſperrimam ſervitutis conditionem paululum mitigatam, & rationem inventam, qua ſervi glebæ adſcriberentur, & ad benigniorem vitæ ſtatum transferrentur, ut ad id non gravate faciendum inducerentur. quod

ub gentiliſmo ut præſtarent, niſi per o-
mnium excidium & internecionem nul-
la vis potuit efficere. nam quamvis ſacris
lotionibus quotquot abluimur, in Chri-
ſto fratres appellemur, atque ex eo pa-
rem libertatem obtinere videamur, ta-
men eodem lavacro ſervos liberoſque in-
tingi, qualeſque accepit, tales quin relin-
quat Baptiſmus, quis unquam inficiabi-
tur? Illud certi juris eſt, leges civiles, verbo
divino non diſſidentes, & inter homines
pacta conventa hoc ſacro myſterio tan-
tum abeſſe ut aboleantur, ut opinione
mea confirmentur magis. Nihilominus
tamen viri boni beneficium ex ſervitute
iſta paulatim ſibi compararunt, qua Eth-
nici uſi ſunt, quamque Chriſtiani pariter
ac Turcæ in bello captos exercent. Tur-
cas & Ethnicos eos voco qui ab omni
cultu Chriſtianorũ abhorrent, in unum
Deum vel in plures fiduciam referentes,
quorum imagines divinis honoribus
proſequuntur. nam Iudæorum lex probe
omnibus cognita eſt, ipſique (quantum
ego intelligere potui) pro ſervis ubivis
gentium æſtimantur, neque imperium
aut principatum aliquem obtinent, ſe-
cundum ſacroſancta prophetarum va-
ticinia multo antea id futurum prædi-
centia, poſtquam Chriſtum ipſis promiſ-
ſum & oblatum indigniſſime repudiaſ-
ſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſent. nam quando illum agnoſcere noluerunt, animarum ſuarum præſidium & honorem in hoc mundo abjicientes & ſacroſanctum Dei Evangelium nihili facientes, eius aliquis in nobis, qui Gentiles fuimus, divina bonitate fructus effloruit, peperitque in nobis humanitatem, benignitatem, manſuetudinem, decus & ſanctam ſcientiam, &c. Sed (ut ad inſtitutum negotium pedem iterum referamus) quanquam iſta Chriſtianorum perſuaſio, quæ fratrem in Chriſto procreatum inſtar pecudis ſervilem in modum tractare ſubveretur, & Chriſtianæ Religionis ſumma benignitas, regna Turcis & Barbaris non adjacentia pervaſit, ipſiſque hominum conſcientiis ſcrupulum injecit, ne ſervos aut mancipia amplius apud ſe retinerent: inſignis tamen effecit neceſſitas, ut ſervitutis ſpeciem quaſi & imaginem retineremus, ut neque ſervis auxilium, & liberis hominibus obſequium non deeſſet. Quocirca alii ſervos eſſe omnino noluerunt. *adſcriptitios glebæ* voluerunt, ſimul ut miniſteria ſubirent, ſimul ut agri inſalutares, & infœcundi, ſolitudinem non paterentur: alii viam excogitarunt, ut non perſona, ſed fundus, huiuſmodi operas & obſequia præſtaret; ut fimum in agros exportare, terram colere, ſementem facere, ſegetem

demetere, ad curiam venire, fiduciam juramento teſtari, & pro domini voluntate fundum poſſidere.

Iſte poſſidendi modus *ſervilis* in jure noſtro appellatur. habet tamen fundus (ubi rem altius inſpexeris) aliquam ſervitutis notam, etiam qui libertatem præ ſe fert maximam: non eam modo quam agri humiliores & depreſſiores debent eminentioribus, dum manantem inde aquam & ſordes accipiunt, neque eam, quam Iuſtinianus in tit. de ſervitutibus prædiorum ruſticorum & urbanorum clare deſcripſit; ſed ipſum poſſeſſoré quadã ſervitute fundus afficit. nam ab omni opere & obſequio (regem ſi excipias) fundum immunem nemo poſſidet. cæteri omnes fiduciarii ſunt poſſeſſores, & ſervitutem debent: hic prædii domino, ille viciſſim alteri ſuperiori, donec per quoſdã gradus ad ipſũ principé aſcendas. Quamobrem, ſi quis morte defungatur & prædium obtinuerit, quod ſuperiorem non recognoſcat: illud regi (ut loquuntur) acceptum refertur, quod à militari ſervitio non longe abeſt: trahitq; ſecum jus clientelare, tutelare & nuptiale. hoc eſt, fidelem ſe futurum domino ſuo jurabit, filiuſq; ipſius poſt obitum patris in nuptiis ſuis contrahendis, ad domini arbitrium & conſenſum ſeſe accommodabit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Fidelitatis ſive fiduciæ juratus apud Laïcos eſt longe liberrimus (nam qui in purã eleemoſynam, & liberum (ita loquimur) maritagium erogantur, ab alia cauſa ortum habuerũt) hoc eſt, juramenti religione ſe obſtringit, non niſi de fide prędſtanda deq; operis & obſequiis domino perſolvẽdis. idcirco prędia, quę libera ſunt, feudataria ſunt, hoc eſt, fiduciæ nomine poſſidentur, & ſacramento fidei poſſeſſorem obligant, de reditibus & cenſu exhibẽdis, miniſteriis præſtandis, conditionibus demum omnibus implendis, quæ in prima *donatione* recenſentur. ideoq; (pręter unũ Principem) cæteri veri domini non ſunt, ſed fiduciarii domini ac poſſeſſores. Iſta interpretatio quam Littertoni ad veritatem accedit propius, qui *feudum* idem eſſe quod hæreditas per errorem arbitratur, refragante apud omnes linguas verbi ſignificatione. magni ingenii, doctrinæq; viris celeberrimis hoc vitium propter linguarum inſcitiam obrepere ſolet, maximeque ſi vocum deductiones non advertant. Fides (Gothis primum in Italiam ingredientibus) in *fede* verſa eſt: hodieque Itali dicunt in fide *en ſede* aut *à la fe*: ex eoque Latino-Barbarum vocabulum indoctus aliquis juriſconſultus, dum voluit exprimere prędium ſub fiduciæ nomine alicui donatum, *feudum* aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

feodum appellavit; verbi natura clarius in quod nos *fef feoff* aut *feoffres* eluceſcit. nam ultimum hoc *fiduciarios poſſeſſores* aut *fideicommiſſarios*, illa priora *dare in fiduciam*, aut *fidei committere* denotant. Eodem errore lapſus eſt in *Withernam* aliiſque obſoletis vocabulis Littertonus. *Withernamium* ille interpretatur *vetitum namium*, ſed qua lingua, ipſe hercle ignoro. quod tamen Germanice ſi efferas, eſt vetuſto ſermone Saxonico *Wythernempt*, hoc eſt, alterum accipere, aut viciſſim rapere. barbare Repreſſalia dixeris, quomodo aliquis pignus à me accipit, atque extra territorii limites abducit, ego viciſſim aliud per mutuam deprædationem contrectem, atque intra ejus territorii fines, cuius ſum incola, inferam, ut per æqualem injuſtitiam, jus æquale obtineam. *Repreſſaliorum* & *Withernamij*, jus idem non eſt, ſed natura plane eadem, eademque verbi utriuſque propria ſignificatio. Sed ut inde digreſſa eſt, eò revertatur oratio, perſpicuum eſt, liberos homines ſuique juris, & maxime ingenuos, ſervitutis habitum, per annexam prædiis conditionem, quendam induere, hoc eſt, poſſeſſores, præter cenſuum & redituum in ſingulos annos præſtationem, fidem, officium, cultum, obſequium (ut libertus olim & cliens patro-

no)

no) Domino ſuo debere: quod quoniam perſonis non adhæret, ſed fundo ejuſque culturæ, non liberum hunc aut clientem dixeris, illum patronum , ſed feudatarium, & feudi dominum. nam dimiſſa ſemel fundi poſſeſſione, ſervitutis & obſequiorum omnis obligatio confeſtim tollitur.

Frequens etiam in Anglia eſt aliud ſervitutis genus, quod (*apprentiethood*) tyro dicitur. ſed pactionibus hoc conſtat, & ad tempus contrahitur, & quam diu manet obligatio , *vera eſt ſervitus*. nam quicquid proprio Marte aut ex domini artificio & peculio acquiritur , totum illud acquiritur domino. extra heri ſui ædes non licet pernoctare, neque in ſuo peculio negotiationem exercere, aut uxorem abſque domini venia ducere, ſed miniſteria domeſtica obire, præceptis herilibus auſcultare, pœnas ut libet hero luere, veſtem victumque domini ſumptibus quæritare. Herus interim artificium ſuum edocere obligatur , pro quo ſeptem aut octo annos, interdum novem aut decem, prout inter ipſum & pueri parentes amicoſve conventum eſt, inſervire tenebitur, eſtque pro *emptitio ſervo*, quod Polydorus obſervavit. tametſi ex illo fonte nomen non deducitur, neque ex vi verbi colligi poſſit. nam *apprendre* Gallice (ſi la-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tine reddas)ediſcere ſonat, & *apprentiz*, apud Gallos, quibus hoc cum multis aliis acceptum referre oportet, quaſi latine *diſcipulus*. ſimiliter ille cui obligatur, non Dominus, ſed herus, quaſi præceptor aut informator appellatur. ſimul atque de pactis convenerit, literis conſignantur & utriuſque ſigillo muniuntur, & in matricula, ad firmiorem cuſtodiam conſcribuntur. Abſque eo, quod talem ſervitutem Londini ſerviveris, totque annos in ſervitute impleveris, nullus tametſi Londini natus & parentibus Londinenſibus ortus, civitate donatur; id quod in aliis urbibus uſu etiam confirmatum eſt.

Præter hanc Tyronum ſervitutem, alij ſtipendiis conducuntur, qui ſervi etiam vocantur, quorum mitior eſt quam Tyronum conditio, & ad definitum aliquod ſpacium operam tantum ſuam inſtar ſervorum & ancillarum elocant, ad alia quod attinet, libertatis diminutionem nullam patiuntur.

Sed ſervis, operariis, aliiſque qui operam ſuam mercede conducunt, ſi cœlibes fuerint, commune eſt, ut per integrum anni ſpatium heris ſuis inſerviant, & ſervitutis onus niſi ab hero prius impetrata licentia abjicere non poſſint, herumque ſuum, ſuper diſceſſum per anni quadrantem certiorem faciant, ſi infra

tempus conſtitutum abire moliuntur. id niſi fecerint, altero quoque anno ſervire neceſſe eſt. Et cœlibes qui nemini inſerviunt, numellis & verberibus caſtigantur; niſi herum aliquem potuerint deſignare, cui operam navare ad unius anni ſpatium compellantur. Et ſi cœlebs aliquis aut conjugatus, qui ſe ſuis cenſibus alere non poteſt, otioſe aut ſegniter vixerit, in carcerem conjicitur aut tanquam erro punitur. tantum ab otio & inertia abhorret politia noſtra. hocque Eirenarchis non leve mandatum imponitur. Inhumanitatem putant eſſe & inimicitiæ non obſcurum genus, ſi quiſquam generoſi alicujus ſervum (utcunque herili obſequio liberatum) in clientelam ſuam receperit, niſi id à priore domino factum intellexerit. Quod de ſervis hactenus, id ipſum de ancillis dictum putate. Atque ita ex præſcripto ſervitutis ordine, pauperem & indigentem juventutem ſervire oportet, ſi unde ſe alat ſuſtentetque non habuerit.

Ita, quoniam verorum ſervorum penuria laboramus, efficit neceſſitas, ut liberis hominibus tanquam ſervis utamur, quibuſcum tamen liberalius quam cum ſervis agitur. Primum hoc atque ultimum ſervitutis genus, apud illas nationes uſitatũ eſt, quæ veterem illum ſervorum

rum

rum & mancipiorum morem rejecerunt. Atque alii quidem aliter faciunt aut liberaliter aut ſerviliter ſervitutem pro ingenio populi inſtituendo.

CAP. XI.

De foro ſpirituali & eccleſiaſtico, quod Curia Chriſtianitatis appellatur.

IN quatuor potiſſimum cauſarum generibus Archiepiſcopi Epiſcopique peculiarem juriſdictionem ſortiuntur; in Teſtamentis & legatis; in Decimis & mortuariis;in nuptiis, adulterio aut fornicatione ; & in iis demum omnibus, quæ ad ordinem & decus eccleſiaſticum conſervandum, & religionem conſtabiliendam pertinent. nam majores noſtri rempublicam primo ordinarunt, poſtea fidei Chriſtianæ nomen dederunt, & *politiam* ſic conſtitutam cum ea quam Apoſtoli, Doctores Theologique religionem invexerunt, ſemper retinuerunt. quicquid ad conſcientiæ forum pertinebat, illis utpote peritioribus & ob vitæ ſanctimoniam morumque probitatem laudatiſſimis , quibuſque confidebant maxime,delegabant.

Quamobrem hæc negotia in ipſorum curiis pro mo re legum civilium aut munícipa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

cipalium per citationem,libellum,litis
onteſtationem , teſtium examinatio-
em, exceptiones, replicationes, allega-
ones,per ſententias, perque appellatio-
es tam à gravamine quam à ſententia
efinitiva , expediuntur, ſuoſque Procu-
atores,Advocatos, Adſeſſores, Ordina-
os,Commiſſarios habent,&c.quæ lon-
e ab ea forma judiciorum abſunt quam
pra expoſuimus. Nam ſi teſtamentum
dulterinum aut ſuppoſititium eſſe di-
ero,actionem in Curia Eccleſiaſtica pro-
onere oportet. ſi rem aliquam à teſta-
ore mihi legatam petiero, id ipſum ob-
net. Sin executorem aut adminiſtra-
orem condixero(qui in jure noſtro ean-
em perſonam repræſentat, quam in ju-
Cæſareo hæres aut bonorum mobi-
um poſſeſſor ab inteſtato) illi in cauſa
ebiti à defuncto præſtandi coram judi-
laico lis eſt intendenda.

Adeo diſtincta eſt utriuſque juriſdi-
io,ſuiſque quaſi finibus forum alterum
altero diviſum,ut qui Romæ aut in a-
o quovis foro Eccleſiaſtico , actionem
b eam rem intentaverit, quæ in Angliæ
ro Laico judicium experiatur, perve-
ſta Anglorum lege graviſſimam *Præ-*
munire pœnam ſuſtinebit, hoc eſt, bona
ſius omnia fiſco adjudicantur, corpus
arceri mancipatur, tantiſper donec ali-

ter

ter Principi videbitur. Iudex etiam, Scriba, Procurator, adſeſſor, qui vel admittunt vel uſurpatam illam juriſdictionem tuentur, conſimili pœna plectuntur. Vtrum huic ſanctioni ſtatutariæ de *præmunire* nomen obtigerit ab eo, quod Regni juriſdictioni & authoritati ante proſpectum fuerit, hacque conſtitutione illa quaſi vallo quodam munita ſit, an quod periculum prædicendo quaſi præmoneat, ne quis in commiſſum incidat, nihil nunc habeo quod definiam. Sub imperium Richardi II ſancitam hanc legem primum accepimus, ob eum maxime finem, ne quid per ambitionis aut avaritiæ alluvionem foro Eccleſiaſtico accreſceret. nam *Curia iſta Chriſtianitatis* ab ea quæ *Curia Regis Reginæve* appellatur, multum abeſſe (utpote externa) cenſetur, & à forma politiæ & adminiſtrationis noſtræ longe diſſidet.

Verum in præſentiarum Curia hæc perinde atque cæteræ omnes, virtutem, vim, authoritatem, imperium, juriſdictionemque ſuam, præterquam Sereniſſimæ Majeſtati & diademati Regio, poſt immortalem Deum poteſtati aut principi accepta refert nemini. Id ſi verum eſſe concedas (quod eſſe conſtat veriſſimum) tum ſanctioni ſtatutariæ de *præmunire* nullus per Angliam locus relinquitur,

uitur,quando alibi *quam in Curia Regis* *c Reginæ* jus nullum dicitur.

Adminiſtrationis & politiæ Anglica-æ formam quaſi in tabula, aut ut Ari-otelis more dicam, ὡς ἐν τύπῳ brevi-:r vobis ad intuendum propoſui. quid ıum habeat,quidque ab aliis rebuſpub-cis Gallorum, Italorum, Hiſpanorum, ermanorum diverſum, quæ civilibus gibus Romanorum in Pandectas & odicem à Iuſtiniano redactis reguntur, narravi; non ad eum modum, quem lato in ſua rep. aut in primo regno Per-rum deſcribendo Xenophon, nedum ı Vtopia Thomas Morus ſecuti ſunt.ef-ormarunt illi ſcilicet rerumpub. icones, uales neque olim fuerunt aliquæ nec ı poſterum erunt, ſtudio (ut videtur) ut tempus fallendi aut ingenium ſuum ſtentandi.Ego vero Anglicanæ reipubl. icuti nunc eſt, ſtatum & adminiſtratio-em exhibeo,die nimirumMartii XXVIII, nno ſalutis humanæ M D LXV, Regni lizabethæ lectiſſimæ ſereniſſimæque Principis Henrici VIII F. anno ſeptimo, poſtquam ipſe ætatis meæ annum L I compleviſſem, & apud Carolum Ma-ximilianum Galliarum Regem incly-tum, ſub imperii ſui annum quaſi quar-tum legatione functus eſſem. quam-obrem, vere ſcripſerim necne, non

erit

erit difficile judicium, utpote quod in oculos pene omnium incurrit, & ipſis quaſi manibus palpari poſſit. Quandoquidem igitur verum eſt hoc reipublicæ exemplar, cum cæteris etiam quæ nunc ſunt rerumpublicarum formis (quarum apud optimæ fidei hiſtoricos plurima fit mentio) conferamus, quaſque habeant differentias videamus, ut quis domi militiæque commodiorem in populo gubernando rationem modumque inveſtigaverit intelligamus. Erit hoc homini philoſopho negotium non indecorum, & politico non inutile, qui recta conſilia ad Principis populique ſalutem procurandam adhibere voluerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

RELATIO IOHAN. BOTERI De REGNO ANGLIÆ.

INter Europæ inſulas tam magnitudine, quam potentia, primum ſine dubio locum obtinet illa, quam antiqui Britanniam nuncuparunt. Ejus ambitus mille & ſexcentis miliaribus patet, diviſaque eſt in duo regna, quorum unum Scotia, alterum Anglia dicitur. Cauſa diviſionis eſt fortitudo Scotiæ, quæ adeo aſpera, montoſa,, impeditaque multis lacubus & ſylvis eſt, ut nec arma Romana eam unquam plane domare potuerint. Imperator Severus amiſit in ea maximam ſui exercitus partem: Reges Angliæ (quamvis viribus multo ſuperiores, & multis præliis victores) nunquam potuerunt eam ſui juris facere. Lacus, ſylvæ & paludes, (quæ in planitie ſtagna efficiunt) ſunt ei pro vallo aggereque, quibus natura eam munivit, fortemque reddidit. In verticibus montium non deſunt planicies herbidæ, paſcuis pecudum commodæ, & denſæ ſylvæ feris abundantes, hæc regnum optime muniunt. Cum enim dicta loca ſcopuloſa, monto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſaque ſint, & nihilominus paſcuis & ſylvis copioſa, nunquam timuerunt aut impreſſione cogi, aut ſi obſiderentur, fame premi. Defendit enim eos contra vim hoſtium aſperitas montium, & ſylvarum amplitudo. In obſidionibus ſuſtentant ſe armentis & venatione, quæ nunquam deficere poſſunt. His accedit frequentia populi, armorum uſu & animorum ferocia præſtantis. Poſſunt enim neceſſitate poſtulante, colligere viginti quinque aut triginta hominum millia, ut hoſtibus reſiſtant. Confiſi fortitudine ſitus locorum & armorum uſu, non dant operam muniendis civitatibus aut portubus, qui ſatis frequentes ſunt in hoc regno, cum mare ibi admodum ſinuoſum ſit, ita, ut in tota Scotia domus non exſtet à ſalo plus quam viginti milliaribus diſtans. Scotiæ Rex imperat quoq; Hebudibus, quarum quadraginta duæ, & Orcadibus, quarum triginta duæ ſunt. Cum autem nec Scotia, nec dictæ inſulæ annonæ copia, quam eis ad victum opus eſt, ſuperabundent, nec populi multum artificiis addicti ſint, commeant eo pauci mercatores, eſtque populus pecuniarum indigus. Reditus regii non ſunt centum aureorum millium. Anglia autem, de qua nunc incidit ſermo, dividitur in tres magnas provincias, Angliam, Cornubiam

nubiam, VValliam. Anglia extendit ſe ad mare Germanicum: Cornubia eſt in oppoſito Galliæ: VVallia contra Hiberniam. Capit hoc nobiliſſimum regnum duos Archiepiſcopatus, Cantuarienſem & Eboracenſem, xx Epiſcopatus, & cxxxvi oppida. Tempore Henrici Regis, & Eduardi eius filii, fuiſſe recenſentur xl Parochiarum millia, quæ occupatione bonorum Eccleſiaſticorum ad ejus numeri circiter dimidium redactæ ſunt. Cornubia & VVallia ſunt ſatis aſperæ, victitatque populus in partibus Mediterraneis lacticiniis & avena, maxime in VVallia, quamvis natura ibi locarit inſulam Monam, quæ vulgo Angleſei dicitur, eſtque frugibus & pecudibus adeo fertilis, ut merito VValliæ mater dicatur. Cornubia, quam alii Cornvvalliam dicunt, eſt abunde dives fodinis præcellentis ſtanni, & plumbi quoque. Anglia amplitudine, divitiis & fertilitate, multum dictas duas provincias ſuperat. Et quamvis aliquantulum ſeptentrionalior ſit, nihilominus maris beneficio, aut occulta ſiderum virtute, aër ibi benignus temperatuſque eſt, potius denſus & humidus, quam rigidus & frigidus, quod demonſtrant lauri & roſmarini, qui vivent florentque feliciter. Eſtque res certa, quod Flandria & Brabantia plus à fri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

gore & glacie infeſtentur, quam Anglia, in qua terra ut plurimum plana eſt, amœnis & fertilibus colliculis diſtincta, qui adeo placide & paulatim aſſurgunt, ut eos è longinquo intuentes, à planicie non diſtinguant. Præcipua huius regni annona ſunt frumenta, pecudes & piſces, quorum abundantia, bonitas, perfectioque tanta eſt, ut Franciæ non invideat, imo nec aliæ regioni vicinæ. Inter alias res, caro maxime porcorum & boum, piſciumque Luciorum & Oſtrearum, eſt ibi magis ſapida, quam in aliqua alia Europæ parte. Anglia non producit mulos nec aſinos, ſed equos infinitos. Opes Angliæ conſiſtunt in venis nunquam deficientibus ſtanni & plumbi: ſunt in ea quoque venæ æris & ferri: habet quoque maximam abundantiam lanæ tenuiſſimæ. Fere in toto regno, præcipue autem in Cornvvallia, effoditur ſtannum tantę excellentię, ut ipſi non multum ad qualitatem argenti deeſſe videatur: eius, ſimiliter & plumbi, evehitur ex hoc regno, pro aliquot centum mille aureis. Lanæ habent hîc ſuam bonitatem, propter colles, quibus regnum plenum eſt. In iis aſſurgit herbula parva tenuiſque, quę nec irrigatur fontibus aut rivulis, nec ſtercoratur, ſed ipſi hyeme aëris vapor, æſtate ros ſufficit, eſtque ovibus adeo grata,

ut ferant vellera ſingularis tenuitatis & mollitiei. Cum inſula non generet lupos, nec aliud noxium animal, vagantur greges interdiu noctuque per colles, valles & agros, tam privatos, quam publicos, ſine metu aut periculo. Ex lanis texuntur panni delicatiſſimi, qui magno numero in Germaniam, Poloniam, Daniam, Sueciam, & alias regiones evehuntur, ubi magno in precio ſunt. Æſtimatur quod in lanificio & metallis evehitur ex regno pro duabus myriadibus aureorum. Colliguntur in eo multa legumina, multum quoque croci, multum etiam cereviſiæ ex hordeo coquitur, mittiturque copioſe in Belgium, ſicut & coria & lapides nigri faciendo igni accõmodi. Situs inſulæ commoditas facit, ut à mercatoribus Luſitanis, Hiſpanis, Francis, Flandris, maris Balthici accolis apprime frequentetur. Negotiatio, quam Angli cum Belgis faciunt, ad ſummam fere inæſtimabilem accedit. Scribit enim Ludovicus Guicciardinus, id commercium ante tumultum Belgicum, æſtimatum fuiſſe ad x i i myriades aureorum quotannis. Coronę Anglicę ſubjacent quoque aliquę aliæ inſulæ, præcipuæ autem ſunt Hibernia, Vectis, Monavia, Mona, Druydum olim ſedes, quam Angli Anglеſei dicunt, Sorlinge, Grenezaia & Gerzaia. Hibernia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

amplitudine non multum Angliæ cedit, longa eſt enim ccc milliaria, lata xc, montoſa, ſylvoſa, paludoſa, paſcuorum quam frugum feracior, dives lacte & melle: emittit magnam quantitatem butyri, coriorum & croci. Multa in ea flumina, piſcoſique lacus ſunt. Duos habet Archiepiſcopatus, Armacanum & Caſſelenſem: locus Hiberniæ præclarior celebriorque eſt, Dublinum portum habens munitum. Inſulæ pars, quæ ad Ortum & meridiem ſpectat, frequentius inhabitatur, Provincia autem Vltonia, Conachia & Mononia, plus ad Occaſum & Septentriones ſitæ ſunt, ſatis aſperæ & ſylveſtres: ibi ſe aliqui domini, beneficio lacuum & ſylvarum, contra arma Anglica tuentur. Aliæ tres inſulæ magnitudine fere pares ſunt. Mona habet optimum territorium, diciturque mater Cambriç, propter frugũ pecudumq; copiam, quam ei ſuppeditat. Menavia diſtat Anglia xxv milliaria: Epiſcopatu & duobus portubus gaudet, ſed eius territorium parum felix eſt. Vectis fere tota montibus aſperis occupatur: eſt in ea Abrach civitas optime munita: hæc inſula claudit portum, imo potius ſinum Antonnæ, qui contra eam eſt, interque meliores illius Canalis cenſetur. Anglia fortitudine ſui ſitus, ſuperat omne aliud regnum. Habet enim per

excel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

excellentiam duas illas proprietates, quas Ariſtoteles in ſitu civitatis requirit: una eſt, quod hoſtibus acceſſu difficilis: altera, ut eius exitus facilis ſit ad faciendum expeditiones. Eſt Anglia in mari, cujus ea eſt natura, ut regnum fortificet. Mare Hibernicum enim, quod ei ad Occaſum eſt, adeo depreſſum, & ſcopulis periculiſque plenum eſt, ut magnis navibus non ſit undoſum. Maris Britannici (quod Angliæ ad meridiem eſt) æſtus ibi cum tanto impetu fit, ut à XII ad XV paſſus altum turgeat (horrenda profecto hæc res eſt) & iterum tantum reſideat, poſſuntque naves difficulter appellere, niſi vento & alluvione adjutæ, ſed altero multo magis. Ora maris undiquaque aſpera, feroxque eſt, præterquam aliquot locis, quæ optime munita ſunt, ſicut Barvicum, Douuera, Tornes, Dorceſtria, Dermont, Bleimutum, Falmut, Milfort, Briſtovia, unde tota inſula pro uno munimento & caſtro cenſeri poſſet. Fortitudini ſitus adjunguntur arma maritima & terreſtria. Quod ad maritimas vires attinet, ultra Myoparones claſſis (quorum quondam centum eſſe ſolebant, non valde alti, ſed longi & denſi, nunc LXX aut paulo amplius ſunt) habet regnum tot portus, iique à mercatoribus adeo inviſuntur, ut Angli dicant, nume-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

rum navium, quæ ibi negotiantur, accedere ad bis mille. Sed quicquid de eo ſit, certum eſt earum cum opus eſt, cccc aut plures colligi poſſe. Eduardus III tranſmiſit ad expeditionem Caletenſem, Henricus VIII ad obſidionem Bolonienſem cum mille navigiis omnis generis. Itaque inſulam aggredi, cujus portus propter munitiones ibi factas, acceſſu, non tantum introitu difficiles & periculoſi ſunt, & quæ in ſua poteſtate tot naves habet, arduum erit, factuque haud facile. His difficultatibus accedit, quod Angliæ populus in rebus maritimis mire dexter eſt. Non enim alia gens audacior, nec mari promptior eſt: ipſi navibus leviſſimis, apprimeque optimis tormentis bellicis inſtructis (quibus regnum maxime abundat) intrepide tam hyeme quam æſtate Oceanum ſulcant. Negotiantur in Moſcovia, Cathajo, Alexandria Ægypti, Conſtantinopoli, in Livonia, Barbaria, Guinea. Anno 1585 claſſe XXV navium (in qua erant MMD milites) vela fecerunt in Indiam occidentalem, ceperuntque San Iacobi oppidum, fanum Dominici, oppidum in Hiſpaniola, Cartagenam in Continente, quæ portum habet commodiſſimum ad mercaturam inter Hiſpaniam & Peru viam exercendam, Civitatem S. Auguſtini ligneis

ædibus

ædibus conſtructam, quæ ab Anglis injecto igne exuſta fuit. Infeſtant continuo Terceram, & Capitis viridis inſulas, & Braſiliam. Duo ipſorum capitanei, non minori audacia quam fortuna, circumnavigarunt totum orbem. Et præterea in Anglia militia terreſtris, magni momenti, propter ejus multitudinem. Cum enim regnum in LI Comitatus partitum ſit, in eorum uno, qui vulgo Lorcaſſier dicitur, exercitum LXX peditum millium conſcribi poſſe putatur. Sed utcunque res ſe habet, in confeſſo eſt, quod Anglia in campos educere poſſit centum peditum, & XX equitum millia. Vnicuique Comitatui præeſt Vicecomes, is cum opus eſt, delectum militum facit. In faciendo delectu, modo qui ſequitur utuntur: cogunt omnes habitatores Comitatus, qui annum ſextum ſupra decimum attigerunt, nec ſexageſimum exceſſerunt, ſe ſiſtere, ex quibus eos deligunt, quos armis magis putant egregios. In peditum numerum adſcribuntur majores membroſioreſque, dividiturque peditatus in quatuor genera. Aliqui utuntur arcu & ſagittis, quæ arma Anglis propria ſunt. Olim enim iis ſibi acquiſiverunt maximam Franciæ partem, retuleruntque victorias glorioſas, fecerunt captivum Regem Franciæ Iohannem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

occuparunt Lutetiam Pariſiorum, quam XVI annis tenuerunt. Romanis non tam fuerunt tremendæ ſagittæ Parthorum, quã Anglorũ Francis: alii utuntur pro armis, haſtis ſparo ſimilibus, ſed ferro magis ſolido & graviori, quibus percutiunt & ex equis detrahunt homines: hoc armorum genus ſatis diuturnum fuit militiæ Anglicanæ, & ſatis magnæ executionis: duo alia addidit experientia, uſuſque temporum præſentium: unius generis ſunt ſclopeta, quibus ipſos huc uſque aliquod experimentum alicujus magni exempli dediſſe neſcio: alterius ſunt Sariſſę, quę ipſorum compoſitioni quam optime conveniunt, ſunt enim utplurimum ſtatura ſatis alti, nervoſi, pleni & firmi. pro militia equeſtri ſeligunt homines ſtaturæ mediocris, ſed bene compactos, dexteros, agileſque. Eorum equi magnarum virium non ſunt, nec incurſione impulſuque boni, Flandriciſque aut Germanicis minime conferendi. Prę-terquam enim, quod pinguedo & amœnitas terræ id non fert (boni enim equi nec terram valde craſſam, nec prorſus ſiccam requirunt) nec ipſi iis multum dediti ſunt. Angliæ equitatus duorum generum eſt: aliqui equites ſe gravibus armis induunt, hi maxima ex parte nobiles ſunt: alii levioribus armis utuntur,

horum

korum duo ſunt genera: unum ſe Albanenſiũ more armat: aliud equitibus levis armaturæ Italicis ſimilius eſt: induuntur thoracibus, ſquamis & tela cannabina farcitis. aut laminis & ſemigalea utuntur, geſtantque lanceas graciles & longas. Quamvis autem Angli ad duo equitum cataphractorum millia, & magnum levioris armaturæ equitum numerum in campos educere poſſint, haud tamen equitatus Anglicus ſe aliquo præclaro facinore nobilem fecit, ſicut de peditatu dici poteſt. Rex Eduardus IV qui tot expeditiones in Franciam ſuſcepit, totque victorias aſſecutus eſt, ut monſtraret, quo militiæ genere maxime fideret, relicto equo ſe in pedes inter peditatum conjiciebat. E contrario Franci, quod nolint plebem armis aſſueſcere, ne opificia manuaria & negotiationem ſpernant relinquantque, ac inter arma inſoleſcant (in quod Franci proni ſunt) ponunt militiæ vim in equitatu, qui ex nobilibus fere conſtat. Cum autem equitatus multus eſſe non poſſit, quod Francia equorum egregiam progeniem non habeat, eoſque ſemper aliunde quærere, res magnæ impenſæ ſit, ideoque generoſos equos ſibi parare non queant, & quod peditatus multo majori uſui, quam equitatus in bello exiſtat, ordinarie Franci ab

Anglis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Anglis ſuperati fuere. Sed ut doceamus, quantas Rex Angliæ copias educere poſſit, ponemus hic exemplum: Rex Henricus VIII in expeditione Bolonienſi, tranſmiſit mare, cum exercitu trifariam partito: in prima acie erant XII peditum millia, quingenti equites leviter armati, & mille equis minoribus merentes, lorica & lanceis tantum inſtructi: Rex omnes veſtiverat panno cyaneo limbis rubris. Poſtremæ aciei (ea enim acies poſt primam mare trajecit) eam ducebat Norfolcius, eratque ea acies primę, peditum equitumque numero par, veſtibuſque induta, ſicut primæ aciei milites. Inter eos erant mille Hiberni, induti camiſiis longis ſtrictiſque, ſuper quas erat pallium, cætera nudi, capite quoque aperto, capillis longis. Arma eorum erant tria jacula, enſis longus, & chirotheca ferrea, in ſiniſtro brachio ad cubitum pertingens: in pugnis cingebant veſtes alte, expeditiſſimi erantque in curſu. Media acies, in qua Rex erat, ex XX peditum, & II equitum millibus conſtabat, eorum veſtes erant coloris rubri, marginibus coloris crocei diſtinctæ. Trahebant poſt ſe centum tormenta bellica majora, præter minora. Super currus convehebant centum molas, quarum unaquæque ab uno equo rotabatur, faciebatque fari-

nam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nam. Clibanos quoque in curribus habebant, qui progrediendo panem coquebant. Curruum multitudo tanta erat, ut caſtra iis cingerentur tanquam vallo. Ad trahendum currus & tormenta, vehendumque impedimenta, tranſmiſerunt in Continentem plus quam XXV equorum millia: præter omne genus commeatuum, aderant XV boum millia, & pecorum ad edulia facientium, numerus infinitus. Quanta fuerit copia ſcalarum, pontium, glandium, pulveris pyrii, munitionum, lignorum, aliarumque rerum, ad expeditiones militares pertinentium, non poſſem enumerare.

OPES.

DEmonſtratis viribus Angliæ, videndum quibus nervis redituum & pecuniarum eæ tractentur: præmittendum eſt, regimen regium Angliæ (in qua authoritas Parlamentorum multum potuit) nunc ad regimen Deſpoticum reductum eſſe. Maxima enim negotiorum pars, quæ antea ad Parlamenta ſpectabant (in quibus unuſquiſque, quod ſibi videbatur, eloqui ſuaſque rationes adducere poterat) deciduntur nunc in Regis conſeſſu privato. Parlamenta autem, quæ ad moderandum, & tanquam regu-

la

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

la Regum appetitus coërcendum, inſtituta ſunt, convocantur nunc, ut authoritatem concilient, coloremque inducant Regum voluntati. In Francia peius ceſſit res. Cum enim in Anglia, ſaltem forma & uſus Parlamentorum remanſerit, in Francia Rex Ludovicus XI pro crimine læſæ maieſtatis habuit, mentionem facere convocationis Statuum (ita vocant Diætas regni Francici, quæ in Anglia Parlamenta dicuntur) inquiens: Ego ex pediſſequis & pupillo exceſſi. Reditus ordinarii regni Anglicani, antequam Henricus VIII bona Eccleſiaſtica occupaſſet, accedebant ad quingenta aureorum millia. Percipiuntur hi reditus ex tutela pupillorum ad XXI ætatis eorum uſque: ij enim omnes, quorum bonorum aliqua pars, quantumvis exigua, coronæ regni aliquo modo affecta eſt, ſunt durante pupillari ætate ſub tutela Regis, qui eis tenue ſuſtentaculum impertitur, ſervatque ſibi reſiduos reditus, donec pupulli XXI ætatis annum attigerint, quem ingreſſi, Regi certi aliquid perſolvunt. Obligantur præterea ad tributum, quod Regi pro nuptiis pendunt, qui ſe patronum matrimoniorum dicit. Percipit præterea Rex plus quam LXXX aureorum millia, ex Ducatibus Lancaſtriæ & Cornubiæ, qui coronæ conjuncti ſunt:

præter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

præter hæc alia centum aureorum millia ex vectigalibus recipit. Mirari nemo debet, quod ea ſumma adeo exigua ſit: ratio eſt, quod paucæ civitates vectigalia pendunt, & civitas Londinenſis (quæ veluti centrum commerciorum regni eſt) ab oneribus libera facta fuit anno 1089, ob pecuniarum auxilium, Regi Ricardo I cum in expeditionem terræ ſanctæ proficiſceretur, ſubminiſtratum. Dictis reditibus alios adjunxit Rex Henricus VIII. Concidit enim reditus Epiſcopatuum, adſcripſit fiſco Abbatias, & Commendas Equitum Rhodiorum, aliorumque ordinum militarium; ſuppreſſit Curas (ut vocant) opulentiores, vendicavitque ſibi annatas & decimas omnium beneficiorum. Pro his rebus ordinavit curiam augmentationum & decimarum, qui reditus omnes important plus quam octingenta aureorum millia. Reditus itaq; ordinarii accedunt ad ſummam unius myriadis, & trecenta & amplius aureorum millia. Sunt præterea ſubſidia extraordinaria, quæ duorum generum ſunt: aliquando enim toti regno imperantur; tunc convocantur Parlamenta, in iis quid opus ſit determinatur, & modus ordoque qui ſequendus eſt. Ordinarie duorum menſium ſpacio, aut paulo amplius, colligitur quod determinatum eſt.

Aliquan-

Aliquando petit Rex à particularibus ſubſidium, quod ipſi benevolentiam vocant, ea in re conatur unuſquiſq; ſuum obſequium Principi probare. Noſtris temporibus inventa eſt alia via conflandi pecunias, nempe ex quinta parte, aut ſimili, quæ Coronæ penditur ab iis, qui licentiam habent prædas faciendi, in oris maritimis Hiſpaniæ & novi Orbis. Soliti ſunt idem facere, facitque id adhuc Prorex Algiere, qui piratas recipit, cum pacto, ut partem mancipiorum, prædarum ſpoliorumque ei dent. Sed raro id accidit, ut male parta, non male delabantur. Eos quoque qui prædatum excurrunt, ſæpe manet damnum: vendunt enim patrimonia, ut arment naves, ſed lucrum incertum eſt. Hiſpani enim qui initio ex improviſo obruti fuerunt, fortificant quotidie acceſſus, ſecuraſque reddunt ſuas claſſes. Hæc de viribus & reditibus Angliæ dixiſſe ſufficiant. Addam hoc tantum, quod in Anglia nobiles loca munita non poſſident, nec ædificia foſſis aut vallo clauſa, nec aliquam juriſdictionem in populum habent dignitates Ducum, Marchionum, aliæque, nihil aliud quam puri tituli ſunt, quos Rex eis confert, nec tamen ii, qui titulis gaudent, aliquid in locis, unde titulum ſumunt, poſſident, ſed ſe aliqua penſione ex ære

segio

regio ſuſtentant. E contrario gaudent nobiles in Francia mero & mixto imperio, cum titulis Dominorum, Baronum, Comitum, Marchionum, Ducum, Principum: poſſident magnas & bonas civitates, non tantum pagos. clientes quoque habent, qui ipſis homagium & fidem præſtant, ſed Regem & Parlamenta ſuperiorem agnoſcunt.

RELATIO PHILIPPI HONORII De REGNO BRITANNICO.

BRitannia Inſula, Sereniſſime Princeps (ut quæ in univerſum ad illam pertinent, etiam ejus rei peritos admoneam) omnium, quas antiqui cognoverint, ampliſſima, in mari Oceano, quod nemo neſcit, collocatur ad partem Occidentalis Europæ in gradu poli primo ſupra quinquageſimum: ab Oriente littoribus inferioris Germaniæ objecta: ab Occidente Inſulæ ac Regno Hiberniæ: à Septentrionibus inſulis Orchadibus: ab Auſtro Provinciæ Normandiæ & Bri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tanniæ, olim Armoricis civitatibus: variis nominibus vocitata, primo Albion, mox Britannia, demum Anglia, diverſis tamen etymis, & ſcriptorum ſententiis, quas neque tempus, neque locus permittunt, ut deſcribam. Ab auſtro ad aquilonem ejus longitudo eſt octingenta millia paſſuum, latitudo vero major, trecenta viginti millia paſſuum; cum ipſius forma triquetra ſit, & Scotię regno comprehenſo, mille ſeptingentis millibus paſſuum in circuitu contineatur, paucioribus, quam Cæſar computaverat, ducentis octuaginta: abundat fluviis, ac portubus, aëris eſt temperatioris, ſolum non ubiq; planum, ſed leviter aſſurgens, collibus aſpectu perjucundis, cunctis neceſſariis rebus inſtructa: & quanquam quædam magis ad commoditatem, ac delicias facientia à peregrinis comportantur, tamen longe plura ad alias nationes tranſmittit.

Exportantur inde, ut omnes ſcimus, lana, ac lanificia omnis generis, ſtanna, plumba, coria, carbones, carnes, & nonnunquam frugum omne genus, præter cereviſiam. Inter ea, quibus importatis utitur, numerantur præſertim aromata, ſacchara, fructuum omne genus, quod advehitur ex Gallia, & ex Hiſpania, vina, olea & lupulorum flores, quibus ad parandum

randum cereviſiam utuntur, panni aurei, & ſericei, telæ, & ſimilia, præter colores, & ſuccos pro infectoribus. Ob has, aliaſque precioſiores merces, & propter ſitus commoditatem ab omnibus Europæ nationibus frequentatur citra Poloniam, & poſtremis temporibus etiam à Moſcovia, & Ruſſia, & ab Indijs Occidentalibus, à Menico, à Braſilia, & à littoribus Guiennæ, proinde ſuper cæteras orbis Inſulas commoda creditur, & delicijs, opibuſque affluentiſſima. In duas partes dividitur, quæ duo comprehendunt regna. Mons & flumina Solvens & Tuedus regnum Angliæ à regno Scotiæ diſcriminant, remanetque Scotis Septentrionalis pars in longitudine quadringentorum octuaginta milliarium, meridionalis vero Anglis ducentorum triginta. Anglorum portio tripartita eſt, & ſecundum alios quadripartita: Quatuor autem eæ provinciæ in viginti duas civitates totidemque Epiſcopatus cum duobus Archiepiſcopatibus diſtribuuntur, quarum nomìna & proprietates, ad vitandam memoriæ oſtentationem, multoque magìs ut brevitati conſulam, hiſtoricis, ac geographis, à quibus diverſe ſcribuntur, remittam. Dicam ſolum, quemadmodum Provinciæ inter ſe in moribus diſcre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

pant,ita lingua differre : nam Vallenſes aliter, quam Cornovallenſes loquuntur, & utrique ab Anglorum idiomate diſſentiunt. Ad hæc duo linguarum genera, additur,quod in Scotia diverſimode loquuntur agreſtes homines à cultis : hi ſiquidem Britannicæ, illi Hibernicæ linguæ ſimilem linguam in uſu habent:quę profecto res mirabilis eſt, una in Inſula quinque linguarum eſſe diverſitatem. Foret quoque hiſtorici ac geographi munus, ſi de locis maritimis, ac mediterraneis referrem : ſed tantum id ſufficiet,ut nonnihil referam, de Vrbe Londino, regni metropoli,ac regia vere civitate, jure inter primarias Europæ urbes celeberrima, vel ſi fertilitas, omniumque rerum ad uſum vitæ humanæ facientium commoditas, vel incolarum frequentia ſpectetur, nam ſuburbiis, & oppido Oſmeſtrio computatis, trecentis quinquaginta hominum millibus eam conſtare putant: Pulcherrima quidem eſt, cum ob vias & ædificia, tum propter pontem, qui novemdecim fornicibus ex ſolido marmore fabrefactis utramque ripam Tameſis jungit, tum etiam ob Cathedralem Eccleſiam S. Paulo dicatam: verum longe pulchrior eſt ob ſitum ad ripam Tameſis,à quo fluvio præter jucunditatē maximū accipit emolu-

men-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

mentum ex frequenti navigiorum concurſu, quæ trecenta & quadringenta dolia ex noſtratibus ferre idonea eſſent: confluunt autem undequaque, adjuvante fluxu maris atque refluxu, etſi civitas procul à mari ſexaginta & amplius diſtat milliaribus: ſed præ cæteris dives eſt non modo propter commercia & negotiationes; verum etiam ob multa privilegia, quibus incolæ fruuntur ſine exceptione, an populares ſint, an mercatores, & artifices: à quorum uno, qui ex viginti quinque Aldermannis nuncupatis eligitur, ditiore, ac nummatiore regitur, & quaſi in formam Reſpublica gubernatur, exempta ab omni regis, ac regiorum Dominatu. Populares nominavi, quia Nobiles ſecundum morem Gallorum ac Germanorum omnes procul à civitatibus vitam degunt. Vtque de eorum divitijs nonnihil attingam, creduntur in duabus ſocietatibus eorum, qui vernacula Aventurieri appellantur (ſunt autem ij, qui ſpeciali privilegio ſoli poſſunt ex Belgio in Angliam mercimonia invehere, & viciſſim ex Anglia in Belgium: quibus vero lanificia exportare licet, ij Stapolieri dicuntur) multi eſſe divites adeo, ut quinquaginta & ſexaginta millia illarum librarum Sterlinorum poſſideant ſinguli,

& maiori parte in numerata pecunia: hæc autem ſumma pluſquam ducenta millia aureorum noſtræ monetæ tranſcendit: præter innumeros mercatores aliarum ſocietatum, ut ſunt mercatores Stanni, & aromatum, aliarumque mercium gravium, unde Groſſieri dicuntur: quodque vix credibile videbitur, Salſamentorum mercatores ad eandem & maiorem ſummam pertingere ſolent: ſic, ut pro re explorata ſit habendum, eam urbem cuilibet urbi Europæ recte comparari poſſe.

Verum hoc argumento, uti cunctis cognito, minuſque neceſſario prætermiſſo, ad alia veniam maiora, & cognitione huius Excellentiſſimi Senatus digniora, & antequam referam de natura principum, & eorum, qui regnum gubernant, præmittam in univerſum aliquid de natura regni, præſertim de eius opibus, ac viribus: ut noſcatur, an eius ſit validitatis, aut imbecillitatis, quam quiſquam animo concepit: utque tempore ne abutar, dico; etſi olim illius regni potentia, atque dominium duplo maius, latiuſque cenſebatur, cum ſpatio trecentorum annorum Normandiam, Britanniam, Guiennam, Guaſconiam, præcipuas Franciæ provincias, poſſederit, & longo tempore ſibi tributariam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Scotiam fecerit, & per annos ſexdecim, & amplius, totum Galliæ regnum penitus ſubierit, cuius Coronam publice Pariſijs accepit Henricus Sextus, haud ita pridem, hoc eſt, anno milleſimo quadringenteſimo quinquaſimo octavo, quæ quidem omnia amiſſa ſunt, nihilque reliquum eſt præter titulos, & quædam vicina loca, inſulaſque parvi momenti, & alteram partem inſulæ ac regni Hiberniæ: tamen regnum illud validum adeo remanſit adhuc, ut nullius egeat ad ſui tutelam: quinimo non modo difficile & arduum opus eſt, ſed etiam penitus impoſſibile (niſi regnum diſſidia nutriat) vi illud expugnare, quemadmodum ſeorſim Serenitas Veſtra ex relationis noſtræ progreſſu percipiet. Nam prius de viribus maritimis ſermonem inſtituendo, eæ præcipue, cum Regnum inſulare ſit, conſiderandæ videntur, etſi hæ quoque valde diminutæ ſunt ab eo numero, quo olim fuerunt: quippe ducentæ aliquando naves majores illi Reges adverſus hoſtes ſuos inſtruxerunt, præſertim Henricus V. adverſus Carolum Sextum Regem Franciæ anno milleſimo quadringenteſimo decimo octavo. ſed ne res longinquas nimium attendamus, loquemur de centenis, & amplius navigijs, quæ Reges Henricus Septimus &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Octavus armabant, inſtructa omnia cum ſuis adminiſtris perpetuo ſtipendio affectis, quo poſſent ad omnem occaſionem ex tempore præſto eſſe: modo, vix quadraginta ſuperſunt naves; ſiquidem vel ob negligentiam, & propter egeſtatem ad ſumptus contrahendos aliæ divenditæ ſunt, aliæ factæ innavigabiles: & nihilominus eæ paucæ, quæ reliquæ ſunt, cum alijs, quæ juris privatorum exiſtunt, & quas numero ingenti Rex congregare poteſt, non modo ad regni defenſam ſufficiunt, ſed etiamſi coniungerentur, ad tantum numerum atque extraordinarium aſcendunt, ut multa centenaria, utque inquiunt Angli, quingentorum numerum expleant. Verum eas ad mediocrem quemlibet numerum redigamus, tot nihilominus eſſent, ut ſi eas militibus, tormentis, armis, omnique munitionum genere exornaverimus, certe ſi non aggrederentur, at ſaltem obſiſterent cuique aggreſſori: quandoquidem nullum regnum æque claſſes ſuas permunire valet, ut hoc Regnum Britanniæ. Et hæc ſpectant ad eius navigia, opeſque maritimas.

Quod pertinet ad terreſtres copias, ac pedites, innumerabilis profecto eſſet hominum multitudo, ſi ad eos omnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

reſpexerimus,qui in periculo publico armati conſiſtere tenentur: nam cum novem & triginta ſint portiones, in quas regnum diſtribuitur,nuncupatæPorchshai, fama eſt,cõſcriptos eſſe ad hanc rem ſeptuaginta mille homines, quamvis vulgus centũ mille prædicet: verum his omiſſis,ſi milites voluntarios conſideraverimus,hi quoque plurimi eſſent, quibuſcum reges illi ſæpe mare trajecere, & inter recentiores Henricus Octavus anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſexto trajecit propter Terracinenſem expeditionem,itemque propter Bononienſem anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, quo tempore quadraginta aut circiter quinquaginta millia Britannorum ſecum duxit, multoque plures conduxiſſet,niſi ſumptibus parcere,faciendis extra regnum ſuum, neceſſe habuiſſet: ex hujuſmodi hominum genere,uſu poſtulante, viginti aut viginti quinque millia præſto eſſent, omnes ferreis loricis induti: loquor de iis quos rex inſtruere valet: nam ſi etiam ſubditi Baronibus ac Dominis connumerarentur, longe plures eſſent:illorũ enim nemo eſt, etſi tenuiſſimæ conditionis, qui ſuarum opum, facultatumque proportione plurimos armare nequeat, uſque ad millenum numerum, & amplius, cujuſmodi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ſunt Comites Arby, Cerosberi, VVeſtmerland, & præ cæteris Comes de Pemburch: quorum milites etſi non omnes experientia inſignes, & exercitati eſſent, qui quidē pauci ſunt militaribus meditamentis aſſueti, tamen probis, & expertis militibus mixti (multi ſiquidem externa bella frequentant) equidem egregium ſui ſpecimen præberent, plurimumque ad defenſam valerent, præſertim propter indolem, atque aptitudinem ipſorum ad exercitamenta militaria, & propter diſciplinam, quam in certamine obſervant: alij quoque, etſi inermes, & parum exercitati, nonnihil valerent, propterea quod nulla eſt, ut nemo ignorat, in toto orbe natio, quæ mortis periculum magis, quam Britanni, contemnat: Et hæc ſpectant ad peditatum. Ipſorum arma conſueta arcus & ſagittæ: quorum armorum tantus eſt numerus propter communem omnium in ſagittando exercitationem, nulla gradus, ætatis, profeſſionis exceptione, ut incredibilis exiſtat: quod fit non modo eorum ſponte, ſed etiam Parlamenti lege, quæ jubet patribusfamilias, ut pueros etiam, cum ad novem annos devenerint, ea in arte exerceant, idque ut cætera otii mala removeantur. Verum id meditamenti in quo vires & ſpes omnes Reipublicæ colloca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tæ eſſe videntur, ita promovent, tantaque eſt eius exiſtimatio, ut cunctis armis, etiam ſclopettis arcum præponant, magiſque ſe hoc tutos putent, quam illis, equidem contra peritiſſimorum militum ducumque cæterarum nationum opinionem: tanta vi explodunt exonerantve ſagittas, tantaque ſimul dexteritate, ut thoraces transfigere quidam poſſe dicantur, & nemo ipſorum eſt, qui vel recta, vel ſurſum ſagittans, longius, quam palmo uno aberret à ſcopo. Et in hoc præcipue conſiſtunt eorum arma offenſiva.

In defenſivis armis vix ullam adhibent diligentiam, vel ob incuriam, vel quia ea nihil faciunt, malunt ſiquidem leves & expediti poſſe prævenire hoſtem, currere, retrogradi & ſaltare, quam armis circumdati, etſi tutiores, impediri: nam communiter alio armorum genere non utuntur, quam ad capitis defenſam quibuſdam levibus galeis, quæ vix medium obtegunt caput; loricæ autem loco utuntur annulato ferreo induſio, ſed frequentior eſt uſus thoracum quorundam ex tela craſſa multoties duplicata, qui adverſus ſagittas uſitatus, & tutus eſt, & brachijs laminas quaſdam ferreas apponunt.

Quod

Quod pertinet ad velites, innumerabiles ſunt, ſed minus apti: nam provincia nulla in tota Europa magis abundat equis: at cum imbecilles ſint eo quia, ut cætera omnia animalia, ob aëris temperiem, ſub dio vivunt, herbaque ſola nutriuntur, nihili fiunt: ſed cum audaces ſint, & generoſi, præſertim, ſi ex Provincia Vallia ortum ducant, ad explorandos atque infeſtandos hoſtes putantur ſatis valere, & longe plus valerent, ſi nutrirentur melius.

Quo ad cataphractos, cum inſula equos non producat aptos, niſi forte aliquos in provincia Vallia, aut ex equitiis Regiis, Regnum eorum copiam habere nequit. Cum tamen eorum neceſſitas indies magis cognoſcatur, & propterea quia Domini, & Barones, & Prælati tenentur certum eorum numerum alere ad Regni & Regis defenſam, omnes, qui per hæc tempora poſſunt, curant, ut equitia nutriant. Equi igitur, qui illic conſpiciuntur, importati ſunt ex Flandria, cum Sereniſſima Regina juſſerit, ut omnes ſuæ ſatisfaciant obligationi, ne ob defectum equorum boni publici cura in deſuetudinem procederet.

Ex his igitur equis, additis etiam penſiona-

onariis, & aulicis, omnibuſque quot-uot ad militiam equeſtrem obligati unt, opinantur plerique, ſi luſtratio ge-eralis fieret, poſſe componi exercitum uorum circiter millium equorum ex-ellentis bonitatis, qui adverſus quemli-et hoſtilem impetum tuto objiceren-ur.

Et hæ ſunt Anglicæ militiæ vires, a-tæ quidem, modo in Regno adſit con-ordia, ad externos hoſtes repellendos: uibus viribus addi quoque poſſent au-iliares copiæ ex Hybernia, hominum ylveſtrium, qui Coronæ parent. Hi ſi-uidem unius diei, & aliunde breviori avigatione abſque ullo impedimento n inſulam trajiciunt, ut quondam tra-eciſſe dicuntur non ſine regni plurimo ructu atque adjumento.

Cum hactenus opes & multitudinem erreſtrium ac maritimorum militum xplicaverim, non eſſet incongruum, t quo ordine quove ſumptu in bello de-inentur enarrarem: ut illius Regni mos, diverſus ab eo quem terra marique ſer-vat Serenitas Veſtra, diſpiciatur: verum quia hæc res nimium temporis abſume-ret, & particulatim referenda eſſet, in a-liam occaſionem rejiciam, ut regni ſi-tum deſcribam, & quo pacto natura mu-nitum habeatur: nam in inſula collo-

catum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

catum eſt Regnum, & ejuſmodi mari circumdatur, quod à cæteris maxime differt, cum in Oriente, & nuſquam mare fluxum atque refluxum tam ingentem habeat, qui ſub incremento, ac decremento, altitudinem ac profunditatem duodecim, uſque ad quindecim paſſuum expleat. Quamobrem cum totum Regnum quædam arx eſſe videatur, Reges illi peculiares arces, quaſi ſupervacaneas non minus adverſus domeſticos, quam externos neglexerunt: nam adverſus domeſticos, qui potior viribus eſt, & in campo victor conſiſtit, is Regni dominus eſt, ſemperque erit, hoſtemque, qui ſe in arce aliqua condiderit, acriter obſidebit, & fame abſque ullo remedio conſumet. Adverſus externos vero tutum eſt regnum, quia, cum inſulare ſit, claſſibus eo migrandum eſt: itaque Reges curavere, ut hoſtes portubus carerent, neque ad eos appellere abſque ſummis difficultatibus, ac periculis liceret: idcirco quoties adventurus hoſtis creditur, circum littora manent excubitores in locis eminentioribus, ut more in Orientalibus partibus aſſueto diu fumis, noctu ignibus indicent navium adventum, quo indicio inſulares ſtatim accurrant, quemadmodum ſub pœna vitæ omnes patresfamilias, cum ſtatuto nautarum

arma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

armatorum numero, & commeatu, pro quatriduo ſaltem tenentur accurrere ad ea loca defendenda, ubi maius eſt invaſionis periculum. Hoc igitur pacto littora defenduntur ab externi hoſtis impetu: nunquam enim defenſores tam pauci eſſe poſſunt, ut, cum recentia ſubſidia adfutura ſint, neque arma, & tormenta deſint, claſſem quamcunque arcere nequeant, præſertim cum hoſtes maris viciſſitudines extimeſcere debeant: neque facile ſit reperire Cæſares, aut alios Duces, qui putent, in nudis littoribus naves exponendas ventorum arbitrio, qui creberrime mutantur, & periculoſiſſimas cient tempeſtates.

Igitur Regnum hoc mari nunquam ex tempore offendi poteſt; Terra vero nulla pars eſt, niſi quæ ſeptentrionalis, nempe Scotia: à qua parte præſidiarii milites detinendi ſunt, alioquin Scoti excurſiones facere poſſent, non ſolum prædæ ſpe adducti, cum in ſylvis habitent, & pauperrimam vitam degant, ſed etiam incitati odio, quo natura Anglos proſequuntur, aucto ex continuis bellis, præter querimonias veteres, & de finibus controverſias. Hic Regni limes præſidio mille quingentorum militum, qui in quatuor loca diſtribuitur, defen-

defenditur: altera militum pars inſidet Barvichij, quod oppidum ad Orientem ſitum eſt in faucibus fluvij Medi, frequens mercimoniis piſcium, præſertim Salmonum, uſurpatum olim bello, neque unquam redditum Scotis. Aliud propugnaculum à parte Occaſus Carledum dicitur: reliqua militia in duobus alijs locis detinetur: quanquam urbs Duramentis celeberrima inter Anglos præcipuum adverſus Scotos propugnaculum habetur, & quia frequentiſſima eſt, militibus ſtipendia exſolvit. De ſtudijs Scotorum erga Reginam erit ſuus dicendi locus, cum de cæteris Principibus fiet mentio.

Ex his igitur arcibus, atque præſidijs Regnum tutum eſt: verum hæc fruſtranea eſſe poſſunt, ſi commeatus & pecunia deſint, ſine quibus Regna ab hoſtium invaſionibus, & à ſubditorum defectionibus, quæ in eo Regno haud raræ ſunt, ægre ſe tueri poſſunt: ideo de his etiam breviter dicam aliquid: dupliciter igitur res pecuniaria conſideratur, vel cum jam accumulata eſt, vel cum indies exigitur, & paulatim coacervatur.

Quo ad ordinarios reditus, ut audivi, colliguntur quinque aut ſex modis regno illi peculiaribus, & nemini Regum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

gum, Principumque cognitis, & uſitatis. Ideo quoſdam declarabo. Inter hos præcipua eſt tutela pupillorum: quæ eſt hujus regni, & Scotiæ, ſpecialis prærogativa, cum à cæteris Principibus vel Chriſtianis, vel infidelibus nullo in uſu habeatur: equidem gravamen eſt maximum: nam omnes ſive mares, ſive fœminæ parenti ſuo ſuperſtites minores uno & viginti annis ſub tutela Regis vivunt, qui Rex omnia illorum bona, quæ Coronam recognoſcunt quantumcunque exili tributo (ſunt autem infinita) ſimulque alia, quæ libera ſunt, occupat, fruiturque iis, ac diſtrahit, largitur, vel ſibi, prout libet, retinere poteſt quoaduſque pupilli unum & vigeſimum attigerint annum. Hi reditus maximi eſſent, niſi Regis conſuetudo eſſet illa bona paſſim aliis concedere: quorum plurima huic obligationi ſubjacent, ut Regi aliquid pendant. Quod niſi me tempus deficeret, oſtenderem incommoda, quæ ex hujuſmodi tutelis emanant, cum quia bona pupillorum negliguntur, tum quia ipſi quoque pupilli male tractantur, cum ut plurimum tutores mercenarij ſint, qui tutelas lucri cauſa emunt, ſuamque tantum utilitatem reſpiciunt, affinitateſque quaſi vi contrahunt, filios ſuos filiaſve, aut nepotes, aut proximos cum pupillis ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

trimonio fraude conjungentes; neque obſtat, quod à parte tutorum nulla ſit ad pupillos proportio vel in divitiis, vel in nobilitate: unde conjunctis nobilibus atque ignobilibus, præterquam ſtirpes degenerant, graviſſima proficiſcuntur odia, ac divortia frequentiſſima.

Simul cum tutelis etiam matrimonia intelliguntur non modo pupillorum, ſed omnium eorum, qui bona poſſident, aliquo modo obligata Coronæ, etſi majores ſint: hoc autem privilegium regni hujus, & Scotiæ ſpeciale eſt: neque quiſquam ejuſmodi bonorum poſſeſſor poteſt matrimonium contrahere atque concludere, niſi prius Regis beneplacitum impetraverit, utpote qui matrimoniorum dominus, hoc eſt, dotis tradendæ eſt: ſed in hac quoque re liberalitatem ſolet exercere. Ex hujuſmodi reditu antea decem, aut duodecim millia librarum ſterlinorum colligebantur, at in præſens propter occupata eccleſiaſtica bona laïcis bonis aggregata, ex quibus privati reditus adaucti ſunt, intellexi, præter largitiones, quas Regina facit, inde paulo minus quam librarum 30000. deduci.

Præterea aliud redituum genus eſt, quod cum pupilli, ex minori ætate egreſſi, hæreditatem adeunt, Coronæ ſolvunt, quod unius anni fructus exhaurit: aliud quoque,

quoque, quod Reluffum vocant, quod in recognoſcendis feudis conſiſtit: feudorum autem tanta eſt multitudo, ut qui tantummodo militares vocantur, ij numero ſint ultra ſexaginta millia: & recognoſcuntur maiori minorive Regis utilitate, ut feudorum dignitas requirit: hi autem reditus tanquam extraordinarij computantur, ſi comparentur ordinarijs, qui ex patrimonio Coronæ accipiuntur, & antiqui reditus nuncupantur, qui explent ſexaginta millia librarum: Cui patrimonio nunc additus eſt Ducatus Lincaſtriæ, ex quo triginta millia librarum colliguntur, cumque onera quædam amota fuerint, ſumma hæc plurimum augebitur. Verum ante omnia regius eſt proventus dignus conſideratione ex portoriis rerum omnium, quæ exportantur, & importantur, tam ab Anglis, quam à peregrinis: ſed non ſine aliqua differentia. nam in aliquibus quadruplo magis aggravantur peregrini, quam Britanni: in quibuſdám aliis omnis exceditur proportio. Hic vero proventus magnus eſſet, quia plurima exportantur, & importantur, ſi peculiares publicani juxta cæterorum Principum morem adminiſtrarent, ſed cum Principis nomine exigatur, maior pars conſumitur in largitionibus, & furtis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nam ex ducentis & amplius millibus librarum, qui putantur inde provenire, vix quarta pars Coronæ ſupereſt; cætera miniſtrorum, & exactorum ſumptibus abſumuntur.

Hi fuerunt antiquitus, & in præſens habentur Coronæ reditus: præter quos computandum eſt emolumentũ, quod ex ferri, plumbi, & ſtanni præcipue fodinis extrahitur, cum vix ulla inſulæ pars hoc naturæ munere careat, potiſſimum vero Provincia Cornovalliæ mineris abundat. Sunt quoque reditus Epiſcopatuum, & Abbatiarum vacantium: & quo tempore Abbatiæ ſuo jure fruebantur (erant autem innumeræ) plurimus erat proventus: earumque diſtributio, quemadmodum & Epiſcopatuum, ad Reges pertinet, qui dum plus minuſve differunt eas conferre, ita ipſarum fructus ſibi acquirunt. Habent etiam ex regno 20000. librarum. Adſcribunt ſibi rebellium bona, præter pœnas pecuniarias, quas ex multis exigit tribunalibus, cum ſcilicet delicta aut Nobilium, aut Eccleſiaſticorum, aut publicorum officialium, aut quorumcunque hominum indies puniuntur. Omnes huiuſmodi reditus tam ordinarij quam extraordinarij credebantur tempore ſchiſmatis quotannis aſcendere ad ſum-

ſummam librarum centum quinquaginta millium, quæ ſunt ſexies centena millia aureorum ducatorum. Hi ſimul cum bonis Eccleſiaſticis, quæ Rex Henricus ingenti omnium ſcandalo occupavit, cum ab Eccleſia ſeſe alienavit, duplo auctiores facti ſunt, quamvis data opera ſummam adhibuerit in ea re negligentiam, nempe permittens, ut unuſquiſque ex iis occupationibus fieret opulentior. Cum hoc igitur incremento credebatur Coronæ reditum annuum eſſe trecentarum decem millium librarum, hoc eſt, per ea tempora millionem unum, & 200000. aureorum. Nemo ambigit, cum regnum occaſione diſpendiorum careat, videlicet in detinendis ad ſui tutelam claſſibus, peditatu, equitatu, quia ex ſeipſo ſecurum eſt, quin poſſit regiis neceſſitatibus non modo cuncta ſuppetere, ſed etiam ea ſatis ſuperque ſubminiſtrare, quæ Regum libido poſtulat. nam exceptis, quæ diximus, Scotiæ præſidiis, quæ remoto belli periculo pro dimidio ſtipendio à civibus cuſtodiuntur, itemque excepta trecentorum ſagittariorum cohorte, & quinquaginta Nobilium, qui ſtipendia merent utrique quotannis libras viginti quinque, item exceptis portuum & navium illarum pręſidiariarum, quas diminutas eſſe diximus, reparatio-

ne, tormentorum, armorum, omniumque munitionum renovatione, palatiorum, domuumque regiarum inſtauratione, quarum numerus toto regno magnus eſt, præter ſalaria oratorum, judicum, aliorumque publicorum miniſtrorum, quæ omnes expenſæ proculdubio ordinariæ ſunt conſervandoque regno neceſſariæ: detractis his ſumptibus, qui non nimij ſunt, reliqua pecunia tota ingenti ſuperfluitate, ac prodigentia conſumitur in aula, menſis ſcilicet, ſtabulis, armamentariis, capellis, penuariis, aliiſque muneribus ad Reginæ ſervitia deſtinatis, maximo, ac valde ſuperfluo officiariorum numero, quos Clerchi vocant: ſiquidem nulla toto orbe gens eſt, quæ Brittannos exſuperet in ſplendore domeſtico, famulitii multitudine, officiorum, ac graduum diſtinctione. Adeo, ut, ne id reticeam, unde cætera conjici poſſunt, ſola ciborum atque potionum expenſa ſexaginta librarum ſterlinorum millia abſumat ſingulis annis, hoc eſt, ducentos quinquaginta mille aureos: res quidem admirabilis, cuicunq; contingit aſpicere cupediarum, quæ ſingulis diebus parantur, multitudinem: & nihilominus vix quarta pars ſumptuum fit, qui regnantibus Henrico & Odoardo hujus Reginæ præceſſoribus fiebant, cum ipſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

multos abuſus, multaſque ſuperfluitates ſuſtulerit, non ſolum moderando, ſed penitus tollendo menſas pleraſque.

Ex his igitur colliguntur,& in hæc inſumuntur regii reditus: Pro extraordinariis autem occaſionibus, ut belli, æris alieni, & ſimilium, ſuperſunt extraordinarij modi providendæ pecuniæ, qui profectò modi plurimi eſſent, ac Principi perutiles, ſi modo vellet partem aliquam illorum gravaminum,quæ in aliis regnis uſurpantur,factaque ſunt ordinaria, introducere: verum in hac parte revera mirabilis eſt, & perrara illius regni libertas, quo nullum regnum minus oneratum eſt. Igitur Regnum illud extraordinarios reditus nullos habet, quam ſola ſubſidia,quæ Parlamentorum interventu in publicis neceſſitatibus decernuntur: ad quæ ſubſidia indifferenter contribuunt Britanni, ac peregrini: ſed tamen plurimis dilationibus penduntur ad portionem bonorum, quæ quiſque poſſidet, quæ bona minus rigide æſtimantur, & exactionum tempora dividuntur, ac plus minuſve differuntur, prout urget neceſſitudo.

Cum ſatis de viribus, ac munimentis regni dixerim,reliquum foret, ut de Politia nonnihil referrem, ut quam ſit à cæteris diverſum appareat:ſed brevitatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

cauſa ſufficiet, ut ſignificem, juſtitiam ibi non, ut in cæteris regnis, & Chriſtianis provincijs, adminiſtrari: non enim civilibus & imperialibus legibus gubernatur, ſed municipalibus, ut hæc Reſpublica. quæ cum à Gulielmo Normando Baſtardo, qui Conquæſtor, quod perinde eſt ac tyrannus, utpote qui vi totum regnum occupavit, inſtitutæ fuerint: admirandum non eſt, quod ſolam Principis utilitatem reſpiciant, ſubditorum vero bonum deſertum eſſe videatur, plenæque ſint tricarum, ambiguitatum, ſibiq; contrariæ: fuerunt ſiquidem excogitatæ, ac ſancitæ à Normandis, quibus nulla gens magis litigioſa, atque in controverſijs machinandis, & proferendis fallacior reperiri poteſt. Hæ leges in illis judiciis inviolabiliter, ac rigide obſervantur, & in Gymnaſijs Londini publice idiomateNormanno præleguntur, quo idiomate paucis ante annis litigia agitabantur, & omnes judiciarij actus, & publicæ ſcripturæ conſcribebantur, quodque novum videbitur, confertur gradus Doctoris in ea facultate, ut in Italia, aliiſque civitatibus conferri ſolet gradus in Iure Civili & Canonico. Quod ſi temporis anguſtia concederet, poſſem diverſitates quaſdam, & vere notabiles abuſus, qui in forma judiciorum

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

rum frequentantur, referre, præſertim in iis judiciis, quæ inquæſtæ dicuntur, in quibus tam civilibus, quam criminalibus magna ſubſequuntur incommoda. Hoc judiciũ conſtat ex duodecim viris, qui à judice congregantur, ut ab iis ſententiam ſuam exquirat, ſuper re, de qua controvertitur: & omnes conveniant, neceſſè eſt, alias nequit judex ad ſententiam procedere. Sed ne tædium afferam, hoc totum argumentum poſtpono, addens tantum, in toto regno atq; in omnibus conſultationibus regiam ſolã voluntatem attendi, cum Reges abſoluti Domini ſint, atq; Monarchæ. Quamobrem ne ſoli eſſè videantur in regimine, aut propter inertiam, & majoré commoditatem, vel ob ſuperbiam ac pompam, inſtar Turcici imperij, induxere Conſilium præcipuorum officialium, ac miniſtrorum, qui inſtar Baſſarum congregantur, & Principem ubique ſequentes, habent ad hunc effectum & menſam, & proprium in aula diverſorium, ac famulitia ſplendida, magnaque dignitate regios labores minuunt, ſiquidem ad eos confugiunt plerique ſubditi, ac miniſtri publici, & Principum quoque Oratores. Adeo ut ij Principis aures & perſonæ dici poſſint, cum per totum Regnum potentiam exerceant, & imperium in miniſtros,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

quos magna autoritate tractant, illique viciſſim obedientiam præſtant; denique ut Rex, ita ipſi, quæcunque libet, jubere, ac decernere queunt. In hujuſmodi conſilium, quod regium dicitur, utplurimum admittuntur tria vel quatuor præcipua Regni officia, hoc eſt, Cancellarius, Theſaurarius, & quem vocant Brovizelium (cuſtos privati ſigilli) & Amiralium, præter præſtantiores Aulæ domuſque Regiæ officiales, veluti Stuardum, qui ſimillimus eſt Magno Magiſtro in Gallia, & in Aula Cæſarea Major Dominus major; omnes ut plurimum dominos nobileſque & eximios viros. Quo loco non erit abs re, ut Veſtra Serenitas non ignoret, qui ij ſint, qui hodie Conſilium hoc Regium explent ſub Eliſabeth præſente Regina.

Archiepiſc. Cantuarienſis Metropolitan.
Magnus Cancellarius.
Chriſtophorus Hatton eques.
Magnus Theſaurar.
Baro Bourgley.
Magnus Magiſter.
Comes Leyceſtre.
Magnus Amiralius.
Baro Carolus Harrade.
Marſchallus.
Comes Cerosbery.
Comes Darby.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Baro Huſduni Gubernator Barvichii in finibus Scotiæ.

Baro Cobham Gubernator quinque portuum.

Baro Bucherſt.

Dominus Franciſcus Knollis Theſaurarius Reginæ.

Dom. Iacobus Croſtels eques.

Dom. Thomas Honigge eques, Vicecamerarius Reginæ.

Dom. Gualterius Mylmey eques.

Dom. Franciſcus Pauletus Gubernator inſulæ Garſeq.

Secretarij vero ſtatus ſunt hi, videlicet:

Dom. Franciſcus VValſingham eques.

Dom. Guilielmus Daviſon.

Dom. Thomas VVolley.

Inter hos, ut aſſolet fieri inter principum Conſiliarios, urgent factiones, & privatæ ſimultates, de quibus nonnihil attingam breviter.

Magnus Theſaurarius, vir gravis, & doctiſſimus, antiquam fovet amplectiturque nobilitatem, alioſque nobiles Catholicos: antiquos nobiles, quia per filium ſuum cum illis affinitatem contraxit: alios Catholicos, quia dominationis id intereſſe putat, & hinc gloriam hoc tempore aucupari ſperat Fruitur Reginę favore intimo, interque cæteros eius factionem ſequuuntur, Epiſcopus Cantuarien-

rienſis, Barones Cobham, & Bucherſt.

Comes autem Leyceſtre genio penitus contrario antiquos nobiles deprimit, fovetq; deteſtabilem Calvini opinionem, quodq; magis intereſt, alias plurimas ſectas promovet, quæ ibi vigent, ut amoris familiam, Puritanos, qui tanto numero aucti ſunt, ut res incredibilis videatur, qui ab illo tantum ſuſtinentur, ut aliquando eorũ opera utatur, quemadmodum cenſent plerique. Hi antiquis & præſentibus regni legibus, maximeque Catholicis adverſantur, augentur autem propter gratiam, quam apud Comitem hunc habent. Ipſi quoque in Conſilio adhæret Secretarius VValſingham vir Reipublicę ſcientiſſimus, Paulettus Knollis, Mylmey, alijq; nonnulli Puritanæ Sectæ addictiſſimi. Cæteri magis ornamento ſunt, quã ſerijs rebus tractandis, cum adverſus illos ne hiſcere quidem audeant.

Ab his igitur regnum omnino gubernatur. Verũ quoniam aliquando materię quędam publicæ accidunt, quę ad bonũ, ſive etiam detrimentũ regni ac ſubditorum ſpectant, verbi gratia, legẽ novã cõſtituere, alias examinare, vel reprobare, pecuniam ad bellũ aliquod jam ſtatutũ imperare, vel ſimilia ad Remp. pertinentia providere, tunc in ſimilib. caſibus cõſueverunt Reges modeſtię gratia antiquã

con-

conſuetudinem ſervare, ut ſcilicet Parlamenta convocent, in quibus Regni ſtatus & ordines tres congregantur, hoc eſt, clerus, nobiles, & populares, ut ab hiſce examinato negotio, quo de agitur, à Regibus deinde eorum decreta confirmentur aut reprobentur. Et quanquam antiquitus hæc Parlamenta auctoritate ac libertate potiebantur, ut Reges potius politica, & civilia capita fuerint, quam Domini, & Monarchæ; tamen ab Eduardo Tertio ad hæc uſque tempora Regum auctoritas adeo munita eſt, ut hodie Parlamenta regiarum magis cupiditatum larvæ quædam ſint, quibus in rerum dubiarum conſultationibus laborem & incommoda, in periculoſis autem rebus damnum ſubterfugiunt, quam ut per ea poteſtatem ſuam moderari velint; nam in iis quicquid conſulitur, aut decernitur, nihil validum eſt, niſi regia accedat confirmatio: Quin etiam non modo quicquam decernere, aut quemcunque actum facere nequeunt, ſed ne congregari quidem poſſunt, niſi nutu regio; ſolentque Reges ad ea quoslibet admittere, atque ab iiſdem removere, nempe ita formidabiles cunctis facti ſunt, ut nemo in Parlamentis, aut extra ipſa, audeat ſeſe ne minimo quidem verbo regiæ voluntati opponere, niſi tamen ſibi damnum,

ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

ac ruinam velit accerſere. Adeo ut quemadmodum ſervi & ſubditi ſunt ij, qui Parlamentis interſunt, ita actiones & conſilia inde prodeuntia ſervilia eſſe, neceſſe ſit.

Poſſem hic formam antiquarum veſtium equidem pulcherrimam deſcribere, quibus Reges & Barones tantummodo utuntur, aulas delineare, quas Conſiliorum cauſa frequentant, alteram ſiquidem pro nobilibus, ac Prælatis domum altam vocant, alteram pro Burgenſibus, etſi reipſa majori ex parte equites ſunt, eximiæque conditionis & ingenij viri, quam domum humilem vocant: poſſem quoque afferre in medium morem conſultandi, & ſuffragia ferendi, in quo Romanorum priſcam conſuetudinem retinent, denique formam verborum, quæ in Parlamentis Regina jubet adhiberi, in approbandis, aut reprobandis rebus, quæ proponuntur, prout in dictis domibus ante decretæ fuerant.

Partes quoque meæ eſſent, ut, poſtquam regni politiam declaravi, morem ſervitiorum Reginæ, ejuſdemque Aulæ tam in publicis, quam in privatis uſibus referrem, cum potiſſimũ à ſervitiis, moribuſque omnium Principum differant, itidemque efferrem ſpeciale privilegium, quo Reges illi ſimul cum Rege Galliæ, &

Rege

Rege Romanorum utuntur in ſe ipſis conſecrandis, atque ungendis, cum coronantur: ſimul explicaré cauſas titulorum, cur vocentur Galliæ, Hiberniæ, & poſtea Angliæ Reges: deniq; ut loquerer de equitib. Garteriæ, qui ordo regni illius peculiaris eſt, ut S. Michaëlis ordo Frāciæ eſt, & S. Andreæ, qui alias dicitur Aurei velleris, Burgund. domus. Verū quia hęc, etſi ſpecioſa, nimium curioſa, ac forſitan non incognita ſunt, ideo tædij amovendi cauſa poſthabebo omnia, & ad ultimam parté deveniam, qua fœdera & amicitias Reginæ cum cæteris Princip. enarrabo.

Primum conſiderabo Scotiæ regem tanquā viciniorem: qui etſi cum Regina Angliæ implacabilem exerceat inimicitiam, ex matris ſuæ nece profectam, quæ quidé nex cunctis Princip. diſplicuit: tamen neceſſe eſt, ut Princeps ille adhuc juvenis, etſi eximiæ expectationis, ſuorum ſubditorū ſtudijs ſeſe accommodet: qui pręterquā quod cū Anglis propter ipſorum religioné optime conveniunt, primates illius regni ſtipédiarij ſunt Reginę, apud quam Scotię Rex Oratorem habet.

Cum Danię Rege colit Regina optimam amicitiam: ſuper qua articulos nuper quoſdam ad mutuas opportunitates concluſere.

Cum Proteſtantibus Principibus Regina

gina amicitiam, imo auctoritatem retinet: quam muneribus crebriſque legationibus excolit, & inter illos Dux Caſimirus ipſius eſt ſtipendiarius.

Apud Moſchum occaſione mercium habet procuratorem ſuum, itidemque eademque cauſa, & forte quia Reipub. intereſt, apud Turcam.

Cum Rege Galliæ optimam ſemper voluntatem profeſſa eſt,& ambo in mutuo fœdere magnā ſpem collocaverāt:& Regina per regem Gallię commercium cum Hiſpanis cōtinuat,aliaq; tractat negotia.

Cum Rege Navarriæ, cæteriſque Franciæ Proteſtantibus egregie conſentit.

Quod attinet ad bellum cum Rege Hiſpaniæ in Belgio,præterquam quod in ea Provincia arces aliquot poſſidet, in Hollandia & Selandia tria ſuſtentat munitiſſima loca, & eiuſmodi, ut nunquam eæ Provinciæ Catholicō Regi ſeſe dedere poſſint abſque Reginæ conſenſu.

Apud ſe moratur honeſtæ penſionis largitione Don Ant. Portugalliæ, cuius ope Luſitanorum ſtudia ſibi conciliat.

Dicam modo brevibus de ſucceſſoribus ad eam Coronam. Ad quam primo conſideratur Scotię Rex,ut qui natus eſt ex filia natu maiore Henrici VII.quę Scotię Regi nupta fuerat: verum duo illi objiciuntur. primum, quod in regno natus

non

non ſit, & conſequenter excludatur juxta leges à ſucceſſione: alterum, quod ejus mater nuper in Parlamento incapax declarata fuerit ad ſucceſſionem, & conſequenter ipſe quoque. Verum ille prudenter ſeſe gerit, & bona opinio ac fama, quæ de ipſius virtute cunctis innotuit, ejus cauſam egregie promovebit.

Poſt ipſum recenſetur adoleſcentula quædam duodecim annorum, ſpei eximiæ, & nata eſt ex eadem filia Henrici Septimi, ſed in ſecundo matrimonio, & Arabella vocatur. Ambo igitur ex eadem matre proveniunt, ſed eo differunt quod Scotiæ rex extra regnum in primo matrimonio natus eſt, illa in regno, ſed in ſecundo matrimonio.

Sequitur Domus Suffolck, in qua altera ejuſdem Henrici Septimi filia nupta eſt: ex quo matrimonio duæ filiæ ortæ ſunt, quarum prima Marchioni Dorceſtri nupſit, cujus familiæ cauſa duæ filiæ Comitis Harifordii regnum ambiunt. Alia nuptui conceſſa fuit Comiti de Cambrige, ex quo Domus Comitis Arby derivatur, nec non petitio, quam ad Coronam inſtituerunt ejus filij, qui tres ſunt: quo caſu Domus Lincaſtra & Lorick proximiores habentur: ex hac modo viget Comes de Huntignon: ex alia vero Portugallenſes omnes, ut Rex Hi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Hiſpaniæ, & filij ducis Parmenſis cum aliis plurimis. Verum, communis eſt opinio, ſi caſus hic contigerit, Comitem de Huntignon Coronam occupaturum, quod is cum regni primoribus plurimas contraxerit affinitates, tum etiam propter ejus virtutem, Principumque amicitias. Et de Britannia inſula tot dicta ſufficiant.

EIVSDEM

PORTVVM & ARCIVM ANGLIÆ

Accurata deſcriptio.

EA Angliæ pars quæ meridiem ſpectat, non fertilitate tantum, verum etiam Portuum & Arcium multitudine tam Orientalem plagam, & quatuor velut angulis, quatuor Galliæ provincias reſpicit, Flandriam ſcilicet, Normanniam, Picardiam & Britanniam Armoricam, & ulterius aliquanto, Rupellam oppidum, ita ut Strabone teſte, certo quodam modo Scaldis & Locris (Liris fortaſſe) nobiliſſimorum fluviorum faucibus quaſi occurrat.

Facto ergo à ſupradicta plaga & oſtio Tame-

Tameſis fluvij initio, primum Vectis inſula occurrit, Franciſci illius Draconis famoſiſſimi piratæ patria, piſcatoris (quod hominum genus magnam partem illius inſulæ incolit) filius, qui maritimas Hiſpaniæ oras, immo univerſum Catholici Regis imperium multis deprędationibus vexavit. Draconis vero nomen ipſe ſibi ſumpſit, quod eſt ſerpentum quoddam genus. Vnde Dunkercani inſignem navem inſtruxerunt, Doggam (id eſt, Canem) à ſe appellatam, innuentes ea ſe Draconem hunc venaturos, & forte capturos.

Inſula vero hæc in ipſis Tameſis jacet faucibus, qui fluvius Londinum regni metropolim, mediam ſcindit, & ſpatio ſexaginta milliarium in mare ſe exonerat: maris vero fluxum ac refluxum ad ipſam uſque urbem vehementi cum curſu ſentit, atque ita etiam maximis navibus aditum eo uſq; contra fluminis curſum ab Oceano quaſi repulſum, præbet. Introitus vero ibi periculoſus admodum eſt, ut plerumque in omnibus fluviorum oſtiis, frequentibus hinc inde brevibus & arenarum cumulis aqua opertis, ita ut ad inveniendū oſtium magna diligentia opus ſit, ac locus ipſe, ut apud Virgiliū eſt, Statio male fida carinis, appellari poſſit.

Sequitur inde Promontorium |Lan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

tium à veteribus appellatum, ubi olim inſula fuit, jam vero tantum ab Oceano & Tameſi eo arenarum aggeſtum eſt, ut terræ cohæreat.

Non procul inde Sandvicum oppidum eſt, quo Belgarum naves frequentes appellunt, ut & vicinorum.

Viginti milliaribus inde abeſt Dovera, præcipua regni arx, & firmioribus quam ceterarum ulla præſidijs munita: ſub qua Venetorum & Gallorum naves, negociandi cauſſa eo profectæ, ſolitam fere habent ſtationem.

Inter duas has arces ſive oppida quantumvis magna claſſis tota æſtate ſe continere poteſt, ſpirantibus ibi ſemper aut plerumque ea anni parte Eteſijs, qui tamen cum anni partibus mutantur: neque vero è dictis jam oppidis naves ibi ſtantes offendi poſſunt, quum alto loco illa ſita ſint & machinarum ictus naves ſupervolent. In hoc quidem litore Cæſar ſine dubio Romanorum expoſuit exercitum: ſiquidem, ut ipſe teſtatur, poſtquam Galliæ oram (ubi Caletum iam eſt) tertia noctis vigilia, id eſt, tribus ante lucē horis ſolviſſet, quarta diei hora Britanniam inſulam tenuit: quod iter hodie pari fere temporis ſpacio confici ſolet. A Dovera enim Caletū uſq; Piccardiæ portum, viginti quinq; numerantur millia:

quod ſpatium Cæſar dicit eſſe paſſuum millia triginta. Creſcit vero ibi & decreſcit aqua ſingulis horis, & omnis ventus ad trajiciendum commodus eſt, minoribus pręſertim navigiis quæ velis & remis ſunt inſtructa. Scio ego Franciſcum I. Galliæ Regem ad prædictum locum exercitum trecentis navibus tranſportare & in terram exponere, aliquando olim ſecum conſtituiſſe. Hoc terræ tractu Duni, id eſt, arenarum cumuli inſtar montium in altum tolluntur: & in Gallia quidem Angliæ littus, in Anglia vero Galliæ littus cerni poteſt, ac præſertim arenarum illi albicantes cumuli & candida ſaxa Angliæ, unde olim fortaſſis inſula hęc Albion fortaſſis dicta fuit. A Dovera in meridionali plaga Richet occurrit, exiguum oppidum & portus valde incommodus, utpote in oſtio fluvij alicujus poſitus, ubi cum æſtu pleraque omnis aqua in Oceanum relabitur.

Vlterius aliquanto portus & oppidum Vilihenſei conſpicitur: ac non procul inde Huſtung: nec non Arondel portus & oppidum inter cætera Angliæ non poſtremum: cui præeſt Arondelius Comes, juvenis magno ingenio & ſatis literatus, quem non ita pridem Anglię Regina cuſtodia incluſit, eo quod Catholicam ſequeretur religionem, & Hiſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

niarum Regis forſan eſſet ſtipendiarius. A Dovera Arondeliam uſque importuoſum valde eſt littus & arenarum cumulis impeditum, allabente ſcilicet æſtu: quo recedente ad unum circiter mare litus ſeſe aperit, adeo ut refluente Oceano in ijs locis quoque exercitus in terram exponi poſſit.

Inde Vectis inſula è mari exſurgit, ad multas res admodum oportuna. Ejus ambitus decem circiter eſt milliarium. tota in montes attollitur: qua vero Angliam reſpicit, ampliſſimum & commodum valde portum habet, Neuport dictum, & arcem tam opere quam natura ſatis munitam. Longius Occidentem verſus ſitum eſt Albiach oppidum, vallo & mœnibus undique cinctum. Eadem inſula è regione Antonæ non ignobilem Angliæ portum habet oppoſitum: ubi ſinus maris ſeſe aperit, tutiſſimum navibus perfugium. Duæ ibi arces ſunt ad defenſionem valde oportunæ, una in plaga Orientali, Portiſmuth dicta: altera Antor nomine, Occidentem verſus. Regio plana eſt & campeſtris. Eodem in litore ſequitur Paul, quod vivarium ſignificat, aut lacum, vel paludem: ibique & portus & arx eſt. Inde ſinus maris ad viginti circiter milliaria in terram irrumpit, ad Leiceſtriam uſque ſive Exo-

niam,

niam, oppidum valde opulentum, ubi tuta navibus eſt ſtatio, & arx inſuper: quæ tamen ob nimiam à mari diſtantiam, exſcenſionem prohibere non poteſt.

Eſt etiam iis in locis alius portus & arx, Totines nomine, itemque Sanct. Mauritij, ad duodecim milliaria in terram introrſum porrectus.

Plemuth quoque bonus portus eſt, & oppidum ſatis munitum, quo plerumque onerariæ mercatorum naves ex Hiſpania appellunt. Vltimus in hoc litore portus eſt Flamuth, cum arce non contemnenda. Omnes vero jam dicti in meridionali plaga Angliæ portus ſuperiores reges præſidiis & arcibus firmarunt, ne à Gallis infenſiſſimis ipſorum hoſtibus occuparentur: id quod ipſi in Gallia fecerant, Caleto, Bononia Armorica & aliis ibi locis in poteſtatem redactis, & firmiſſimo præſidio munitis.

Inde porro ad ultimum uſque occidentis promontorium altiſſimi montes exſurgunt, qui S. Michaëlis vulgo dicuntur: nec non promontorium Connabin. Et ſic in univerſo hoc littore hactenus recenſito, portus reperiuntur tredecim, arces vero ſive oppida quindecim. Ab eodem capite in Occidentali plaga, qua Hiſpaniam Anglia reſpicit, duo ſunt op-

P 4 pida,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

pida, Briſtolium una in fine ſinus poſitum: alterum Milfortum: quorum utrumq; portum habet vel magnæ claſſis capacem. In eadem plaga ulterius navigando, in fretum pervenitur, inter Hiberniam, Angliam & Scotiam poſitum: quod ſi Cæſari credimus, multo anguſtius eſt quam Gallicum, inter Doveram & Caletum.

Eſt vero Hibernia inſula tota Britannia, ſive Anglia & Scotia, ſemiſſe fere minor. Quamvis autem ſeditionum ibi nunquam ſemina deſint: Angliæ tamen Regina univerſum fere maritimum tractum ſub imperio habet: in quo valida ubique tam peditum quam equitum præſidia ſunt diſpoſita, quorum numerum ad duodecim millia eſſe perhibent, qui ipſe quoque poſt ultimos illos motus Gregorij XIII. Papæ inſtinctu factos, auctus fuit. Primaria inſulæ civitas & archiepiſcopalis ſedes Armacana eſt. non longe inde orientem verſus abeſt Tridat, flumini adſitum, & poſt illud, totius inſulæ nobiliſſimum oppidum. Dublinium ſequitur, ubi in Angliam trajecturi naves conſcendunt, & Ceſtriam inde è regione oppoſitum Angliæ oppidum trajiciunt. In plaga Septentrionali unum tantum habet oppidum ſive arcem & portum, Vuocuerges dictum. Qua vero

An-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Angliam reſpicit, ſeptem ſunt arces, cum ſuo quæque portu, ſcilicet, Dublin, Arglay, Imbrach, Beremori, Vaterfort, Vexford, & Kinſal, qui ultimus in Auſtrali plaga ſitus eſt.

Navigatio huius freti inter Angliam & Hiberniam periculoſa admodum eſt, propter fluminum concurſum, qui ex utraque inſula tanto cum impetu in mare exonerantur, ut aqua quaſi bullire videatur, & naves eius vi quo minime volunt abripiantur.

Duo vero præcipua Angliæ ſunt oppida & portus Hiberniæ objecti: vnus Ceſtria quo Hibernos appellere ſolere ſupra diximus: alter Lancaſtria, ubi olim Regum eius tractus ſedes fuit. Intermedia jacet Mona inſula, XL. milliaria ambitu complectens, cum oppido, & arce Ruſſeo (forte Roſſut) dicto. E regione in Anglia ſita eſt Lartingh (forte Garteys) arx & portus: & ex adverſo in Scotia, Dumfres, Gallovidiæ portus, cuius domini nullius agnoſcunt imperium, ſed tam Anglos quam Scotos rapinis infeſtant. Ibi priſcis temporibus murum aiunt fuiſſe, ab uno maris latere ad alterum ductum, cuius initium fuit in Occaſum ad oſtium fluminis Salici, finis vero in plaga Orientali, ad oſtium fluminis Zinan: longitudo vero ſeptuaginta circiter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

milliarium. Hodie vero murus hic magna ſui parte dirutus eſt, ac regni terminus Tueda fluvius cenſetur, ad cuius oſtium Barvicum eſt, oppidum vix ulli in tota inſula cedens, utpote in quo tria peditum millia & equites non pauci continuo præſidij cauſſa aluntur. Eſt vero Barvicum oppidum in Orientali Angliæ plaga ſitum, portum habens amplum, cum validiſſimo præſidio. Non longe inde abeſt Lacra inſula, quæ arcem habet ſcopulo impoſitam. Ad ripam Tuedæ fluminis triginta inde milliaribus Rosburgum abeſt, munitum oppidum: & paullo ſuperius non procul à capite dicti fluvij, qua per montes patet tranſitus, Varch Scotiæ proximum, & ſatis firmum oppidum. Legenti jam Orientale Angliæ litus, primum occurrit Neucaſtle ad flumen poſitum non longe à muro illo oppidum, ad cuius muri cuſtodiam Angli præſidia habent ad Sandvicum, Sasbrog & Avulle, quo naves è Norvegia & aliis Septentrionalibus regionibus appellere ſolent: deinde Baſcon, Sermout, & ultimo loco Pſuich. Qui portus omnes ad magnam claſſem recipiendam ac defendendam ſuis ſatis ſunt opportuni. Hæc de Anglia.

Scotia, cuius primaria urbs Edimburgum dicitur, ea parte qua Angliæ confi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

nis eſt, duas tantum habet arces ſive munita oppida, Dumbarum ſcilicet, Barvico oppoſitum: & in plaga Occidentali Britannodunum, altiſſimo monti ab alijs quaſi avulſo, impoſitam arcem, agro Sterlinenſi confinem. Et ſic ſe quidem Scotiæ fines verſus Angliam habent, quantum ad munita loca attinet. Licet autem pluribus Scotiam hic deſcribere ab inſtituto noſtro alienum ſit, illud tamen ſilentio prætereundum mihi non videtur, Regem, ſi vel maxime quæ velit conſequatur, ex univerſo regno vix centum ſcutatorum millia quotannis percipere.

Iam operæ precium videtur paucis indicare, quomodo Anglorum Regina & univerſa gens ad defenſionem ſeſe præpararit. Primum in omnibus arcibus preſidiariorum numerus auctus, tum ingens armorum, alimoniæ ac reliqui bellici apparatus vis convecta eſt. Ne vero hoſtis ex improviſo alibi erumpat, locis editioribus per totum litus antennæ ſive oblongæ trabes collocatæ ſunt, appenſis vaſis pice ac ſimili materia plenis, eum in finem, ut interdiu quidem hoſtis aut adventus fumo, noctu vero igne ſignificari, & mature hoſti occurri, aut quod in rem fuerit conſtitui poſſit.

Vniverſum Angliæ regnum diviſum

eſt

eſt in Comitatus LI. Comitibus vero ſingulis ſuæ aſſignatæ ſunt ſtationes, quo cum ſuis, hoſte ingruente, accurrant. Arma eorum ſunt arcus, quos inprimis ſcite tractant, ſclopeta, ſariſſæ, gladij, cum clypeis, & alia id genus, quorum magnam copiam olim in arce ſive armamentario Londinenſi vidiſſe me memini.

Maris ſive claſſis præfectura Carolo Havarto commiſſa eſt, eique vicarius datus Franciſcus Draco; qui partem claſſis, Normanorum, Britanorum & Rupellanorum concurſu valde auctæ, locis oportunis collocavit, ad inſulas ſcilicet illas quæ inter Rupellam & Angliam ſitæ ſunt; hoſtium inde conſilia obſervaturus, & exſcenſione prohibiturus, vel ultro etiam aggreſſurus. Quia vero metus eſt ne Hiſpani portum Milfortenſem occupent, atque inde ad Eboracum uſque (quæ poſt Londinum tam divitijs, quam agri fertilitate facile primas tenet) arma proferant, atque ita partem totius regni opulentiſſimam ſibi ſubjiciant: prædictum portum validiſſimis tam navium quam militum præſidijs Regina muniri juſſit.

In media hac planicie quæ inter Milfortum & Eboracum jacet, Milort Robertus (fortaſſe Leiceſtrium Comitem innuit)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

innuit) reginæ adhuc gratia florens egregiam arcem ad militarem architecturam ædificavit, & inſigni armamentario inſtruxit. Maris tamen præfectus ad Doveram ſtationem habet, quo dici vix poteſt, quantus ex Hollandia & Selandia navium & nautarum fiat concurſus.

Claſſem Anglicanam aiunt conſtare ducentis & quinquaginta quatuor navibus, è quibus viginti prægrandes ſunt, & regio plane apparatu inſtructæ: centum vero & octoginta mercatorum tam Anglorum quam aliarum nationum naves, mediocribus ſunt maiores, reliquæ minores ſunt, & inter has non pauca catafcopia ſive ſpeculatoria navigia, ut Cæſar appellat.

Quamvis autem in oppugnanda Anglia non paucæ ſe objiciant difficultates, illa inprimis, ne ſi vel maxime Hiſpani ſatis virium habeant tam ad committendum cum hoſte in mare prœlium, quam ad exponendum in terram militem, Angli tamen pugnam eo uſque detrectent dum Hiſpani in terram deſcenderint, ac tum demum claſſem adoriantur, unde non levia naſci poſſent incommoda & pericula: pro certo tamen habetur è binis claſſibus quas Rex Catholicus inſtructas habet, unamquamque ſatis validam eſſe ad univerſam hoſtium claſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

claſſem profligandam, ita ut exercitum in terram exponere, & hoſtiles conatus facile poſſit reprimere.

Neque vero Anglicæ Nobilitati, & in univerſum ijs qui Catholicam ibi ſequuntur religionem, magnopere fidendum, aut multum in eis ſpei ponendum arbitror; ut qui adverſus exteros non valde bene ſint animati, tum in armis parum exercitati, & triginta annorum pace omnino fere enervati. Nihilominus alia ratione Expeditionis huius ſucceſſus plurimum iuvari poterit, ſi videlicet per Scotiam in Angliam fiat invaſio. Nam ſi Scotiæ Rex Hiſpanos claſſem in portum aliquem, ut Letham, Dumbarum, vel alium hanc ad rem oportunum, ſubducere patiatur, atque etiam arma cum eis coniungat, certum eſt facilem Angliæ fore occupationem.

Hic tamen non levia occurrunt impedimenta. Primum eſt, itineris ſive viæ longitudo, quum tota Hibernia, & quidem per procelloſum illum Borealem Oceanum circumnaviganda ſit, quod ſpacium ad Hebrides uſque inſulas, pluſquam octoginta milliaria complectitur, ad plagam ſcilicet uſque Scotiæ Occidentalem.

Si quis vero claſſem in plaga eius Orientali ſubducendã dicit, is altero tanto lon-

longius iter faciet. Certum inſuper eſt, tantum ibi marini æſtus, præſertim nova & plena Luna, vim eſſe, ut vel ſecundo vento ſuperari vix poſſit. Et ſi exercitus in terram expoſitus & claſſis in tutum locum ſubducta fuerit: nihilominus tamen iter per loca aſpera & ſalebroſa ac montibus impedita faciundum erit, & annonæ defectus metuendus.

Angli præterea ad Tuedam fluvium proculdubio hoſti ſeſe objicient, cuius illi ripam tribus, ut ſupra diximus, munitam habent præſidiis, præter antiquum illum murum, ubi facile illis fuerit è locis ſuperioribus hoſtem omni telorum genere impetere, & extremum agmen, ut Cæſar loquitur, male habere.

Etſi vero hæc omnia non parvi ſunt momenti: ego nihilominus felicem huius Expeditionis ſucceſſum à Deo ſperandum eſſe judico, ut quæ pro Religione aliaſque juſtiſſimas ob cauſſas ſuſcipiatur, & quidem ijs viribus quantas in binis tam validis claſſibus eſſe par eſt: tum ab eo imperatore qui experientia rei militaris tam mari quam terra, prudentia, fortitudine, ac felicitate vix ullum hodie parem habet, Duce ſcilicet Parmenſi, & quidem feliciſſimis Sixti V. Papæ, Principis optimi, auſpicijs.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 C 35